

EESTI PANGA
2018. AASTA
ARUANNE

2019

© Eesti Pank, 2019

Aadress	Estonia pst 13, 15095 Tallinn
Telefon	668 0719
E-post	info@eestipank.ee
Veebileht	www.eestipank.ee

Info Eesti Panga üllitiste kohta e-post	trykis@eestipank.ee
--	---------------------

Trükis	ISSN 1406-1406
Võrguväljaanne	ISSN 2382-8781

Toimetaja	Villu Känd
Kujundaja	Urmas Raidma
Trükitud trükikojas	KumaPrint

Sisukord

SISSEJUHATUS 2018. AASTA ARUANDELE.....	4
EESTI PANGA PEAMISED ÜLESANDED	10
EESTI PANGA NÕUKOGU TEGEVUS 2018. AASTAL	12
EESTI PANGA NÕUKOGU PÄDEVUS	15
EESTI PANGA TEGEVUS 2018. AASTAL.....	18
OSALEMINE EUROSÜSTEEMI RAHAPOLIITIKA KUJUNDAMISEL JA ELLUVIIMISEL.....	18
Rahapoliitilised otsused	18
Rahapoliitika elluviimine euroalal	21
Eesti Panga rahapoliitilised operatsioonid	22
FINANTSSTABIILSUSE TAGAMINE	25
Finantsstabiilsust ohustavad tegurid	25
Makrofinantsjärelevalve poliitika	27
Finantssektori poliitika	29
FINANTSVARA INVESTEERIMINE	31
Reservihaldus.....	31
Investeerimistulemused	32
RAHARINGLUS	33
Sularaharingluse korraldamine	33
Sularaha käitlemine	34
Pangatähtede ja käibemüntide hankimine	35
Meene- ja mälestusmüntide emiteerimine	36
MAKSEKESKKONNA EDENDAMINE	40
Eesti Panga hallatavad maksesüsteemid	40
Maksesüsteemide järelevaatamine.....	41
Maksekeskkonna arendamine	42
STATISTIKAALANE TEGEVUS.....	45
Statistika koostamine ja levitamine.....	45
Uute statistikavaldkondade arendamine.....	46
Uue andmekogumisportaali arendamine ja kasutuselevõtmine	48
Koostöö teiste asutustega.....	48
ANALÜÜS JA NÕUSTAMINE	52
Majanduse analüüs ja seire Eesti Pangas	52
Prognoos	52
Uuringud.....	53
Nõustamine	54
RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ JA AVALIK SUHTLUS.....	55
Rahvusvaheline koostöö.....	55
Avalik suhtlus	57
Eesti Panga 100. aastapäeva tähistamine.....	58
ORGANISATSIOON	59
Töötajad.....	59
Koolitus- ja arendustegevus	60
EESTI PANGA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE	
31. DETSEMBRIL 2018 LÖPPENUD MAJANDUSAASTA KOHTA.....	64
LISAD.....	100
LISA 1. EESTI PANGA NÕUKOGU OTSUSED 2018. AASTAL.....	100
LISA 2. EESTI PANGA PRESIDENDI MÄÄRUSED 2018. AASTAL	101
LISA 3. EESTI PANGA PUBLIKATSIOONID JA ARTIKLID	103
LISA 4. MÕISTESELGITUSI	108

SISSEJUHATUS 2018. AASTA ARUANDELE

Eesti Pank asutati 24. veebruaril 1919. aastal, Eesti Vabariigi esimesel aastapäeval. Endine rahaminister ja Eesti Panga direktor Juhan Kukk on kirjutanud, et selle kuupäeva valikuga soovis valitsus kriipsutada alla loodava asutuse tähtsust ja ülesandeid.

Sarnaselt Eesti riigiga on ka keskpank teinud saja aastaga läbi tohutu arengu. Siiski võib öelda, et keskpanga eduka toimimise võti on jäänud samaks. Kui endisele riigivanemale Jüri Jaaksonile pakuti 1926. aastal keskpanga juhi ametit, ei kiirustanud ta seda vastu võtma. Esiteks ei uskunud ta, et pank oleks võimalik leida piisavalt töötajaid, kes oleksid „nõutud kõrgusel“. Teiseks kartis Jaakson, et Eesti Pangas on võimatu iseseisvalt tegutseda, kartmata poliitilist vahelesegamist. Lõpuks otsustas endine riigivanem siiski pakutud koha vastu võtta, pidas panga presidendi ametit 15 aastat ja ajalugu tunneb teda kui Eesti Panga ülesehitajat. Hea on tõdeda, et praegu poleks Jaaksonil ei keskpanga töötajate asjatundlikkuse ega Eesti Panga päevapoliitilise sõltumatuse pärast küll vähimatki põhjust muretseda.

Eesti Pank kui euroala hinnastabiilsuse hoidja

Nüüd, sada aastat hiljem, on Eesti Panga põhiülesanne tagada hinnastabiilsus – hindade aeglane ja stabiilne kasv. Koos teiste euroala keskpankadega on meie eesmärk, et euroala keskmine hinnakasv jääks pikemas perspektiivis veidi alla 2% aastas.

Viimastel aastatel on hinnatõus euroalal olnud liiga aeglane. Seetõttu on euroala keskpangad hoidnud laenuraha hinda rekordmadalal ja astunud ka muid erakordseid samme laenupakkumise ja seeläbi majanduse elavdamiseks. Kõige suurem ja kõige rohkem tähelepanu saanud abinõu on olnud varaostukava, mille käigus on keskpangad mõne aastaga euroala peale kokku ostnud 2,6 triljoni euro väärtuses varasid. Kõnekeeles kutsuti varaostukava „rahatrükiks“. Tegevuse mõte oligi süstida euroala majandusse uut raha, et ergutada investeerimist ja uute töökohtade loomist, mis aitaks viia hinnatõusu keskpangade soovitud tasemele.

2018. aasta jooksul inflatsioon euroalal kiirenes ja oli aasta keskmisena 1,8%. Seetõttu süvenes ajapikku veendumus, et inflatsioon on jätkusuutlikul kasvurajal. See võimaldas järk-järgult vähendada 2018. aasta jooksul varaostukava kuiseid ostusid ja detsembris lõpetati need sootuks. Kuigi uut raha keskpangad enam varaostudega juurde ei „trüki“, ostetakse varem ostetud võlakirjade aegumisel laekuva raha eest samas väärtuses uusi võlakirju ja nii jääb alles juba majandusse süstitud 2,6 triljonit eurot, mis toetab euroala majandust.

Euroala majandus jätkab lähiaastatel kasvu, kuid oodatust aeglasemas tempos. Majandustsükli tipphetked on selleks korraks möödas. Kasvu tavapärasest tsüklilist aeglustumist võimendavad aga mitu tegurit: maailmas valitsevad kaubanduspinged ja poliitiline ebakindlus mitmes piirkonnas, sh kindlasti ka Brexitiga seondud ebamäärasus. Kõige selle mõju majandusele on raske ennustada, kuid praegu eeldame siiski, et lähiaastatel euroala majanduskasv jätkub. Märtsi alguse seisuga prognoosib Euroopa Keskpank selleks aastaks euroalale 1,1% suurust kasvu ja järgmiseks kaheks aastaks kasvu suurusjärgus 1,5–1,6%.

Eesti majandus liigub väga heast ajast heasse aega

Eesti majanduse käekäik sõltub paljuski sellest, kuidas läheb ülejäänud Euroopal. Eesti kaubanduspartnerite seis on pigem hea, kuid nende majanduskasv aeglustub, mis mõjutab ka Eesti väljavaadet. Majanduskasvu pidurdavad ka Eesti-sisesed tegurid, nagu tööjõupuudus ja konkurentsivõime probleemid. Eesti turuosa peamistel eksporditurgudel on hakanud vähenema. Kokkuvõttes võib öelda, et Eesti majandus liigub väga headest aega-

dest headesse aegadesse. Seda peavad oma majandusotsustes arvesse võtma nii riik kui ka eraisikud ja ettevõtted. Kui 2017. aastal kasvas majandus ligi 5%, siis mullu oli see üle 3,5%. Tänavu aeglustub kasv tõenäoliselt 3% lähedale, 2020.–2021. aastal 2% lähedale.

Hinnatõus oli Eestis eelmisel aastal märksa kiirem kui euroalal keskmiselt ja ulatus aasta kokkuvõttes 3,4%ni. Kiiremat hinnakasvu põhjustasid peamiselt aktsiisimäärade tõstmine ja tööjõukulu kasv Eestis ning toidutoorme ja energiahindade kallinemine maailmaturul. Aeglustava majanduskasvuga käsikäes leeveneb ka inflatsioon, mis jääb tänavu 2,5% ümber ja püsib järgmisel paaril aastal 2% tasemel.

Kuigi majanduskasv aeglustub tuntavalt, on Eesti majandus nii keskpanga kui ka teiste prognoosijate hinnangul lähiaastatel keskmisest paremas seisus. Tööpuudus püsib veel mõnda aega tavapärasest selgelt väiksem, tööturul on aktiivseid inimesi rohkem kui kunagi varem, intressimäärad on madalad. See kõik näitab, et majanduse kõrgseis jätkub. Riik saab majanduse sujuvale arengule jätkuvalt kaasa aidata nominaalses ülejäägis eelarvega.

Panganduse mainekahju ei ohusta pankade võimet laenu anda

Ühe 2018. aasta märksõnana jääb paljudele Eesti inimestele ilmselt meelde „rahapesu“, ehkki uuritavad sündmused toimusid juba mitme aasta eest. Eesti Panga ülesannete hulka ei kuulu rahapesu tõkestamine, küll aga oleme näinud, et finantsinspeksioon on viimastel aastatel järjekindlalt astunud teiste Euroopa riikidega võrreldes lausa erakordselt jõulisi samme selleks, et tõrjuda Eesti pangandusest rahapesukahtlusega ärisuunad. Pankadele kehtivad rahapesuvastased nõuded on Eestis rangemad, järelevalve nende täitmise üle on terasem ja karistused karmimad.

Keskpanga ülesanne on analüüsida, millised riskid ähvardavad kõige tõsisemalt Eesti finantssektori toimimist. Minevikus toimunud rahapesukahtlusega tegevus on kahjustanud Eesti mainet, kuid pole mõjutanud pankade võimet anda laenu Eesti ettevõtetele ja inimestele. Eesti pangandussektor rahastab end suuremas osas residentidest klientide hoiustega ja mitteresidentide hoiuste osakaal on aastatega järjepidevalt langenud. Kõige riskantsemaks peetavate, Euroopa Liidu välistest ettevõtetest klientide osakaal on alla 1%.

Eesti Pangal on olnud tegus aasta

Üks Eesti Panga olulisemaid tegevuslõike on sularaharingluse tagamine ning maksekeskkonna edendamine. Eesti Pank teeb kommertspankade, ettevõtete ja tarbijate esindajatega koostööd, et aidata tuua inimeste ja ettevõtetele uusi makselahendusi. Eelmise aasta suureks muutuseks on väiksmaksete laialdasem kasutuselevõtt, tänu millele liigub raha maksja kontolt saaja kontole ka ühest pangast teise kümne sekundiga, ööpäev läbi ja aasta ringi. Hiljuti jõustus direktiiv, mis annab inimestele võimaluse anda teistele makseteenuste pakkujatele ligipääsu oma pangakontole. See tõstab turul konkurentsi ja soodustab uute ja mugavate teenuste teket.

Ehkki kaardimaksed on inimeste seas üha populaarsemad, on ka käibes oleva sularaha hulk aasta-aastalt pidevalt suurenenud. Eesti Panga ülesanne on tagada nõudlusele vastavas koguses kvaliteetse sularaha ja piisavate käibevarude olemasolu. Eesti Pangast väljastati 2018. aastal pankadele sularaha 970 miljonit eurot. Lisaks igapäevasele kasutusele on sularahast kasu eriolukordades riskide maandamiseks. Vahel harva juhtub, et pangamaksed poes tõrguvad ja siis on abi just sularahast.

Kriisiolukordades hakkamasaamine on olnud suurema tähelepanu all Eesti Pangas laiemalt. Keskpank on määranud suuremad pangad elutähtsate teenuste pakkujateks. See tähendab, et pangad peavad hoolikalt läbi mõtlema, kuidas nad sularaha ja makseteenused suudavad hädaolukorras taastada. Selle nimel on Eesti Pank vahetanud kogemusi piirkonna teiste keskpankadega ja teinud erinevaid teste suuremate pankadega elutähtsate teenuste taastamiseks.

Eesti Pank on statistikaameti kõrval teine riikliku statistika tegija – meie ülesanne on koostada finantssektori statistikat ja Eesti riigi maksebilanssi. Finantskriisi kordumise vältimiseks on kasvanud kordades andmete maht, mida kogutakse pankade ja teiste finantssektori ettevõtete kohta. Et suurema töö- ja andmemahuga hästi toime tulla, käivitas Eesti Pank 2018. aastal uue statistika andmekogumise portaali. Portaali luues pidasime silmas ka finantsinspektsiooni vajadusi. Kui varem kogusid keskpank ja finantsinspektsioon andmeid nelja kanali kaudu, siis nüüd kasutatakse vaid ühte portaali. Tegemist on olulise sammuga, sest see mõjutab kõigi 3000 ettevõtte tegevust, kes keskpangale andmeid esitavad.

Eesti Pank 100

2018. aastal lasi Eesti Pank Eesti riigi 100. sünnipäeva tähistamiseks ringlusse arvukalt meenemünt. Mündisadu algas juba 2018. aasta jaanuari lõpus, kui käibele tuli Balti riikide 100. aastapäevale pühendatud 2eurone mälestusmünt, mille esitlemiseks avas keskpank üheks päevaks ukseid kõigile külastajatele. Juubelimüntide sarjas viimased olid kullast ja hõbedast meenemündid, mida esitlesime Narva kolledžis koos Vabariigi Presidendiga. Lisaks andis keskpank mullu novembris Eesti juubelipidustuste raames välja erikujundusega mündikaardi, mis on pühendatud Eesti Vabadussõja aastapäevale ning millega avaldasime austust kaitseväge ja kaitsejõude tegevusele.

Eesti Vabariigi juubeli tähistamise üheks kandvaks mõtteks on üksteisele kingituste tegemine. Laenasime seda head mõtet meiega ja nii teemegi ühe suure majanduskonverentsi asemel mitmeid erinevaid asju koostöös inimeste ja organisatsioonidega, kellega keskpangal on tihedam kokkupuude. Eesti Pank käivitas selle puhul juubeliloengute sarja, kus esinevad üle maailma tunnustatud majandustegelased, nagu näiteks USA majandusteadlane Jeffrey Sachs. Eesti mündihuvilisi silmas pidades korraldame näitusesarja, kus Eesti rahakollektsionäärid saavad tuua avalikkuse ette aarded enda kogudest. Eelmise aasta juunis avas Eesti Pank koostöös Euroopa Keskpangaga väga esindusliku Eesti kaasaegse kunsti näituse Saksamaal Frankfurdis Euroopa Keskpanga peahoones. Lisaks toime Eesti inimesteni koostöös Eesti Kunstimuseumiga rahakunstinäituse Mikkel muuseumis, kus avasime viimasel sajal aastal Eesti inimeste käes olnud rahade peal olnud kunstiteoste seost ühiskonnas toimuvate muutustega. Täna kõiki Eesti Panga koostööpartnereid ja loomulikult ka kõiki oma kolleege, sest Eesti Pangast teevad Eesti Panga just inimesed, kes meil töötavad!

Teadmine, et igal aastal külastab keskpanga muuseumit umbes 12 000 koolilast, andis meile tõuke korraldada koos laulupeo sihtasutusega ja rahvusringhäälinguga ainult lastele mõeldud joonistuskonkurss, et leida laulupeo 150 aasta juubelile pühendatud 2eurose mündi kujundus. Eesti lapsed saatsid konkursile imetlusväärseid 8000 joonistust ja mul on hea meel tõdeda, et sel suvel jõuab sadade tuhandete eestlaste ja eurooplaste kätte münt, mille on kujundanud Tõrva tüdruk Grete-Lisette Gulbis.

Seitse aastat, ühteaegu pikk ja lühike aeg

Tegemist on seitsmenda korraga, kus mul on au anda aastaraamatu sissejuhatuses ülevaade Eesti Panga tegevusest Euroopa Keskpankade Süsteemis, majandusolukorrast euroalal ja Eestis. See on ühtlasi viimane, sest seaduse järgi on Eesti Panga presidendi ametiaeg üheksa aastat ja kestab seitse aastat. Oma ametiajale tagasi vaadates tahaksin rõhutada paari asja, mis on olnud minu jaoks eriti olulised. Esiteks, Eesti Pank peab olema tõhus asutus. Tõhusus tähendab seda, et täidame oma ülesandeid igal aastal veidi paremini ja veidi säästlikumalt. Ja kui tekib juurde uusi ülesandeid – nagu rahapoliitika otsustes osalemine alates 2011. aastast või makrofinantsjärelevalve loomine 2014. aastast –, siis proovime neid täita nii, et meie inimeste arv ei kasva. Areng on toimunud väikeste, kuid püsivate sammudega ja usun, et oleme aastate jooksul andnud eeskujuliku panuse riigireformi.

Teiseks, Eesti Panga tegevusel ja sõnadel peab olema kaalu. Selleks oleme hoidnud ja koolitanud oma häid eksperte, sest keskpanka kuulatakse ainult juhul, kui analüüs on tehtud hästi. Lisaks heale analüüsile on vaja selle järeldustest rääkida nii, et see läheks inimestele korda ja oleks arusaadav. Kuigi oleme õppinud paremini kuulama ja selgemalt rääkima, on keskpankurid harjunud suhtlema pigem teiste ekspertidega ja avalikkusele sõnumite edastamisel on meil veel palju õppida. Ka oleme oma nõuannetes oluliselt pidanud oma liistude juurde jäämist ja poliitilist neutraalsust.

Mul on olnud privileeg töötada seitse aastat Eesti Pangas koos kolleegidega, kes on oma ala asjatundjad ja keda kannustab mõte Eesti ja Euroopa paremast tulevikust. Olen sügavalt tänulik, et minu töö on andnud mulle võimaluse kokku puutuda paljude erialade inimestega, kes kõik töötavad iga päev parema Eesti nimel.

Ardo Hansson
president

Eesti Panga juhatus 2018. aastal: asepresident Ülo Kaasik, president Ardo Hansson ja asepresident Madis Müller.

2019. aastal möödub sada aastat Eesti Panga asutamisest. 24. veebruaril 1919, kui Vabadussõda oli täies hoos, kogunes Ajutine Valitsus Toompeale, et kinnitada Eesti Panga põhikirja. Tollane rahaminister ja põhikirja üks koostajaid Juhan Kukk kirjutas 10 aastat hiljem: „Kui Ajutine Valitsus vabariigi väljakuulutamise aastapäeval erakorralise, võib öelda, isegi piduliku koosoleku päevakorda võttis Eesti Panga põhikirja kinnitamise, siis tahtis ta sellega alla kriipsutada loodava asutuse tähtsust ja ülesandeid.“ Märtsikuus otsustas Ajutine Valitsus Eesti Panga käimapanemiseks luua kolmeliikmelise komitee, kuhu „komandeeriti“ Eduard Aule, Mihkel Pung ning Johan Sihver (pildil). Pungast saab ka Eesti Panga esimene president.

VÄLJA ANTUD 3 MAI 1927 A.
EESTI PANGA

EESTI PANK

tuulab, et Pank oma tegevusse on avanud.

Pank asub

Tallinnas Karjäärava puiesteel 3,

endises Wene Riigipanga ruumides.

Pank maksab:

jookewa arwe eest — 3%

laenujälgede hoiusummade eest kuni 6 kuuni — 3½%

aasta osala ehk rünkum — 4½%

Pank võtab:

veekasi diskonti eest — 5½%

kontokurrent arvetel — 6%

laenujälgede laenuks eest — 6½%

Pank Tallinn

Eesti Pank peab oma sünnipäevaks 3. maid — sel kuupäeval 1919. aastal kanti Eesti Panga pearaamatust läbi põhikapital 10 miljonit marka ning jooksevkontole võeti vastu esimene summa. Vastloodud Eesti Pank kuulutas ka ajalehtedes, et on alustanud tegevust. Esialgu tegutseti suuresti hoiu- ja laenu pangana, andes ettevõtetele krediiti, et Eesti majandus jalule aidata. Erilise koha teiste pankade seas andis Eesti Pangale aga 1921. aastal antud ainuõigus anda välja Eesti pangatähti. Eesti Panga tegevuse algusaastad 1919–1923 olid raskete majandus- ja poliitiliste olude tõttu üsna heitlikud. Keskpangalikumaks muutus Eesti Panga tegevus 1920ndate aastate keskel, mil Eestis hakati ette valmistama uut rahareformi ning täpsustama keskpanga tegevusi.

Eesti Pank.

Pearaamat.

1919

EESTI PANGA PEAMISED ÜLESANDED

Missioon

Eesti Vabariigi keskpanga ja eurosüsteemi liikmena panustame Eesti majanduse kestlikku arengusse ja jõukuse kasvu. Hoiame hinnakasvu mõõdukana, kujundades koos teiste euroala keskpankadega ühist rahapoliitikat ja seda Eestis ellu viies. Hoiame Eesti finantssüsteemi stabiilsena, aidates kujundada finantssektori poliitikat. Tagame kvaliteetse sularaha ja edendame turvalist ning hästi toimivat maksekeskkonda. Anname sõltumatu hinnangu majanduse olukorrale ja väljavaatele, nõustame valitsust olulistest majanduspoliitilistes küsimustes ja teeme kvaliteetset statistikat.

Visioon

Eesti Panga seisukohtadel ja tegevusel on kaalu nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. Eesti Pank on tõhus ja uuendusmeelne organisatsioon, kus on oma valdkonnas Eesti parimad teadmised.

Euroala ühtne rahapoliitika

Eurosüsteemi keskpangana osaleb Eesti Pank euroala ühtse rahapoliitika kujundamises. Ühtse rahapoliitika elluviimiseks vajalikud otsused valmistatakse ette kõigi eurosüsteemi keskpankade koostöös. Pädevate otsuste langetamiseks analüüsib Eesti Pank nii kogu eurosüsteemi mõjutavaid protsesse kui ka arengusuundi Eesti majanduses.

Finantsstabiilsuse tagamine

Eesti Panga ülesanne on tagada finantssüsteemi kui terviku toimimine. Selleks analüüsib ja hindab keskpank finantssektorit ja seda ohustavaid riske ning astub vajadusel samme riskide vähendamiseks. Eesti Panga ülesanne on jälgida, et panganduse olukord tervikuna oleks stabiilne ja tugev. Eesti Pank kujundab finantssektori poliitikat, osaledes õigusaktide väljatöötamises ja arendades kriisihaldusraamistikku.

Finantsvara investeerimine

Eesti Pank hoiab oma reservidega raha väärtust ja selle pealt teenitud tuluga rahastab oma tegevust. Eesti Pank investeerib ja haldab oma ning Euroopa Keskpanga varasid. Keskpanga varade säilimine ja investeerimine on keskpanga finantsilise sõltumatuse eeldus. Lisaks haldab Eesti Pank koostöölepe alusel tagatistfondi investeerimisportfelli ja on valmis investeerima muidki avaliku sektori pikaajalisi reserve.

Raharinglus ja arveldused

Eesti Panga ülesanne on tagada nõudlusele vastav kogus kvaliteetset sularaha. Eesti Pank emiteerib koostöös euroala keskpankade ja Euroopa Keskpangaga euroalal seadusliku maksevahendina kehtivaid pangatähti ja münte. Eesti Pank osaleb sularaha kvaliteedi tagamisel ja sularaha võltsimisvastases tegevuses. Keskpank hoolitseb selle eest, et maksed ja arveldused toimuksid tõrgeteta – aitab kaasa maksesüsteemide tõhusale toimimisele, tegutseb maksesüsteemide järelevaatajana ja osaleb maksekeskkonna arendamisel.

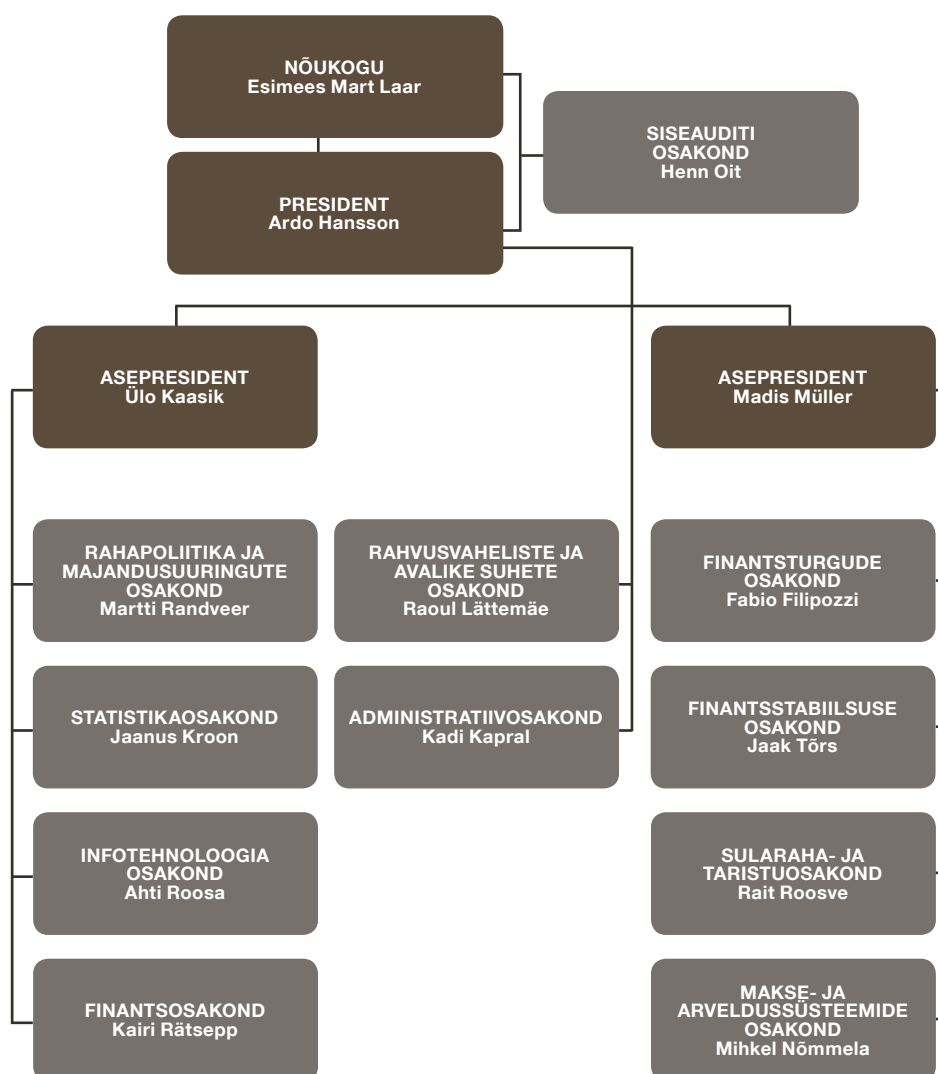
Statistika

Eesti Pank on statistikaameti kõrval teine riikliku statistika tegija Eestis. Statistikat kasutab keskpank finantsstabiilsuse tagamisel ja majandusprognooside ja -analüüside koostamisel, samuti abistab see ettevõtjaid investeerimisotsuste tegemisel. Eesti Pank vastutab Eesti finants- ja välissektori ning finantskontode statistika tegemise eest. Samuti osaleb Eesti Pank Euroopa majandus- ja rahaliidu statistika tegemisel ja statistikametoodikate arendamises.

Analüüs ja nõustamine

Eesti Pank nõustab valitsust majanduspoliitilistes küsimustes ja teeb koostööd teadusasutustega, teiste keskpankade ning rahvusvaheliste institutsioonidega. Keskpanga analüüse ja uuringuid saab valitsus kasutada majanduspoliitika kujundamisel, ettevõtjad ja eraisikud aga oma rahaliste otsuste tegemisel. Nõustamise ja koostööga seotud ülesannete edukas täitmine eeldab aktiivset suhtlust eurosüsteemis, samuti rahvusvahelistes organisatsioonides ja meedias.

Eesti Panga organisatsiooniskeem seisuga 31.12.2018

EESTI PANGA NÕUKOGU TEGEVUS 2018. AASTAL

Eesti Panga nõukogu pidas 2018. aastal kokku 8 korralist istungit. Ühel juhul kasutati otsuse vastuvõtmiseks kirjalikku menetlust (loetelu nõukogu otsuste kohta asub lisa 1). Lisaks istungitele jätkas nõukogu täiendava töövormina ka seminaridega (kokku 4 seminari). Maikuus toimus traditsiooniline nõukogu kõikide koosseisude ühine seminar, kus kuulati ettekandeid Eesti Panga nõukogu liikmest ja nõunikust Raimund Hagelbergist, eelarvenõukogu tegevusest, krüptovarast lähtuvalt keskpanga vaatepunktist, majandusest üleilmses kontekstis ja Brexitist.

Järelevalve Eesti Panga juhatuse tegevuse üle

2018. aastal kuulas nõukogu ära ülevaate Eesti Panga 2017. aasta finantstulemustest ja kinnitas Eesti Panga presidendi ettepanekul panga 2017. aasta aruande. Kinnitatud aruande esitas nõukogu esimees riigikogule.

Samuti vaatas nõukogu üle Eesti Panga kasumijaotuse strateegia. Otsustati jätkata senise strateegiaga, mille kohaselt kantakse riigieelarvesse igal aastal kuni 25% kasumist, ning kanda Eesti Panga 2017. aasta kasumist 25% ehk 1 081 165 eurot riigieelarvesse.

Eesti Panga nõukogu käsitles Eesti Panga strateegiat.

Nõukogu kuulas ära juhatuse liikmete aruanded 2017. aasta ja 2018. aasta I poolaasta kohta, mis tulenevalt uuest strateegiast olid esitatud uues vormis, ning avaldas tunnustust tehtud töö eest.

Aasta viimasel istungil tutvustas Eesti Panga president nõukogule Eesti Panga 2019. aasta eelarve kavandit. Nõukogu võttis kavandatava eelarve teadmiseks.

Eesti Panga nõukogu kuulas ära riskijuhtimise aruande. Nõukogu tutvus riskijuhtimise välise hindamise tulemustega, mida nõukogu käsitles kohtumistel nii presidendi kui ka siseauditi osakonna juhatajaga. Riskijuhtimisse viidi sisse vajalikke muudatusi.

Siseaudit

2018. aastal täiendas Eesti Panga nõukogu siseauditi tööplaani ja kuulas ära siseauditi osakonna töö aruanded. Leiti, et 2017. aastal vastu võetud otsus üle minna auditite libiseva horisondiga planeerimisele on ennast õigustanud. Toimus nõukogu kaks korralist kohtumist siseauditi osakonna juhatajaga.

Osalemine eurosüsteemi otsuste tegemisel ja nende otsuste elluviimine

Oma istungitel sai nõukogu korrapäraselt *ex post* ülevaateid Euroopa Keskpankade süsteemi tööst, sh ühtse rahapoliitika kujundamisest, ühtse pangandusjärelevalve tegevusest ja Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu tööst. Juhatus esitles nõukogule Eesti Panga majandusprognose, mis valmisid koostöös Euroopa Keskpanga ja teiste eurosüsteemi riikide keskpankadega ühise prognoosiprotsessi käigus. Tava-pärasest enam pööras nõukogu tähelepanu rahapoliitikaga seonduvatele riskidele.

Finantsstabiilsus

Oma istungitel kuulas Eesti Panga nõukogu ära finantsstabiilsuse ülevaated, majanduse rahastamise ülevaate ja tööturu ülevaate.

Nõustamine ja koostöö majanduspoliitilistes küsimustes

2018. aastal kuulas nõukogu kolmel korral ülevaateid eelarvenõukogu tegevuse teemadel. Kuulati ära eelarvenõukogu aastaaruande tutvustus, ülevaated eelarvenõukogu tegevusest ja hinnangutest koostatavale riigieelarvele. Eesti Panga nõukogu avaldas tunnustust eelarvenõukogule tegevuse eest ülevaateperioodil ja võttis teadmiseks, et töö Vabariigi Valitsusega sujub vastastikuse mõistmise õhkkonnas ning eelarvenõukogu arvamus on leidnud laiemat kõlapinda.

Juhatus andis nõukogule ülevaateid oma tegevusest Rahvusvahelises Valuutafondis ja Rahvusvaheliste Arvelduste Pangas.

Nõukogu kuulas ära kokkuvõtva ülevaate Eesti Panga rollist Eesti Euroopa Liidu eesistumisel.

Organisatsioon

Nõukogu jätkas tutvumist Eesti Panga osakondade tegevusega ja kuulas ära ülevaated infotehnoloogia osakonna tegevusest, sh suurematest Euroopa Keskpankade Süsteemi IT-projektidest ja küberturvalisusest, Eesti Panga ja finantsstabiilsuse osakonna rollist kriisihalduses ja Eesti Panga töötajate uuringust.

Eesti Panga nõukogu hindas vastavalt heale juhtimistavale oma tegevust, viies sellega ellu 2017. aastal vastu võetud otsuse. Hindamise aluseks oli enesehindamise kriteeriumide põhjal koostatud küsimustik. Tulemusena jõuti arusaamisele, et ehkki küsimustik vajab lihvimist, oli hindamine kasulik ja seda saab soovitada nii nõukogu järgmisele koosseisule kui ka juhatusel.

Ametisse nimetamised

Nõukogu nimetas Alina Greeni siseaudiitoriks.

Nõukogu nimetas Madis Mülleri finantsinspektsiooni nõukogu liikmeks.

Meenemündid

Nõukogu võttis teadmiseks meene- ja mälestusmüntide väljaandmise 2020.–2022. aasta kava koos juhatuse ettepanekuga müntide vermimiseks.

Nõukogu kinnitas ühe 2eurose mälestusmündi rahvusliku külje ja kolme hõbedast meenemündi kujundused.

Hinnangud Eesti Panga juhtimistegevusele aastal 2018

Nõukogu on rahul, et Eesti Pank saavutas oma strateegilisi ülesandeid täites oodatud tulemused. Nõukogu hindab kõrgelt tunnustust, mida Eesti Panga president ja töötajad on saavutanud Euroopa Keskpankade süsteemis.

Nõukogu toetab juhatuse tegevust küberturvalisuse taseme tõstmisel ja peab vajalikuks ohud küberturvalisuses ennetavalt süsteemselt kõrvaldada.

Eesti Panga nõukogu 2018. aastal. Istuvad Kaie Kerem, esimees Mart Laar ja Liina Tõnisson. Seisavad Urmas Varblane, Kalev Kallo, Enn Listra, Jaanus Tamkivi ja Rein Minka.

EESTI PANGA NÕUKOGU PÄDEVUS

Eesti Panga nõukogu on Eesti Panga järelevalveorgan. Nõukogu pädevusse kuulub järelevalve Eesti Panga kogu tegevuse üle.

Nõukogu pädevusse kuuluvad:

- Eesti Panga põhikirja kinnitamine,
- Eesti Panga eelarve täitmise järelevalve,
- Eesti Panga aastaaruande kinnitamine, aastaaruande esitamine riigikogule,
- ettepaneku tegemine Vabariigi Presidendile Eesti Panga presidendi ametissenimetamiseks,
- Eesti Panga asepresidentide ning siseauditi osakonna juhataja ametissenimetamine ja vabastamine,
- finantsinspektsiooni nõukogu liikmete nimetamine ja tagasikutsumine Eesti Panga presidendi ettepanekul,
- Eesti Panga juhatuse tasustamise aluste kinnitamine,
- siseauditi osakonna põhimääruse kinnitamine
- Eesti Panga siseaudiitorite nimetamine ja siseauditi tööplaani kinnitamine,
- Eesti Panga siseauditi osakonna juhataja palga määramine,
- Eesti Panga sõltumatute audiitorite nimetamine
- Eesti Panga seaduses sätestatud korras,
- Eesti Panga kasumi jaotamine seaduse ja nõukogu kinnitatud kasumijaotuse strateegia kohaselt,
- Eesti Panga nimel riigikogule esitatavate kirjalike ettepanekute ja muude dokumentide läbivaatamine ja heakskiitmine,
- otsuste tegemine euromüntide rahvusliku külje kujunduse ning meenemüntide nimiväärtuse ja kujunduse kohta Euroopa Liidu õigusaktidega sätestatud korras,
- Eesti Panga sümboolika kujunduse kinnitamine,
- Eesti Panga iseseisvate allasutuste asutamise, reorganiseerimise ja likvideerimise otsustamine presidendi ettepanekul,
- Eesti Panga iseseisvate allasutuste ja esinduste põhikirjade kinnitamine,
- eelarvenõukogu põhikirja kinnitamine ja nõukogu liikmete nimetamine ning tagasikutsumine.¹

¹ Vt Eesti Panga seaduse § 4² 2014. aastal lisandunud kohustus: Euroopa Liidu riikide vahelistest kokkulepetest tulenevalt on stabiilsuse ja kasvu paktist tulenevate eelarvetasakaalu nõuete järgimise üle alustatud põhjalikumalt järelevalvet. Eestis valvab eelarvetasakaalu järele eelarvenõukogu.

2. veebruaril 1920 sõlmisid Eesti Vabariik ja Nõukogude Venemaa Tartus rahulepingu, millega Venemaa lubas Eestile ka 15 miljonit kuldrubla kahjutasuna Venemaa poolt Eestile tekitatud sõjapurustuste ning Vene põgenike ülalpidamise eest. Esimene kullasaadetis, üle kuue tonni kulda viierublastes müntides, saadeti Moskvast teele järgmisel kuul. Padrunikastidesse pakitud mündid ootasid eestlasi ees Jamburgis, kust need hobuvankritega Komarovka piiripunkti transporditi. Seal laaditi kuld võretatud vangivagunitesse. Edasi viidi see Narva ja sealt Tallinnasse. Hinnalise saadetise teekond lõppes Eesti Pangas, kus kuldmündid veel kord üle loeti ja kaaluti ning riidest kotikestesse pandi. Kuu aega hiljem, aprilli keskel, saabus teine kullasaadetis, seitse miljonit kuldrubla.

ANTUD 3 MAI 1927 A.
PANGA

Eesti Panga peaülesanne oli raharingluse korraldamine. Selleks anti talle õigus lasta käibele pangatähti, mis esialgu ringlesid küll kõrvuti Riigikassa emiteeritud kassatähtedega. Marga kiire inflatsiooni ja riigi kullavarude kiire kahanemise tõttu tuli korraldada rahareform. Selle tulemusena sai riik 1928. aastal uue, kullaalusel vääringu – Eesti krooni. Kõik Eesti paberkroonid kujundas Günther Reindorff. Mõnda aega sai Eesti riik tunda rõõmu stabiilsema valuuta üle, aga varsti jõudis New Yorgi börsikrahhist alguse saanud üleilmne majanduskriis ka Eestisse. See päädis krooni väärtuse 35% langetamisega 1933. aastal pärast pikki ja tuliseid lahinguid „kroonikukutajate“ ja „kroonihoidjate“ vahel. Devalvatsioon elavdas majandust ja eksporti, pangad võitsid sujuva tööga rahva usalduse ning nii Eesti Pangal kui ka kogu riigil läks üsna hästi. Esimene krooniaeg sai lõpu Eesti Vabariigi okupeerimisega Nõukogude Liidu poolt. Lõplikult kuulutati Eesti kroon kehtetuks 25. märtsil 1941.

EESTI PANGA TEGEVUS 2018. AASTAL

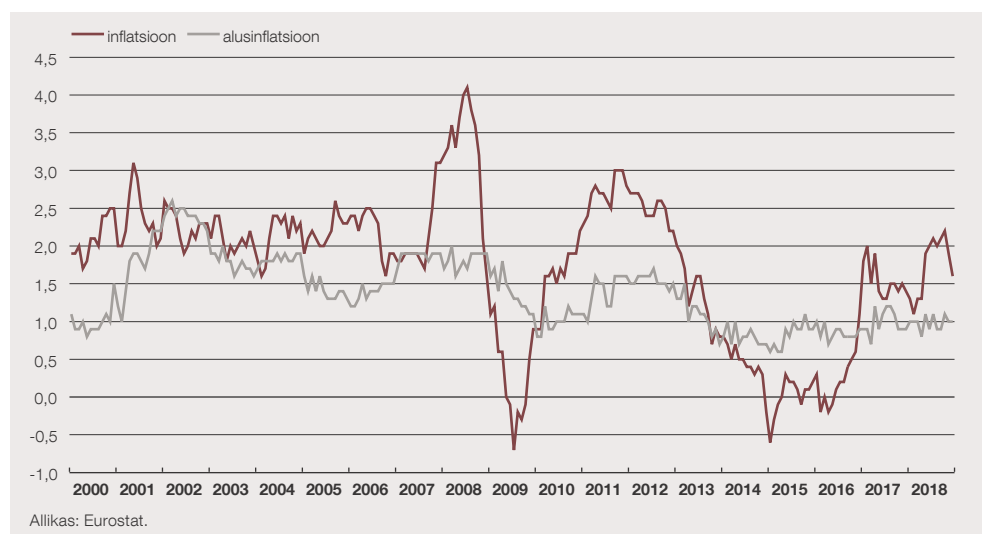
OSALEMINE EUROSÜSTEEMI RAHAPOLIITIKA KUJUNDAMISEL JA ELLUVIIMISEL

Rahapoliitilised otsused

Eesti Pank osaleb euroala ühtse rahapoliitika kujundamises. Rahapoliitika elluviimiseks vajalikud otsused valmistatakse ette kõigi eurosüsteemi keskpankade koostöös.

Eurosüsteemi ehk Euroopa Keskpanga (EKP) ja 19 euroala liikmesriigi keskpanga rahapoliitika eesmärk on säilitada euroalal hinnastabiilsus. EKP määratluse järgi saab hinnastabiilsusest rääkida siis, kui inflatsioon püsib keskpika aja jooksul alla 2%, kuid selle lähedal.² Juba pikema perioodi jooksul on inflatsioon euroalal olnud sellest tasemest madalam (vt joonis 1). 2018. aastal inflatsioon euroalal kiirenes ja oli aasta keskmisena 1,8%. Inflatsiooni kiirendasid eelkõige energia ja toiduainete hinna kasv. Alusinflatsioon ehk hinnakasv energiat ja toitu arvesse võtmata oli aasta keskmisena endiselt vaid 1%. Eurosüsteemi ekspertide 2018. aasta detsembris tehtud prognoos näitas samas, et järgnevatel aastatel alusinflatsioon järk-järgult kiireneb. Sellele aitavad kaasa kasvav tööjõupuudus ja palgasurve paljudes euroala riikides.

Joonis 1. Euroala inflatsioon ja alusinflatsioon %

2018. aastal hoidis Euroopa Keskpanga nõukogu rahapoliitilised intressimäärad endiselt majandus- ja rahaliidu kõigi aegade madalaimal tasemel.

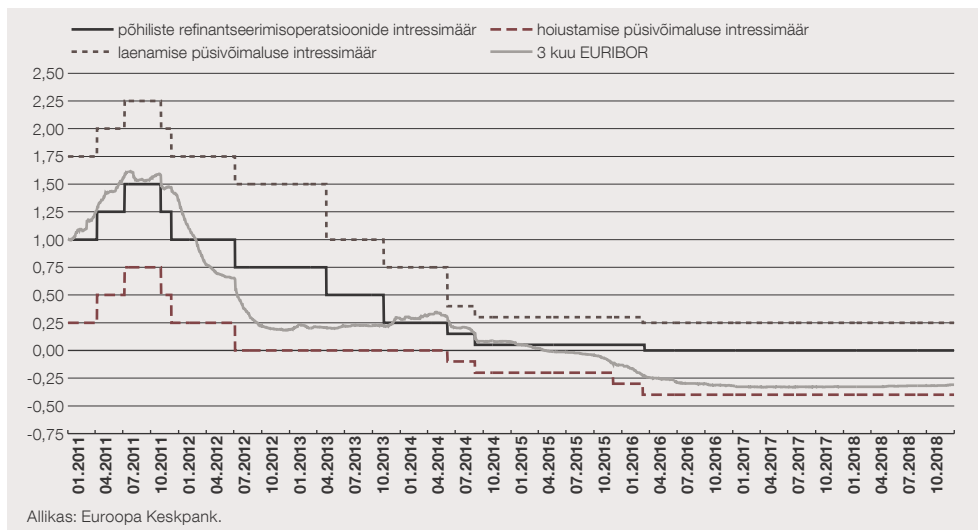
Selleks, et hinnakasv saaks hoogu koguda, hoidis Euroopa Keskpanga nõukogu 2018. aastal rahapoliitilised intressimäärad jätkuvalt majandus- ja rahaliidu kõigi aegade madalaimal tasemel: põhiline refinantseerimisoperatsioonide intressimäär oli 0,00%, laenamise püsivõimaluse intressimäär 0,25% ja hoiustamise püsivõimaluse intressimäär -0,40% (vt joonis 2). Kui keskpank soovib suunata turuootusi pikemaks perioodiks, kasutab ta eelkommunikatsiooni³. Eelkommunikatsioon aitab pankadel, ettevõtjatel ja tarbijatel paremini mõista, kui kiirelt ja kuhu suunas intressimäärad võivad liikuda. Eelkõige on Euroopa Keskpank kasutanud tingimuslikke lubadusi,

² Euroala inflatsiooni mõõdetakse ühtlustatud tarbijahinnaindeksiga (ÜTHI).

³ Vt pikemat selgitust keskpankade eelkommunikatsiooni kohta Eesti Panga 2017. aasta aruandest.

mille elluviimine sõltub inflatsiooniväljavaatest. 2018. aasta juunis otsustati siiski täpsustada ka ajaperioodi, mille vältel eeldati intressimäärade püsimist senisel tasemel (suvi 2019). 2019. aasta märtsis seda perioodi pikendati.⁴

Joonis 2. Eurosüsteemi rahapoliitilised ja rahaturu intressimäärad %

Lisaks madalatele intressimääradele on eurosüsteem võtnud teisigi rahapoliitilisi meetmeid (vt tabel 1) rahastamistingimuste leevendamiseks ja laenupakkumise elavdamiseks, et kindlustada rahapoliitika mõju ülekandumine majandusse ning seeläbi inflatsiooni kiirenemine.

2018. aasta jooksul süvenes järk-järgult EKP nõukogu veendumus, et inflatsioon on jätkusuutlikul kasvurajal ka ilma täiendavate varaostudeta. Alates 2018. aasta jaanuarist vähendati varaostukava kuist mahtu 60 miljardilt 30 miljardile eurole ning alates oktoobrist 15 miljardile eurole. Detsembris otsustas nõukogu varaostukava raames tehtavad täiendavad varaostud lõpetada.

Samas kavatakse jätkata varaostukava raames ostetud aegumistähtajani jõudnud väärtpaberitelt laekuvate põhiosa tagasimaksete täies ulatuses reinvesteeringut pikema aja jooksul pärast kuupäeva, mil nõukogu hakkab tõstma baasintressimäärasid, ning igal juhul seni, kuni see on vajalik soodsate likviidsustingimuste ja küllaldaselt toetava rahapoliitilise kursi säilitamiseks. Teisisõnu ei suurenda varaostud nüüdsest enam keskpanga bilansimahtu, kuid reinvesteeringut tõttu see ka ei vähene ning varaostude kaudu euroala finantssüsteemi suunatud raha turgutab majandust seni, kuni seda vajalikuks peetakse.

EKP nõukogus süvenes 2018. a veendumus, et inflatsioon on jätkusuutlikul kasvurajal ka ilma täiendavate varaostudeta.

⁴ EKP nõukogu 7. märtsi 2019. a pressiteate kohaselt eeldab nõukogu, et EKP baasintressimäärad püsivad praegusel tasemel ka vähemalt 2019. aasta lõpul ning igal juhul seni, kuni see on vajalik, et tagada inflatsiooni püsiv lähenemine eesmärgiks olevale tasemele.

Tabel 1. Eurosüsteemi rahapoliitika rakendamise raamistik 2018. aastal⁵

Rahapoliitika standardraamistik	Tähtaeg	Sagedus	Muudatus 2018. aastal
Avaturuoperatsioonid			
Põhilised refinantseerimisoperatsioonid (MRO)	Nädal	1x nädalas	14. juunil täpsustas EKP nõukogu oma edasise kavatsuse põhiliste refinantseerimisoperatsioonide ning hoiustamise ja laenamise püsivõimaluste intressimäärade osas. Nõukogu eeldab, et rahapoliitilised intressimäärad püsivad senisel tasemel ka vähemalt 2019. aasta suvel ning igal juhul seni, kuni see on vajalik, et tagada inflatsiooni püsiv lähenemine eesmärgiks olevale tasemele.
Pikemaajalised refinantseerimisoperatsioonid (LTRO)	3 kuud	1x kvartalis	
Peenhäälestusoperatsioonid (FTO)	Vastavalt vajadusele	Vastavalt vajadusele	
Struktuurioperatsioonid	Vastavalt vajadusele	Vastavalt vajadusele	
Püsivõimalused			
Hoiustamise püsivõimalus (DF)	Üleöö	Iga päev	
Laenamise püsivõimalus (MLF)	Üleöö	Iga päev	
Kohustuslik reserv			
Nõue hoida kohustuslikku reservi	Iga päev	Iga päev	
Ülereservid	Vastavalt vajadusele	Vastavalt vajadusele	
Peamised mittestandardised meetmed			
Arengud 2018. aastal			
Jaotamispiiranguta ja fikseeritud intressimääraga laenurežiim	Alates 2008 oktoobrist vähemalt kuni 2019. aasta lõpuni	Pidevalt	
Valuutavahetuslepingud juhtivate euroalaväliste keskpankadega	Tähtajatu	Vastavalt vajadusele	
Väärtpaberituruprogramm (SMP) ja tagatud võlakirjade ostukavad (CBPP, CBPP2)	Ostud on lõpetatud, soetatud väärtpabereid hoitakse lunastustähtaegadeni		
Sihtotstarbeliste pikemaajaliste refinantseerimisoperatsioonide teine seeria (TLTRO-II)	2–4 aastat Laene anti ajavahemikus 2016 juuni – 2017 märts ⁶	1x kvartalis	5. juunil said kõik TLTRO-II operatsioonil osalenud tehingu-partnerid teada neile kehtiva lõpliku intressimäära, mis võis varieeruda 0% kuni –0,4%.
Sihtotstarbeliste pikemaajaliste refinantseerimisoperatsioonide (TLTRO-II) tagasimaksed	2019 juuni – märts 2021	1x kvartalis, kui laenu alguskuupäevast on möödunud vähemalt 24 kuud.	27. juunil algasid TLTRO-II ennetähtaegsed tagasimaksed.
Laiendatud varaostukava (APP), mis koosneb pandivõlakirjade kolmandast ostukavast (CBPP3), varaga tagatud väärtpaberite ostukavast (ABSP), avaliku sektori võlakirjade ostukavast (PSPP) ja 2016. a lisandunud ettevõtete võlakirjade ostukavast (CSPP)	Kuni 2018. aasta detsembri lõpuni	pidevalt	14. juunil otsustas EKP nõukogu, et varaostukava raames tehtavate igakuiste ostude mahtu vähendatakse pärast septembri lõppu 30 mld eurolt 15 mld eurole ja ootuspärase inflatsiooniarengu korral detsembris ostud lõpetatakse; 13. detsembril otsustas EKP nõukogu a) varaostukava raames tehtavad netovaraostud lõpetatakse 2018. aasta detsembris; b) nõukogu kavatseb jätkata varaostukava raames ostetud aegumistähtajani jõudnud väärtpaberitelt laekuvate põhiosa tagasimaksed täies ulatuses reinvesteeringist pikema aja jooksul pärast kuupäeva, mil nõukogu hakkab tõstma EKP baasintressimäärasid, ning igal juhul seni, kuni see on vajalik soodsate likviidsustingimuste ja küllaldaselt toetava rahapoliitilise kursi säilitamiseks.
Laiendatud varaostukava raames ostetud võlakirjade väljalaenamine	Alates 2. aprill 2015	Vastavalt vajadusele	15. märtsil otsustati suurendada sularaha vastu laenatavate võlakirjade koguse maksimaalset kogust 50-lt 75 mld eurole.

5 EKP nõukogu 2019. aasta 7. märtsi istungil muudeti intressimäärade eelkommunikatsiooni ja tehti ka teisi rahapoliitilisi otsuseid. Vt <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2019/html/ecb.mp190307~7d8a9d2665.et.html>.

6 TLTRO-I laene anti ajavahemikus 2014 september – 2016 juuni. 26.09.2018 oli TLTRO-I viimase tagasimakse tähtaeg.

Rahapoliitika meetmete mõju avaldub euroala majandusele ja inflatsioonile keskpika aja jooksul mitmel viisil. Pankade laenuitingimused ettevõtetele ja eraisikutele olid 2018. aastal endiselt äärmiselt soodsad. See on elavdanud nii investeerimist kui ka tarbimist ning euroala majanduskasv püsis ka 2018. aastal pikaajalisest kasvuvõimekusest kiirem.

Kuigi riigiti on erinevusi, on euroalal keskmiselt inflatsioon vaatamata leebele rahapoliitikale olnud oodatust väiksem. 2018. aasta teises pooles üha enamates euroala riikides kiirenenud pankade kasv peaks aga hakkama järk-järgult hindade kasvu tagant tõukama. Teisalt võib odava laenu raha pikaajaline kerge kättesaadavus kaasa tuua ka soovimatuid kõrvalmõjusid. Mõnes euroala riigis kipub kinnisvaraturg üle kuumenema ning osa neist on asunud laenu turu riske maandama makrofinantsjärelevalveliste meetmetega.

Madalad intressid on hoidnud pikalt all ka riigivõla intressikulu, kuid mitte kõik riigid pole seda kasutanud võlteeninduse jätkusuutlikkust parandavate reformide elluviimiseks. Kuigi rahapoliitika karmistub eeldatavasti väga mõõdukas ja ettevaatlikus tempos, peaksid selleks valmis olema nii riik kui ka erasektor.

Kuigi rahapoliitika karmistub eeldatavasti väga mõõdukas ja ettevaatlikus tempos, peaksid selleks valmis olema nii riik kui ka erasektor.

Rahapoliitika elluviimine euroalal

Rahapoliitiliste otsuste elluviimine toimub eurosüsteemi rahapoliitiliste operatsioonide kaudu, mille standardraamistiku elemendid 2018. aastal ei muutunud, küll aga muudeti ja täiendati mittestandardseid meetmeid. Ülevaade 2018. aasta jooksul toimunud muudatustest on ära toodud tabelis 1.

2018. aasta jooksul suurenes varaostukava (APP) raames ostetud varade maht 2,4 triljonilt 2,6 triljoni euroni.⁷ Kogumahust suurema osa moodustasid aasta lõpus avaliku sektori varade ostukava (PSPP) raames ostetud varad, u 2,1 triljonit eurot. Avaliku sektori võlakirju ostetakse ainult järelturult, kusjuures on lubatud osta kuni 33% ühest võlakirjaemissioonist ja mitte rohkem kui 33% ühelt emitendilt. Erasektori varade ostukavadest on suurima mahuga olnud pandikirjade ostukava CBPP3 (262 mld eurot); järgnevad ettevõtete võlakirjade ostukava CSPP (178 mld eurot) ja varaga tagatud väärtpaberite ostukava ABSPP (28 mld eurot). Alates 2019. aasta algusest ostetud varade mahtu enam ei suurendata, vaid hoitakse see stabiilsena.

Erinevalt eelnenud aastast mullu sihtotstarbelise pikemaajalise laenumee (TLTRO) operatsioone pankadele ei pakutud. Juunis said pangad teada TLTRO II operatsiooni lõpliku intressimäära, mis sõltus nende laenamise aktiivsusest. Mida rohkem osalenud pangad väljastasid (uusi) laene ettevõtetele ja majapidamistele (v.a eluasemelaenu), seda soodsama laenuintressimäära nad endale tagasid (soodsaimal juhul oli see võrdne EKP deposiidimääraga (-0,4%)). Kuna mõned euroala pangad asusid laenu tagastama, siis kahanes väljastatud pikemaajaliste laenude maht 37 miljardi euro võrra (761 miljardilt 724 miljardini).⁸

Kuna soodsate likviidsustingimuste ja ulatusliku ülelikviidsuse tõttu ei olnud pankade poolt nõudlust, siis püsis nädalaste laenuoperatsioonide MROde maht suhteliselt madal, olles keskmiselt 3,6 miljardit eurot. Alates septembrist hakkas laenumaht vähehaaval suurenema.

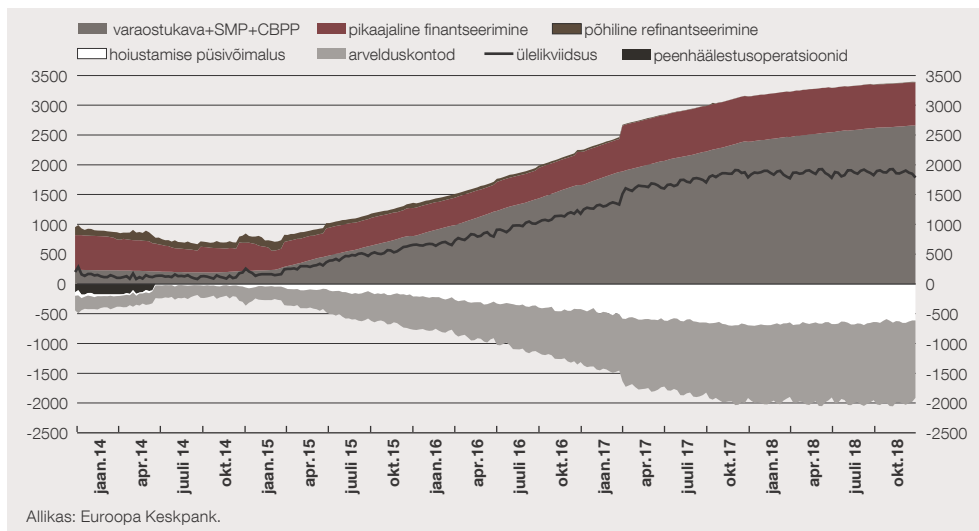
Eurosüsteemi bilansimaht suurenes 4,7 triljoni euroni, kuid ülelikviidsuse⁹ maht olulisel määral ei muutunud, moodustades 2018. aasta lõpus u 1,8 triljonit eurot. Eurosüsteemi rahapoliitiliste operatsioonide bilansimahtudest annab ülevaate joonis 3.

⁷ Amortiseeritud soetusmaksumuses.

⁸ Hõlmab põhiliselt TLTRO operatsioone, kuid ka tavapäraseid 3 kuu refinantseerimisoperatsioone (LTRO). Viimaste laenujääk oli 2018. a lõpus siiski märksa väiksem, moodustades u 5 mld eurot.

⁹ Ülelikviidsuse all mõistetakse neid vahendeid, mida krediidiasutused hoiavad euroala riikide keskpankades üle kohustusliku reservi nõude.

Joonis 3. Eurosüsteemi rahapoliitiliste operatsioonide mahtude muutused 2014.–2018. aastal mld eurodes

Mittestandardsete meetmete rakendamise ja ulatusliku ülelikviidsuse tõttu püsis pankadevaheline tagamata üleöölaenu indeks EONIA ajalooliselt madalal tasemel (keskmiselt $-0,36\%$), olles vaid pisut kõrgem hoiustamise püsivõimaluse intressimäärast ($-0,4\%$).

Eesti Panga rahapoliitilised operatsioonid

Eesti Panga keskseks tegevuseks rahapoliitika elluviimisel oli osalemine varaostukavas.

2018. aastal jätkus Eesti Panga senine tegevus eurosüsteemi rahapoliitika elluviimisel, mille keskseks elemendiks oli osalemine varaostukavas. Neljast aktiivsest ostukavast osales Eesti Pank avaliku sektori väärtpaberite ostukavas (PSPP), ostes kapitalivõtme proportsioonis erinevaid varasid¹⁰. Kuna Eestil riigivõlakirju ei ole, osteti vastavalt ostukava reeglitele nende asemel Euroopa institutsioonide võlakirju. Aasta jooksul osteti võlakirju kokku 627 miljoni euro väärtuses; kumulatiivne ostude väärtus bilansis oli 2018. aasta 31. detsembri seisuga 5,7 miljardit eurot. Täpsemad andmed ostude kohta on avaldatud Eesti Panga kodulehel¹¹.

ABS-võlakirjade ostukavas (ABSPP), pandivõlakirjade kolmandas ostukavas (CBPP3) ja ettevõtete võlakirjade ostukavas (CSPP) Eesti Pank ei osalenud, kuid jagab riske/tulu teiste eurosüsteemi liikmetega (vastavalt Euroopa Keskpanka kapitalivõtmele, kus Eesti Panga osaluse suurus oli $0,2739\%$). Eesti ettevõtete (AS Elering ja AS Eesti Energia) võlakirju on ettevõtete võlakirjade ostukava (CSPP) raames ostanud Soome keskpang. Lisaks võib mainida veel kahte varasemat ostukava, mis praeguseks on lõpetatud. Pandikirjade teise ostukava (CBPP2) ja väärtpaberituruprogrammi (SMP) raames soetatud võlakirju hoiab Eesti Pank lunastustähtaegadeni ja nende maht Eesti Panga bilansis järk-järgult väheneb. Ka SMP puhul on riskid/tulu eurosüsteemis jagatud.

¹⁰ Kapitalivõtme (ingl *capital key*) nimetatakse rahvuskeskpanka osaluse suurust Euroopa Keskpanka kapitalis. See arvutatakse riigi SKP ja rahvaarvu suhtelise võrdselt kaalutud osatähtsuse põhjal euroalal iga viie aasta järel. Alates 1. jaanuarist 2019 on Eesti Panga osaluse suurus $0,2827\%$.

¹¹ <https://www.eestipank.ee/rahapoliitika/eesti-panga-ostud-euroala-keskpankade-avaliku-sektori-volakirjade-ostukava-raames>

Sarnaselt mitmele varasemale aastale ei kasutanud Eesti rahapoliitiliste operatsioonide tehingupartnerid eurosüsteemi pakutavaid tavapärase rahapoliitiliste laenude (sh ka üleöölaenude) võimalusi. Väheste kasutuse peapõhjus oli pangagruppide tsentraliseeritud likviidsusjuhtimine ja kohalike pankade piisavad likviidsuspuhvrid, mistõttu kohalikud pangad ei ole eriti sõltuvad keskpanga pakutavast likviidsusest. Krediidiasutused hoidsid aasta lõpus oma keskpanga arvelduskontodel u 4,9 miljardit eurot, samas kui kohustuslik reserv moodustas sellest vaid 0,2 miljardit eurot (vahe moodustab nn ülelikviidsuse). TLTRO laenude ennetähtaegse tagasimaksmise tõttu vähenes rahapoliitiliste laenude jääk 2018. aastal Eesti Panga bilansis 91 miljonilt eurolt 50 miljonile eurole: märtsis maksid Eesti krediitiasutused tagasi 5 ja juunis 36 miljonit eurot.

Mis on rahaturu viiteintressimäärad ja milline on nende tulevik?

Pankade ja teiste turuosaliste vahel sõlmitavates lepingutes kasutatakse laialdaselt rahaturu¹² intressimäärasid, mida nimetatakse viiteintressimääradeks või lihtsalt viitemääradeks (ingl *reference rate*). Euroalal on kasutusel Euroopa Rahaturgude Instituudi (EMMI) poolt arvestatavad ja avaldatavad EONIA (ingl *Euro OverNight Index Average*) ja EURIBOR (ingl *Euro Interbank Offered Rate*). 2019. aastal lisandub neile ka Euroopa Keskpanga poolt arvestatav €STR (ingl *Euro Short-Term Rate*). Eestis kasutatakse viiteintressimäärasid laialdaselt näiteks eluasemelaenude ja hüpoteeklaenude väljastamisel (levinumad on 3, 6 või 12 kuu EURIBOR).

EONIA ja €STR peegeldavad mõlemad tagatiseta ühepäevast ehk nn üleöö raha hinda ja need arvutatakse tegelike tehingute alusel. EURIBOR on aga Euroopa suuremate pankade (u 40 panka) hinnanguline intressimäär, millega need pangad laenaksid üksteiselt raha üleöölaenust pikema, kuid alla aastase tähtajaga (vahemikus 1 nädal kuni 1 aasta). Viitemääradel on oluline roll finantsturgude sujuval toimimisel, sest paljude finantsinstrumentide ja -lepingute hind sõltub nende intressimäärade arvestamise objektiivsusest ja korrektsusest.

Viimastel aastatel on esinenud mitmeid juhtumeid, kus EURIBORi jt viitemääradega on manipuleeritud, mis näitab, et viitemäärad võivad olla seotud huvide konfliktiga. Seetõttu kehtestas Euroopa Parlament koos Euroopa Liidu Nõukoguga 2016. aastal nõuded, millele viitemäärad peavad vastama; selle vastavuse peavad viitemäärade produtseerijad tagama hiljemalt 31. detsembriks 2021.¹³ Selle eesmärgi saavutamiseks on EMMI käivitanud viitemäärade reformi ja tegeleb EURIBORi reformimisega, kuigi selle raames kavandatud tehingupõhisuse tugevdamist takistab asjaolu, et tagatiseta laenuinstrumentide turul ei toimu piisavalt ühest nädalast pikema tähtajaga tehinguid. EONIA arvestamine ja avaldamine võib nimetatud tähtajal aga lõppeda, sest selle vastavust kehtestatud nõuetega ei ole EMMI hinnangul võimalik tagada.

Arvestades kujunenud olukorda, otsustas EKP nõukogu 2017. a septembris, et Euroopa Keskpang hakkab juba kogutavate rahaturu statistiliste andmete põhjal tööta- ma välja omapoolset rahaturu viitemäära (€STR). 2018 aastal löid Euroopa Keskpang,

¹² Rahaturg (ingl *money market*) on lühiajalise krediidi turg, laenuturg, kus sõlmitakse lepinguid laenude andmise ja võtmise kohta kuni üheaastase tähtajaga.

¹³ Vt lähemalt <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1011&from=EN>. Tähtajaks määrati algselt 31.12.2019, kuid hiljem pikendati seda kahe aasta võrra (vt http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-1418_en.htm).

Euroopa Komisjon, Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve ja Belgia järelevalveasutus FSMA erasektori poolt juhitud töögrupi, mille põhiülesandeks on välja selgitada ja soovitada alternatiivseid riskivabasid viitemäärasid. 13. septembril andis mainitud töögrupp välja soovitusel nimetada €STR alternatiivseks euros nomineeritud riskivabaks viitemääraks ja kasutada seda EONIA asendajana. EKP plaanib hakata €STRit avaldama 2019. a oktoobris.¹⁴

€STRil ja EONIA-l on mitmeid erinevusi: a) €STR on laiemapõhjalisem kui EONIA;¹⁵ b) EONIA aluseks on intressimäär, millega pangad raha välja laenavad; €STRi aluseks on intressimäär, mida pangad küsivad raha hoiustamise eest enda juures; c) EONIA on pankadevaheline intressimäär, €STR sisaldab tehinguid ka muude rahaturu osalistega. Esialgsed arvutused on näidanud, et nimetatud põhjustel on €STR EONIAst stabiilsem (EONIA-le on olnud iseloomulik muutlikkus eriti kuulõppudel) ja selle tase oli 2018. a mõnevõrra madalam nii EONIAst kui ka EKP hoiustamise püsivõimaluse intressimäärast.

14 Täiendavat infot viitemääradega seotud arengute kohta leiab EKP 2017. a aruandest (lk 42–43); €STRi metodoloogia kohta võib lähemalt lugeda EKP kodulehelt: https://www.ecb.europa.eu/paym/initiatives/interest_rate_benchmarks/shared/pdf/ecb.ESTER_methodology_and_policies.en.pdf.

15 €STRit arvutatakse 52 suurema panga tehingute andmete alusel ja nende arv suureneb ajas, samas kui EONIA paneelis oli 2018. aastal 28 panka.

FINANTSSTABIILSUSE TAGAMINE

Finantsstabiilsust ohustavad tegurid

Eesti Panga ülesanne on tagada finantssüsteemi kui terviku toimimine. Eesti Panga hinnangul olid finantssüsteemi ohustavad riskid 2018. aastal kokkuvõttes väikesed. Väliskeskonnast lähtuvad ning Eesti ehitus- ja kinnisvarasektori kiire kasvuga seotud riskid aga tõusid varasemaga võrreldes ja pangandussektor jäi endiselt haavatavaks Põhjamaadest lähtuvatele võimalikele negatiivsetele mõjudele. Eesti pankade vastupanuvõime riskidele püsis siiski hea, seda tänu omavahendite kõrgele tasemele ja suurele likviidsusele. Ka Eesti ettevõtete ja majapidamiste finantspuhvid ehk tagavarad ootamatute kulude katmiseks või kriisi mõju leevendamiseks olid varasemate aastatega võrreldes suuremad.

Eesti pankade vastupanuvõime püsis tänu omavahendite kõrgele tasemele ja suurele likviidsusele hea.

Euroopa finantssektori toimimist ohustavaid riske hindas Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu (ESRB) 2018. aastal küllaltki kõrgeks. Suurima riskina Euroopa finantssektorile nimetati ettevõtete võlakirjade ja veel mõne varaklassi järsku ja suurt langust. See võib kaasa tuua ka pankade rahastamise hinna tõusu ning vähendada nende kasumlikkust ja laenuvõime võimet.

Euroopa finantssüsteemi teeb täiendavalt haavatavaks pankade, kindlustusandjate ja pensionifondide nõrgapoolne finantsseis ja mõne riigi suur võlakooormus. Finantsasutustel on madalate intressimäärade juures raske tulu teenida, samas mõnes riigis on pankade varade hulgas veel palju eelmisest majanduskriisist jäänud probleemplaene. Suur võlakooormus püsib aga riikide võimekust ootamatute negatiivsete muutustega majanduses toime tulla.

Võimaliku ohuna Euroopa finantssektori toimimisele hinnati ka kriisijärgsetel aastatel kiiresti kasvanud investeerimisfondide. Need suurendasid vähelikviidsete võlakirjade ja riskantsete varade osakaalu oma investeringutes, samas kui likviidsuspuhvid vähenesid.

Eesti panganduse stabiilsuse jaoks jäid tähtsaimale kohale Põhjamaade ja nende suurte pangagruppidega seotud riskid. Eestis tegutsevad pangad on valdavalt Põhjamaade suurte pangagruppide tütarettevõtted või filiaalid, kelle likviidsusjuhtimine ja rahastamine on emaettevõtete seotud.

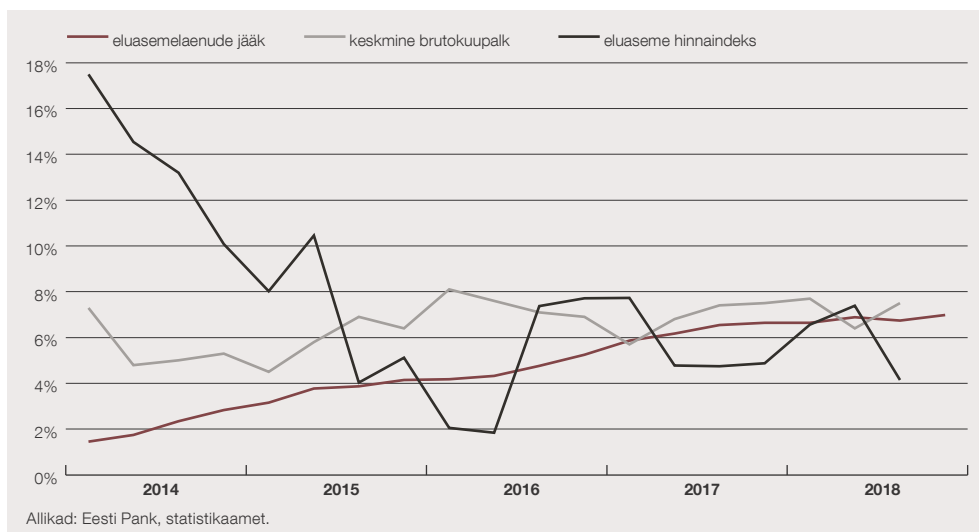
Põhjamaade pangagrupid muudab haavatavaks võlakirjadele toetuv rahastamine, mis võib turutingimuste või investorite meelestatuse muutudes järsult kallineda. See tooks aga kaasa laenu hinna tõusu või kättesaadavuse vähenemise ka Eestis. Põhjamaad on ka Eesti olulisimad ekspordipartnerid ning sealne majandusaktiivsuse vähenemine mõjutaks Eestis tegutsevaid panku ka Eesti ettevõtete ekspordivõimaluste vähenemise ja sellest tingitud laenumaksevõime kahanemise kaudu. Seetõttu on olulised regulaarsed kohtumised Põhja- ja Baltimaade keskpankade ja järelevalveasutuste juhtidest koosneva mitteformaalse koostöökogu (NBMF) raames, kus leiavad aset arutelud piirkonna süsteemsetest riskidest ning nende vähendamise meetmete koordineerimisest.

Ka Ühendkuningriigi väljaastumisega Euroopa Liidust ehk Brexitiga kaasnevad võimalikud riskid mõjutaksid Eesti finantssektorit eelkõige Põhjamaade pankade rahastamise kaudu. Eesti pankade investeringud Ühendkuningriiki on küllaltki väikesed ja Eestis ei tegutse aktiivselt ükski Ühendkuningriigi pank. Üldine ebakindluse või majandusolukorra halvenemine võib aga rahvusvaheliste investorite usaldust kõigutada ning halvendada Põhjamaade pangagruppide rahastamistingimusi. Brexit võib Eesti finantsstabiilsust mõjutada kaudselt ka Eesti kaubandussuhete kaudu, kuivõrd Ühendkuningriik on oluline eksporditurg mitmele meie peamisele partnerriigile.

Eesti majandus on kasvanud viimastel aastatel kiiresti – hinnanguliselt juba mõnda aega kiiremini kui selle pikaajaline kasvuvõimekus lubaks. Ehitus- ja kinnisvarasektor kasvab riigi- ja erasektori suurte tellimuste toel iseäranis kiiresti, nii et selle panus majanduskasvu on suurenenud. Seega on oht, et suure nõudluse tõttu koonduvad töajad, investeeringud ja rahastamine veelgi enam ehitus- ja kinnisvarasektorisse. Majanduskasvu aeglustudes kannataks aga selle sektori ettevõtete ja töötajate laenumaksevõime ning negatiivne mõju kanduks ka ülejäänud majandusse. Seda riski võimendab asjaolu, et ehitus- ja kinnisvarasektori käekäik reageerib majandusaktiivsuse vähenemisele tunduvalt kiiremini ja tundlikumalt kui enamuse teiste ettevõtete oma.

Samal ajal on majapidamiste laenamine viimaste aastate kiire palgakasvu ja madalate intressimäärade mõjul hoogsalt kasvanud (vt joonis 4). Palgakasv on püsunud kiire juba mõnda aega ja on oodata, et see püsib ka lähiajal küllaltki kiire. Sellistes tingimustes on säilinud juba varasematel aastatel esile kerkinud oht, et majapidamistel võivad tekkida liigoptimistlikud ootused oma finantsseisu suhtes ja nad võivad oma pikaajalist laenumaksevõimet üle hinnata. Majandusolude muutudes, kui palgakasv aeglustub või tingimused tööturul muutuvad, ei pruugi nad enam olla võimelised laenu tagasi maksma ja pankadel võivad tekkida laenukahjumid.

Joonis 4. Palga, kinnisvarahindade ja eluasemelaenu aastakasv

Muutused pangandusturul toovad pangandusele kaasa uusi arenguvõimalusi, aga ka uusi riske.

Eesti pangandusturul on viimastel aastatel aset leidnud mitmeid muutusi, mis mõjutavad ka finantsstabiilsuse riske. Nordea Bank AB Eesti filiaal ja AS DNB Pank ühendati iseseisvaks Luminor Bank ASiks, Danske Bank A/S Eesti filiaali olulisus tegevussuundade muudatusest tingituna vähenes, samal ajal väikepankade turuosa kasvas. Need muutused toovad pangandusele kaasa uusi arenguvõimalusi, aga ka uusi riske. Peamiseks muutuseks on see, et pankade rahastamises hakkavad senisest suuremat rolli mängima võlakirjad, mis tähendab, et nad muutuvad haavatavamaks finantsturgudel toimuva ja Eesti riigi või panganduse maineriskide suhtes.

Möödunud aastal kerkisid avalikkuse ette kahtlused võimaliku rahapesu kohta Danske Bank A/S Eesti filiaalis aastatel 2007–2013. Eestis pankadele kehtivad rahapesuvastased nõuded on täna toonasega võrreldes oluliselt rangemad, järelevalvet nende täitmise üle on tõhus-

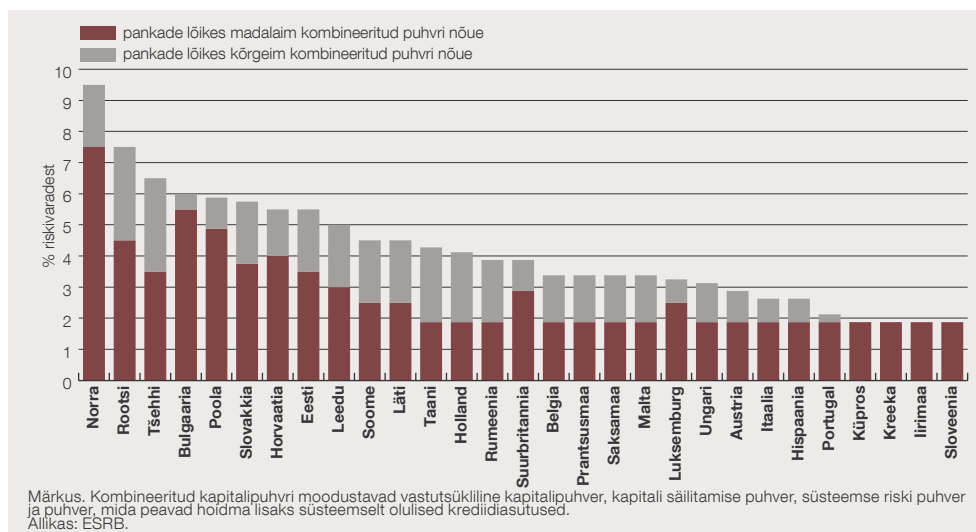
tatud ja karistusi karmistatud. Finantsinspektsiooni sekkumise tulemusel piiras Danske Bank A/S alates 2014. aastast oluliselt mitteresidentidest klientide teenindamist. Lisaks tunnistas Euroopa Keskpank 2018. aastal finantsinspektsiooni ettepanekul rahapesu tõkestamise alastest rikkumistest ja puudujääkidest tulenevalt kehtetuks Versobank ASi krediitdiasutuse tegevusloa. Ka pangad ise on hakanud pöörama suuremat tähelepanu võimalikele rahapesuriskidele. Selle tulemusel on kõrgeenenud rahapesuriskiga seostatavate mitteresidentide hoiuste maht Eestis tegutsevates pankades viimastel aastatel oluliselt vähenenud, 2012. aasta 21%-lt 2018. aastaks 7%-le kliendihoiustest. Seetõttu on rahapesuriskid Eestis tegutsevates pankades varasemaga võrreldes oluliselt väiksemad.

Võrreldes ajaga, mil toimus võimalik rahapesu Danske panga Eesti filiaalis, on rahapesuvastased nõuded oluliselt rangemad.

Makrofinantsjärelevalve poliitika

Eesti Pank makrofinantsjärelevalve asutusena analüüsib finantssektori toimimist ja hindab seda ohustavaid tegureid ning rakendab ennetavalt meetmeid eesmärgiga tugevdada pangandussektori vastupanuvõimet ja piirata riskide suurenemist finantssüsteemis. Eesti kuulus 2018. aasta lõpus Euroopa Liidu võrdluses riikide hulka, kus krediitdiasutustele makrofinantsjärelevalve asutuste poolt kehtestatud kombineeritud kapitalipuhvrite nõutav tase oli keskmisest kõrgem (vt joonis 5). Lisaks täiendavate puhvrite vajadusele, mis tuleneb Eesti finantssüsteemi haavatavusest, peegeldas see asjaolu, et seni on Eesti Pank rakendanud pankadele lisapuhvreid üleminekuperioodita.¹⁶

Joonis 5. Makrofinantsjärelevalve asutuste poolt kehtestatud kombineeritud kapitalipuhvri nõuded 31.12.2018 seisuga

2018. aastal puudutasid Eesti Panga makrofinantsjärelevalve otsused eeskätt varasemalt kehtestatud meetmete asjakohasust ja piisavust. Vajadus meetmeid korrigeerida võib tuleneda nii finantstsükli arengust kui ka muutustest majanduse või finantssektori struktuuris. Eesti pangandusturul toimus viimaste aastate suurim struktuurimuutus, kui moodustati Luminor Bank ning lisati Euroopa ühtse pangandusjärelevalve (SSM) põhimõtete alusel Euroopa Keskpanga otsese järelevalve alla.

¹⁶ Paljudes Euroopa Liidu riikides polnud 2018. aasta lõpuks puhvrite järkjärguline rakendumine lõppenud. Samuti tehti 2018. aastal puhvriotsuseid, mis rakenduvad alles järgmisel või järgnevatel aastal.

Eesti finantssüsteemi suhtes on olulised krediidiasutused Swedbank AS, AS SEB Pank, Luminor Bank AS ja AS LHV Pank.

Samuti täiendas Eesti Pank süsteemselt oluliste krediidiasutuste nimekirja. 2018. aasta hindamistulemuste alusel on Eesti finantssüsteemi suhtes olulised krediidiasutused Swed-

bank AS, AS SEB Pank, Luminor Bank AS ja AS LHV Pank. Nendelt pankadelt nõuab Eesti Pank täiendava kapitalipuhvri hoidmist. Eesti Pank otsustas kehtestada Luminor Bankile maksimaalse ehk 2% puhvrimäära. Sama suur lisapuhvri nõue oli varasemalt kehtestatud Swedbank AS ja AS SEB Pangale. Lisaks pidas Eesti Pank vajalikuks tõsta ASi LHV Pank nõude seniselt 0,5% tasemelt 1%ni koguriskipositsioonist, sest panga turuosa kasvas.

Lisaks võimendab süsteemseid riske Eesti finantssüsteemis ka majanduse väiksus ja avatus, mis teeb selle haavatavaks väliskeskkonna negatiivsele arengule. Kindlustamaks end majanduskeskkonna ootamatu halvenemise vastu peavad kõik Eestis tegutsevad pangad hoidma 1% süsteemse riski puhvrit. 2018. aastal läbi viidud süsteemse riski puhvri nõude regulaarse hindamise tulemustele põhinedes otsustas Eesti Pank 1% puhvri määra säilitada. Endiselt iseloomustab Eesti majandust ekspordi suur osakaal ja kontsentreeritus ning riske finantsstabiilsusele suurendavad majapidamiste finantspuhvrte tagasihoidlik tase ja pankade laenuportfelli vähene hajutatus.

Struktuursete riskide kõrval ei osutanud samas finantstsükli arengusuunad vajadusele täiendavate kapitalipuhvrte järele. Vastutsüklilise kapitalipuhvri abil nõutakse pankadelt lisakapitali finantstsükli tõusu ajal, mil kiire laenukasvu tõttu suureneb süsteemne risk. Eesti Pank otsustas jätta vastutsüklilise kapitalipuhvri, mille kehtestamise vajadust hindab keskpank kord kvartalis, 0% tasemele. Kuigi 2018. aastal jätkasid majapidamised tempokalt laenamist ja ettevõtete võla kasv mõnevõrra kiirenes, ei viidanud need suundumused liigsele tasakaalustamatuse tekkele laenuurul. Reaalsektori võlakasv jäi majanduse nominaalsele kasvule alla ehk aastatagusega võrreldes võlakoormus ei suurenenud.

Majapidamiste hoogsa eluasemelaenu võtmise taustal analüüsis Eesti Pank 2018. aastal täpsemalt eluasemelaenu väljastamise tingimusi. Üsna kiirest laenukasvust hoolimata olid eluasemelaenu väljastamise tingimused nagu laenusumma ja laenu tagatise väärtuse suhtarv, laenumaksete ja sissetulekute suhtarv ja laenu tähtaeg sarnasel tasemel kui kolm aastat tagasi, mil Eesti Pank kehtestas eluasemelaenu väljastamise nõuded. Seega on majapidamiste tempokat laenamist toetanud eelkõige majandussüklilist tulenev tööturu hea seis koos kiire palgaskasvuga, samas kui pangad pole laenu tingimuste leevendamiseks sellele täiendavat hoogu lisanud. Seetõttu otsustas Eesti Pank 2018. aastal jätta eluasemenõuded muutmata, järeldades, et need täidavad jätkuvalt oma eesmärki ehk piiravad laenuvõtjate ja -andjate haavatavuse suurenemist ning ohjavad liiga kiiret laenukasvu.

Milline on makrofinantsjärelevalve Euroopa Liidu ülene koostöö?

Euroopa Liidu makrofinantsjärelevalve asutusena hindab Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu lisaks finantsstabiilsust ohustavatele riskidele ka liikmesriikide makrofinantsjärelevalve poliitikat. 2018. aastal karmistas valdav enamus liikmesriike meetmeid süsteemsete riskide vähendamiseks. Enim kasutatavad instrumendid on süsteemselt oluliste pankade kapitalipuhver, eluasemelaenu laenu tagatise suhtarv ja vastutsükliline kapitalipuhver.

Alustatud on makrofinantsjärelevalve hoiaku (ingl *macroprudential stance*) põhimõtete väljatöötamist. Tegemist on olemuslikult sarnase lähenemisega rahapoliitikale, kus hinnang riskidele ja kehtestatud meetmete piisavusele aitab kujundada poliitika otsuste väljatöötamist. Lisaks arutati võimalust töötada välja sarnaselt pangandusele ka kindlustusseltsidele kehtestatavaid makrofinantsjärelevalve meetmeid süsteemsete riskide vähendamiseks.

Eriteemana analüüsiti liikmesriikides kommertsinnisvaraga seotud süsteemseid riske, kuna tegemist on finantssüsteemiga hästi tugevalt seotud majandussektoriga ning selle rahastamisel kasutatakse suuremat finantsvõimendust. Kommertsinnisvara riski tase on Eestis mitmete liikmeriikidega võrreldes väiksem. Samuti arutati makrofinantsjärelevalve poliitika võimalusi ohjata süsteemiülest halbade laenude kasvu. Selleks tuleb tugevdada pankade vastupanuvõimet tulla toime majandusšokkidega. Makrofinantsjärelevalve instrumentidest sobivad selleks kapitalipuhvrid ja laenajapõhised piirangud laenuandmisel.

Makrofinantsjärelevalve Euroopa ühtse järelevalvemehhanismi raames toimub koostöös Euroopa Keskpangaga. Juhul kui rahvuslik makrofinantsjärelevalveasutus ei kehtesta piisavaid meetmeid süsteemsete riskide vähendamiseks, siis on Euroopa Keskpangal õigus kehtestada vajalikud meetmed ise. Eesti Panga makrofinantsjärelevalve otsused, näiteks kapitalipuhvrite kehtestamine, on eelnevalt läbi arutatud Euroopa Keskpangaga. Kuigi riikide panganduse ja süsteemsete riskide olukord on erinev, on Euroopa Keskpanga eesmärk kujundada ühtsed põhimõtted makrofinantsjärelevalve meetmete kehtestamiseks.

Finantssektori poliitika

Eesti õigusaktid

Riigikogu võttis vastu krediidiasutuste seaduse ja tagatisfondi seaduse muudatused, millega sätestati tagamata võlakirjade omanike nõuete rahuldamise järjekord panga maksejõuetuse või kriisilahenduse korral. Täpsustati tagatisfondi koostööd teiste Euroopa Liidu riikide tagatisskeemidega, mis on vajalik teises riigis tegutsevate filiaalide hoiuste hüvitamisel. Koos sellega muudeti Eesti Panga ettepanekul Eesti Panga poolt krediidiasutustele kehtestatavate määruste volitusnorme.

Eesti Pank on toetanud pandikirjade seadusandliku raamistiku loomist, mis lihtsustaks siinsetel pankadel kaasata rahastust finantsturgudelt. Pandikirjaseaduse eelnõu välja töötamisel on Eesti Pank lähtunud põhimõttest, et sellise alternatiivse rahastamisviisi võimaldamine ei tooks kaasa finantsstabiilsuse riskide olulist suurenemist. Seni on Eesti pangad laenude väljastamist rahastanud valdavalt kohalike hoiuste kaasamise ja emapankadelt saadud laenudega. Pandikirjade emiteerimine mitmekesistaks pankade rahastamist, võimaldades kaasata ressursse senisest pikema tähtajaga ja kulutõhusalt.

Eesti Pank on toetanud pandikirjade seadusandliku raamistiku loomist, mis lihtsustaks siinsetel pankadel kaasata rahastust finantsturgudelt.

Euroopa Liidu õigusaktid

Kümne aasta taguse finantskriisi järgselt ühtlustati Euroopa Liidus finantssektori järelevalvet. Selle raames loodi Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu, mille ülesandeks on koordineerida ja arendada makrofinantsjärelevalve poliitikat. Tema tegevust sätestava Euroopa Liidu määruse üle vaatamisel on Eesti Panga hinnangul Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu täitnud oma ülesandeid hästi ja ei vaja põhjalikku ümberkujundamist. Ka edaspidi jääb Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu tegutsema Euroopa Keskpanga juurde, samas muudetakse ta tegevus avalikkusele nähtavamaks.

2018. aastal jõudsid lõpusirgele Euroopa Komisjoni poolt kaks aastat tagasi esitatud ettepanekud nn panganduspaketi muutmiseks, mille moodustavad kapitalinõuete direktiivi ja määruse, kriisilahenduse direktiivi ning kriisilahendusmehhanismi määruse muudatused. Makrofinantsjärelevalve küsimustes piiritleti senisest selgemalt makrofinantsjärelevalve ja mikrofinantsjärelevalve asutuste ülesandeid. Samuti kaotati kattuvused kasutatavate instrumentide osas ja suurendati paindlikkust erinevate kapitalipuhvrite rakendamisel. Näiteks võib liikmesriik iseseisvalt kehtestada 3% asemel kuni 5% süsteemse riski puhvri ja süsteemselt oluliste pankade puhvri koondmäära.

Lähiaastatel toimunud pankade rahapesujuhtumid näitasid, et Euroopa Liidu finantsjärelevalve ja rahapesuvastase võitlusega tegelevate asutuste tegevus vajaks parandamist.

Lähiaastatel toimunud pankade rahapesujuhtumid näitasid, et Euroopa Liidu finantsjärelevalve ja rahapesuvastase võitlusega tegelevate asutuste tegevus vajaks parandamist. Selleks esitas Euroopa Komisjon teatise ja eelnõu rahapesuvastase raamistiku tugevdamiseks, eesmärgiga täiendada Euroopa finantsjärelevalveasutuste ülesandeid.

Näiteks Euroopa Pangandusjärelevalveasutusele soovitakse anda õigused rahvuslike järelevalveasutuste hindamiseks ja teatud tingimustel ka otse pankade suhtes juurdluste algatamiseks ja sanktsioonide kehtestamiseks. Eesti Pank on toetanud ettepanekuid rahapesuvastase tegevuse parendamiseks.

Kriisihaldus

Põhja- ja Baltimaade koostöö on Eesti jaoks iseäranis oluline, sest Eesti majandus on tihedalt seotud naaberriikide majandusega ning finantssektori piiriülene lõimitus on suur. Seetõttu peavad erinevate riikide finantsstabiilsuse tagamisega seotud asutused arvestama otsuste tegemisel ka riigipiire ületava mõjuga. Sellest johtuvalt valmistati 2019. aasta jaanuariks ette Põhja- ja Baltimaade kriisiharjutust, mille peamiseks eesmärgiks oli testida kommunikatsiooni, otsuste tegemist ja uusi kriisilahenduse meetmeid lahendamaks Põhja- ja Baltimaades tekkinud finantskriisi. Harjutuses osalesid Põhja- ja Baltimaade rahandusministeeriumid, keskpangad, finantsjärelevalve- ja kriisilahendusasutused. Sellised harjutused on vajalikud, sest need annavad võimaluse hinnata kehtiva regulatiivse raamistiku piires otsuste vastuvõtmist kui ka siseriiklike ja piiriüleste koostöölepete toimimist.

FINANTSVARA INVESTEERIMINE

Reservihaldus

Eesti Panga reservid toetavad euroala rahasüsteemi usaldusväärsust, tagavad keskpangale vajaliku tegevusvabaduse ja kindlustavad piisava kapitali olemasolu võimalike kahjude katteks. Investeermise eesmärk on teenida stabiilset mõõdukat tulu, tagades varade pikaajalise säilivuse. Peamiselt tehakse investeeringuid arenenud riikide likviidsetel raha- ja kapitaliturgudel.

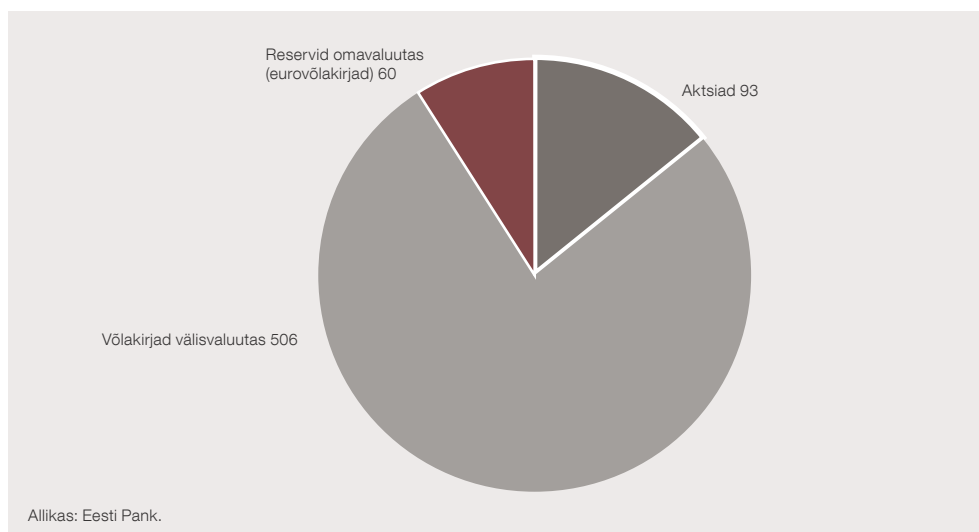
Eesti Panga investeeringute üldist riskitaset ja sellele vastavat oodatavat tulusust näitab normportfell – see on teoreetiline investeerimisportfell, mille vastu mõõdetakse reaalsete investeeringute tulusust ja riske. Normportfell väljendab Eesti Panga üldist riskitaluvust ja see koostatakse selliselt, et investeerimisvarade tulususe ja riski suhe oleks optimaalne. Normportfelli struktuuri kinnitab kord aastas Eesti Panga juhatus sõltuvalt olukorrast maailma finantsturgudel. Normportfell vaadatakse üle ja viiakse kokkulepitud riskitasemega vastavusse vähemalt kord kvartalis.

2018. aasta lõpus oli Eesti Panga investeerimisvarade portfelli suurus 659 miljonit eurot (vt joonis 6). Kulda oli pangal 9 miljoni euro väärtuses. Eesti Panga reservide suurus on seotud ja piiratud euroala riikide keskpankade ja Euroopa Keskpanga vahel sõlmitud netofinantsvarade kokkuleppega. Soodsamate investeerimisväljavaadete tekkides saab Eesti Pank oma investeerimisvarade portfelli kokkuleppe piirides suurendada.

Eesti Panga investeerimisvarad olid 2018. aasta lõpu seisuga paigutatud peamiselt kõrge kvaliteediga riiklikesse võlakirjadesse ning osaliselt ka arenenud riikide aktsiaturgudele. Euroala riiklikesse võlakirjadesse oli investeeritud 60 miljonit eurot. Välisvaluutareserv ehk euroalast väljapoole investeeritud osa reservidest oli 2018. aasta lõpus 600 miljonit eurot. Välisvaluutareservi moodustasid USA, Austraalia ja Kanada riigivõlakirjad ning USA hüpoteegiga tagatud väärtpaberid. Aktsiaportfell oli samas suurusjärgus eelmise aastaga – 93 miljonit eurot. Kulda on Eesti Pangal jätkuvalt 8250 untsi (Troy) ehk 256,6 kg.

Eesti Panga investeerimisvarad olid 2018. aasta lõpu seisuga paigutatud peamiselt kõrge kvaliteediga riiklikesse võlakirjadesse ning osaliselt ka arenenud riikide aktsiaturgudele.

Joonis 6. Eesti Panga investeerimisvara struktuur mln eurodes

Investeeringitulemused

Investeeringisvarade kahjumi tõi aktsiaportfell, kuna aktsiaindeksid langesid mullu umbes kümnendiku võrra.

Investeeringisvarade kahjum oli umbes 1 miljon eurot. Negatiivse tulemuse tõi aktsiaportfell, kuna aktsiaindeksid langesid möödunud aastal umbes kümnendiku võrra. Positiivselt panustasid eelkõige võlakirjade portfellid.

2018. aasta oli võrreldes eelneva aastaga, mil väga tugev ja stabiilne majanduskeskkond soosis varade hindade tõusu, oodatult märksa heitlikum. Aasta jooksul intressimäärad tõusid, aga tõusis ka ebakindlus tulevase majanduskasvu osas – pinged suurriikide vahelistel kaubanduslääbirääkimistel, kahanev majandusaktiivsus ja jätkuvad poliitilised segadused nii Euroopas kui ka mujal tegid investorid ettevaatlikumaks. Riskivarade – aktsiate ja riskantsemate ning madalama kvaliteediga võlakirjade – hinnad langesid, seda eriti aasta lõpus.

Suuremad aktsiaindeksid langesid umbes 10% võrra, Euroopas aastaga isegi rohkem, mistõttu ka Eesti Panga aktsiaportfelli väärtus kahanes. Samal ajal võlakirjade intressimäärad küll tõusid (kuigi tagasihoidlikult) ja aasta kokkuvõttes oli võlakirjaportfellide tulemus positiivne.

Aktiivse investeeringu lisatulu 2018. aastal normportfelli suhtes oli kokkuvõttes negatiivne ja seda vaatamata Eesti Panga portfellihaldurite positiivsele panusele, kuna välishaldurite panus aktiivsesse investeeringusse oli negatiivne. 2018. aasta lõpus oli Eesti Pangal neli välishaldurit: 2005. aastal alustanud PIMCO ja alates 2007. aastast Informed Portfolio Management. 2017. aastal alustasid Eesti Panga välishalduritena tegevust GSAM ning Schroders. Välishaldurite kasutuses on osa riskiliimidist, mis investeeritakse põhiliselt tuletusinstrumente kasutades.

Varahaldusteenuste kasutamine

Täisteenusena osutati varahaldusteenust tagatisfondile, mille investeeringusportfelli maht oli 2018. aasta lõpus üle 200 miljoni euro. Tagatisfond on avalik-õiguslik juriidiline isik, mille eesmärk on tagada seaduses sätestatud tingimustel ja ulatuses hoiustajate, investorite, kohustusliku pensionifondi osakuomanike ja kindlustusandjatega kohustusliku kogumispensioni kindlustuslepingu sõlminud kindlustusvõtjate poolt paigutatud vahendite kaitse.

RAHARINGLUS

Sularaharingluse korraldamine

Eesti Panga ülesanne on tagada nõudlusele vastavas koguses kvaliteetse sularaha ja piisavate käibevarude olemasolu. Ehkki jaemaksetes on sularaha osatähtsus vähenenud, mängib see Eesti majanduses endiselt suurt rolli. Sularaha talitluspidevuslik funktsioon on olulise tähtsusega ka riigi kestlikkuse seisukohalt.

Eesti Pangast väljastati 2018. aastal krediidasutustele 970 miljonit eurot ja Eesti Panka tagastati 680 miljonit eurot (vt tabel 2). Alates euro kasutuselevõtust on Eesti Pangast väljastatud netoemissioonina 1,74 miljardi euro väärtuses sularaha. Eestis ringleva sularaha tegelikku mahtu ei ole võimalik täpselt määrata, kuna pangatähed liiguvad nii euroalal kui ka väljaspool seda.

Tabel 2. Sularaha liikumine Eesti Panga ja krediidasutuste vahel

Aasta	Summa (mld eurodes)		Arv (mln tk)			
	Eesti Pangast väljastatud	Eesti Panka tagastatud	Eesti Pangast väljastatud		Eesti Panka tagastatud	
			pangatähed	mündid	pangatähed	mündid
2014	1,30	1,21	38,1	30,0	37,3	5,6
2015	1,19	1,05	35,2	26,8	31,8	4,4
2016	1,00	0,84	23,1	23,9	18,7	0,7
2017	1,01	0,82	25,7	25,3	19,8	2,2
2018	0,97	0,68	25,6	26,1	17,5	2,4

Eesti Pangast väljastati 2018. aastal 25,6 miljonit pangatähte. Endiselt nõuti kõige rohkem 50euroseid pangatähti, need moodustasid ligi 45% kõigist väljastatud pangatähtedest. Nõudlus 50euroste järele on selgitatav asjaoluga, et tegemist on sularahaautomaatides laialt kasutatava pangatähga ja seda kasutatakse nii maksete eest tasumiseks kui ka säästmiseks. Jätkati ettevalmistustega teise seeria 100euroste ja 200euroste ringlusesse laskmiseks 28. maist 2019.

Netoemissioonina emiteeritavate müntide kogus on viimastel aastatel olnud stabiilselt 22 ja 25 miljoni münti vahel. Eesti Pangast väljastatud müntidest moodustavad 1- ja 2sendised 57% ning kuna väikesed mündid ei ringle, siis Eesti Panka neid peaaegu tagasi ei jõua. See annab alust eeldada, et inimesed ei kasuta 1- ja 2sendiseid igapäevaostude eest tasumiseks, vaid neid saadakse vahetusrahana, mis ei ringle ja kogunevad kuhugi. Eesti Pank on tutvustanud erinevatele osapooltele ostusumma ümardamisreeglite kasutuselevõtmise vajalikkust.

Inimesed ei kasuta 1- ja 2sendiseid igapäevaostude eest tasumiseks ja need kogunevad kuhugi.

Väljavõetava raha kogused on aasta-aastalt kasvanud. Enim kasutavad inimesed sularaha väljavõtmiseks sularahaautomaate, millest mullu võeti välja rohkem kui 4 miljardi euro väärtuses sularaha. Sularahateenuseid pakkuvate pangakontorite arv on seevastu vähenenud. Selline areng näitab, et Eesti inimesed on sisse-väljamakse võimalusega pangaautomaadid hästi omaks võtnud. Nende kasutamist soosib krediidasutuste praktika pakkuda väljavõtmiseks nelja nominaali (5–50€) ja sissemaksmiseks kõiki nominaale (5–500€). Täiendavalt

on võimalik sularaha pangakontolt välja võtta COOP'i kaupluste ja Olerexi teeninduskohtade kassadest, mis on samuti tasapisi populaarsust kogunud. Kuigi kõigist sularaha väljavõtmise tehingute arvust moodustavad need vaid 1%, võimaldab see parandada sularaha kättesaadavust eelkõige maapiirkondades.

Eesti inimesed on maksekäitumise ja sularaha kasutamise osas sarnased Skandinaavia maadele, kus on laialdaselt levinud elektroonilised maksevahendid. Eestis on tähe-

Eesti inimesed on maksekäitumise ja sularaha kasutamise osas sarnased Skandinaavia maadele, kus on laialdaselt levinud elektroonilised maksevahendid.

datav, et sularaha osatähtsus jaemaksetes on aasta-aastalt vähenenud. Euroalal on olukord palju kirjum – pooltes Euroopa riikides makstakse kaardiga suuremaid summasid, kui sularahaautomaadist välja võetakse. Samas ei saa sularaha tähtsust majanduses alahinnata, sest eurosüsteem on ringlusesse lasknud üle 1,2 triljoni euro väärtuses pangatähti.

Sularaharingluse toimepidevus

Eestis on kolm krediidasutust – Swedbank, SEB Pank ja Luminor Pank –, kes on hädaolukorra seaduse alusel elutähtsa teenuse osutajad sularaharingluse ja makseteenuste tagamisel. Sularaharinglus kui elutähtis teenus on teenuseosutaja osutatav teenus, mida kasutades saavad kliendid maksekontole sularaha sisse maksta ja maksekontolt sularaha välja võtta. Eesti Pank on kehtestanud nende teenuste toimepidevuse miinimumnõuded, et vähendada võimaliku hädaolukorra või elutähtsa teenuse katkemise mõju Eesti majandusele ja ühiskonnale. Eesti Pank kontrollib krediidasutuste sularaharingluse ning -maksete infrastruktuuri toimimise tagamiseks koostatud talitluspidevuse plaane ja kinnitab need.

Koostöös kolme elutähtsa teenuseosutajaks oleva krediidasutusega hakkas Eesti Pank ette valmistama talitluspidevuse plaane, kus on kindlaks määratud iga asutuse ülesanded ja kontaktid hädaolukorras tegutsemiseks. Teema aktuaalsus kasvab tulevikus veelgi, kuna sularahateenust pakkuvate pangakontorite ja sularahaautomaatide arv on pidevalt vähenenud. Muutused krediidasutuste sularahateenustes peegeldavad inimeste käitumist maksevahendite kasutamisel ning regionaalseid ja demograafilisi arenguid.

Sularaha käitlemine

Eesti Panka tagastatud pangatähed sorteeritakse täisautomaatsete sorteerimismasinatega. Kuigi Eesti Panga kaudu ringlevad sularahamahud on vähenenud, suunatakse enam tähelepanu sularaha käitlemise masinate ja seadmete kontrollimisele.

Kõikide pangatähtede autentsust kontrollitakse vaid keskpankadele teadaolevate parameetrite järgi. Kulunud, määrdunud, rebenditega või plekkidega pangatähed kõrvaldatakse ringlusest. Käibekõlblikud pangatähed pakendatakse ja suunatakse uuesti ringlusesse.

Suurema osa, 80% aktiivses ringluses olevast sularahast, töötleb ettevõtte G4S sularahadivisjon. Eesti Panga poolt töödeldavad kogused ei ole võrreldes eelmise aastaga oluliselt muutunud – 2018. aastal töödeldi 17,5 miljonit europangatähte. Töödeldud pangatähtedest sorteeriti välja ligi 2,1 miljonit käibekõlbmatut pangatähte ja need hävitati. Eesti Pangas

tehtavad kvaliteedihinnangud näitavad, et ringluses olevate pangatähtede seis on parem kui euroalal keskmiselt.

Eesti Pank vahetab ümber rikutud ja kahjustada saanud europangatähti. Kahjustustega pangatähed suunatakse ekspertiisi, mille käigus tuvastatakse, kas pangatähtede ja müntide näol on tegemist ehtsa rahaga, ning seejärel määratletakse kahjustuste ulatus. Ümbervahetamisele kuuluvad pangatähed, millest on säilinud enam kui 50%. 2018. aastal teostati kahjustada saanud sularahale kokku 224 ekspertiisi, mille tulemusena analüüsiti 7414 rikutud või vigastatud pangatähte. Ringlusest kõrvaldati 170 münti.

Eesti Pangas korraldatakse Eesti krooni sularaha vahetamist eurodeks. Kuigi euro kasutuselevõtt on möödunud juba kaheksa aastat, oli 2018. aasta lõpu seisuga ringlusest tagasi tulemata ligi 45 miljoni euro väärtuses kroone. 2018. aastal kasutati kroonide vahetamise võimalust 1565 korral, mille käigus vahetati ümber ligi 390 000 euro väärtuses krooni sularaha. Kuigi aegade jooksul on ringluses olevast krooni sularahast mingi osa jäädavalt kadunud või hävinenud ning aasta-aastalt on vahetatavad kogused vähenenud, on inimestel jätkuvalt võimalus kroone eurodeks vahetada.

Seniajani on ringlusest tagasi tulemata ligi 45 miljoni euro väärtuses Eesti kroone.

Eestis avastati 2018. aastal 1407 võltsitud europangatähte, mida on rohkem kui eelmistel aastatel. Võltsingute statistikat mõjutas oluliselt üksikjuhtum ühe Eesti kodanikuga välismaal. Enim registreeriti 100- ja 50euroseid võltsinguid. Aasta kokkuvõttes on suurenenud avastatud võltsingute arv, kuid vaatamata sellele on Eestis avastatud võltsingute arv madal. Eestis avastatud mündivõltsingute arv on nii absoluutarvult kui ka võrdlusena ringlusesse lastud ehtsate müntidega marginaalne. Eestis avastati 2018. aastal kokku 65 võltsitud münti.

Pangatähtede ja käibemüntide hankimine

2018. aasta esimeses kvartalis jõudis lõpule 2017. aasta Eesti Panga tootmiskohustuse täitmine Bundesdruckerei trükikojas, mille tulemusena trükiti 13,5 miljonit teise seeria 50eurost pangatähte. Paralleelselt algas 2018. aasta tootmiskohustuse täitmine Saksa maal trükikojas Giesecke ja Devrient ning maikuus valmis 7,6 miljonit teise seeria 5eurost pangatähte. Pangatähed tarniti eurosüsteemi ühistesse varudesse.

Kolmandas kvartalis alustati koos seitsme euroala keskpangaga ühishankega (ingl *Joint European Tender*), mille tulemusena hangitakse 2019. aasta tootmiskohustuse täitmiseks Euroopa Keskpanga nõukogu poolt ette antud mahus teise seeria 20euroseid pangatähti. Hanke tulemusena trükitakse trükikojas Oberthur Fiduciaire Eesti Panga tootmiskohustuse täitmiseks 14,08 miljonit teise seeria 20eurost pangatähte.

2018. aastal vermiti juubeliaasta tähistamiseks kõiki euro käibemünti 500 000 tükki. Aasta teises pooles täiendati 1-, 2-, 5- ja 20sendiste käibemüntide varusid. Nende tarne Eesti Panka toimus 2019. aasta jaanuaris.

Teise seeria 100- ja 200eurosed pangatähed ja 500euroste emiteerimise lõpetamine

Euroopa Keskpanga nõukogu otsustas, et keskpangad, sh Eesti Pank, lõpetavad 500euroste pangatähtede ringlusesse laskmise 26. jaanuaril 2019. Erandina piken-dati 500euroste emiteerimise õigust Saksamaa ja Austria keskpanga jaoks 26. ap-rillini 2019. 500eurosed jäävad kehtima seadusliku maksevahendina ning säilitavad väärtuse igavesti. 17. septembril avalikustati uute 100- ja 200euroste kujundus, uued pangatähed jõuavad ringlusesse alates 28. maist 2019. Eesti Pank pakub võima-lust tagatisega laenulepingu alusel saada seadmete testimiseks teise seeria 100- ja 200euroste pangatähtede näidiseid.

Meene- ja mälestusmüntide emiteerimine

Seoses Eesti Vabariigi 100. sünnipäe-vaga emiteeris Eesti Pank tavapärasest rohkem meene- ja mälestusmünt.

Eesti Pank emiteeris 2018. aastal Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva puhul tavapärasest enam meene- ja mälestusmünt. Jaanuaris lasti ringlusesse Pyeongchangi olümpiamängudele pühendatud 10eurone hõbedast meenemünt, mille kujundas Itaalia disainer Carmen Testa, kes on esimene Eesti münti kujundanud välis-

maalane. Eesti Vabariigi 100. juubelisünnipäevaks emiteeriti hõbedast 10eurone, mille ku-jundasid Margus Kadarik ja Toomas Niklus ning 100eurone kuldmünt, mille kujundasid Tiit Pirsko ja Mati Veermets. Müntide tiraažid olid vastavalt 7000 ja 3000 münti. 2018. aasta detsembris emiteeriti Jaan Tõnissoni 150. sünniaastapäevale pühendatud 15eurone hõbe-münt, mille tiraažiks oli 5000. Meenemündi kujundas Poola kunstnik Sebastian Mikolajczak.

Lisaks meenemüntidele lasti ringlusesse kaks erikujundusega 2eurost mälestusmünti. Jaa-nuaris lasti ringlusesse 2eurone mälestusmünt, mis pühendati Balti riikide 100. aastapäe-vale. Tegemist oli Balti riikide ühise koostööprojektiga, mille raames jõudsid ringlusesse sarnase kujundusega mündid kõigis kolmes Balti riigis sümboliseerimaks väikeste riikide koostöötahet ja iseseisvust. Eesti Pank vermis 500 000 münti. Teine 2eurone mälestus-münt pühendati Eesti Vabariigi 100. sünnipäevale. Müntide tootmiskogus – 1 317 800 – sümboliseeris Eesti elanike arvu. Kõik 2018. aastal välja antud meene- ja mälestusmündid vermiti Leedu rahapajas.

Lisaks meene- ja mälestusmüntidele valmistati meenetoodetena kolm mündikaarti ning üks mündivoldik. Aasta alguses ilmusid EV100 ja Balti 100 mündikaardid ning aasta lõpus valmis Eesti Vabadussõjale pühendatud mündikaart. Valmis ka Eesti Vabariigi 100. sünni-päevale pühendatud euro käibemüntide mündivoldik, mis sisaldas 2018. aasta kaheksat Eesti euromünti ja kahte mälestusmünti. Mündivoldiku kujundas Vladimir Taiger ning neid valmistati 5000 tükki.

Tegemist oli mahukate projektidega, millesse oli kaasatud suur hulk panga töötajaid ja vä-liseid koostööpartnereid. Müntide esmaesitlused toimusid peale Tallinna ka Narvas, kus osavõtt ning huvi uute müntide vastu oli suur. Kui tavaliselt müüakse münte Eesti Panga muuseumipoes, siis 19. veebruaril 2018 avati müügiletid Iseseisvussaalis, mis Eesti oma-riikluse sümbolruumina on omaette vaatamisväärsus. Mündiprojektide tulemusena ulatus aasta kokkuvõttes meenemüntide ja -toodete müügitulu üle 1,5 miljoni euro.

2018. aasta kevadel valiti laste joonistuskonkursi tulemusena üldlaulupeo 150. aasta juubeli tähistamisele pühendatud 2eurose mälestusmündi „Laulupidu 150“ kujundus. Rahvahääletuse tulemusena valiti välja 15aastase Tõrva Gümnaasiumi õpilase Grete-Lisette Gulbise joonistustöö, mille põhjal valmis mündi kavand. Tehti ka ettevalmistusi 2019. aastal emiteeritavate J. V. Jannseni 200. sünniaastapäevale ja hansalinn Viljandile pühendatud meenemüntide kujunduse ja vermija leidmiseks.

Pärast asutamist asus Eesti Panga peakontor esialgu Vene Riigipanga Reveli kontori hoones praegusel Estonia puiesteel. Neorenessansi stiilis kollastest tellistest ja graniittahukaist sokliga hoone valmis 1909. aastal. Sellel on Eesti omariikluse ajaloos suur tähtsus, kuna 24. veebruaril 1918 moodustati samas majas Eesti Ajutine Valitsus. 1935. aastal valmis selle kõrval Eesti Panga uus peahoone. Ajaleht Vaba Maa kirjutas enne uue peamaja pidulikku avamist järgmiselt: „Uus hoone, mis jääb otsekohesesse ühendusse Eesti Panga praeguse majaga, tuleb suuremaid, toredamaid ja otstarbekohasemalt sisseseatud pangamaju mitte ainult Eestis, vaid ka kõigis Balti riikides. Panga suur operatsioonisaal, mis ulatab läbi kahe korra, on 20 meetrit lai, 33 meetrit pikk ja 7 meetrit kõrge.“ Alumisel fotol on esiplaanil Eesti Panga uus funktsionalistlikus stiilis peahoone, selle kõrval vana peamaja; üleval Tallinna osakonna töötajad.

ANTUD 3 MAI 1921
EESTI PANGA

Esiailgu töötas Eesti Pangas umbes 30 inimest. Pank alustas tegevust küll Tallinnas, kuid laienes peagi maakondadesse, kus võeti üle renteide ehk maakonnakassade ülesanded (rahavahetamine ja rahasaadetiste korraldamine, väärtpaberite müük jms). Ajapikku ehitas Eesti Pank seitse uut oma maja Viljandis, Petseris, Rakveres, Tallinnas, Tartus, Võrus ja Pärnus. Seevastu Kuressaares, Haapsalus, Narvas, Paides ja Valgas omandas Eesti Pank vanemaid maju ning ehitas need vastavalt oma vajadustele ümber. Esimene Eesti Panga ehitatud uus maja oli Viljandi osakonna hoone, mis valmimisajal oli väidetavalt linna moodsaim, suurim ja uhkeim ehitis. Tallinnas ehitas pank oma töötajatele Kentmanni tänavale luksusliku elamu. 1930ndate aastate lõpuks töötas Eesti Panga peamajas ligi 200 inimest ja teist sama palju maakonnakeskustes asuvates Eesti Panga osakondades. Fotodel on Viljandi pangahoone ja sealsed töötajad.

MAKSEKESKKONNA EDENDAMINE

Eesti Panga hallatavad maksesüsteemid

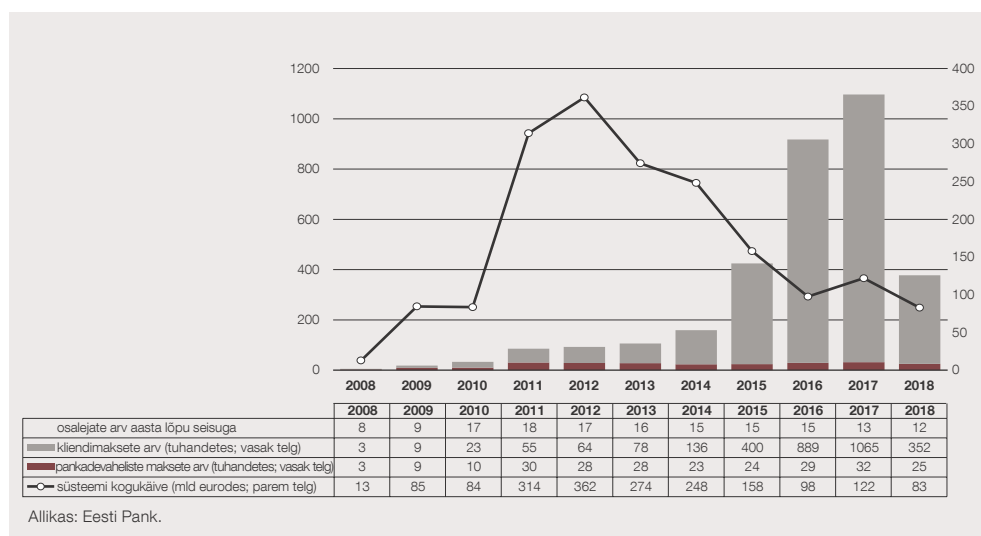
Eesti Pank aitab kaasa uute võimaluste väljatöötamisele, et makseid tehes oleks veel rohkem kiireid ja turvalisi valikuid.

19. mail 2018 möödus kümme aastat päevast, mil Eestis alustas tööd TARGET2¹⁷ osasüsteem TARGET2-Eesti, mille omanikuks ja haldajaks eurosüsteemi liikmena on Eesti Pank. TARGET2-Eestis osalevad Eestis tegutsevad pangad. Kõige rohkem pankasid osales selles süsteemis eurole ülemineku ajal aastal 2011, kuid edaspidi on osalejate arv vähenenud. 2018. aastal langes see 13-lt 12-le seoses Versobank ASi tegevusloa kehtetuks tunnistamisega märtsikuus. Samal põhjusel vähenes ka TARGET2-Eesti maksete arv.

Kümne aastaga on maksete arv TARGET2-Eestis kasvanud ligi 45 korda.

Sellele vaatamata on kümne aastaga maksete arv TARGET2-Eestis kokku kasvanud 45 korda, sealjuures pankadevaheliste maksete arv umbes 7 korda ning kliendimaksete arv 76 korda. TARGET2-Eesti maksete käive on kokkuvõttes samuti kasvanud, kuid viimased kuus aastat olnud langustrendil. Maksete käibe languse peamiseks põhjuseks on olnud see, et pangad on vähendanud eurosüsteemi rahapoliitilistes tehingutes osalemist ja muutnud rahavoogude juhtimist (vt joonis 7).

Joonis 7. TARGET2-Eesti kasutamine (2008–2018)

TARGET2 pakutavate teenuste hulk on aastatega samuti kasvanud. TARGET2 loomisest oli tema esmaseks eesmärgiks toetada eurosüsteemi rahapoliitiliste tehingute ning pankadevaheliste tehingute arveldamist. Lisaks on TARGET2te algusest peale kasutatud pankade klientide maksete arveldamiseks. Alates eurosüsteemi väärtpaberiarvelduste ühisplatvormi TARGET2-Securities (T2S) käivitumisest aastal 2015 pakub TARGET2 ka väärtpaberitehingute rahaarveldusi ning alates TIPS¹⁸ käivitumisest novembris 2018 välkmaksete¹⁹ arveldamist.

¹⁷ TARGET2 on üleeuroopaline reaalaegne brutoarveldussüsteem, mis arveldab maksed kohe süsteemi saabudes ühekaupa keskpangarahas ehk keskpangas avatud kontodel.

¹⁸ TIPS (ingl *TARGET Instant Payment Settlement*) ehk TARGET välkmaksete teenus.

¹⁹ Kui TARGET2 arveldab maksed reaalaajas tööpäeviti ajavahemikus 8-19, siis välkmaksed peavad saajani jõudma mõne sekundiga ööpäev läbi ja aastaringi.

Kõik kolm arveldusteenust koondusid 2018. aastal ühise nimetaja TARGET teenused alla. TARGET teenuste eesmärk on pakkuda samadel tingimustel teenuseid kõikidele süsteemidega liitujatele. Järgmiseks sammuks TARGET teenuste arendamisel on TARGET2 ja T2Si tehnoloogiliste lahenduste ühtlustamine.

TARGETi välbmaksete teenuse TIPS käivitamise tõttu oli selle arendamine ja testimine 2018. aastal Eesti Panga jaoks prioriteet. Samal põhjusel vajasis kaasajastamist ka TARGET2-Eesti ühtsed tingimused.

Infrastruktuuri omanikuna peab eurosüsteem tagama TARGET2 turvalisuse ja töökindluse. Kuna süsteemid suhtlevad üksteisega, siis on väga oluline ka osalejate TARGET2ga ühenduvate süsteemide töökindlus. Eesti Pangale tähendas see 2018. aastal töötamist kahel suunal – tõsteti enda süsteemide töökindlust ja infoturvet ning korraldati TARGET2-Eesti osalejate enesehindamine. Selle käigus hinnati vastavust eurosüsteemi kehtestatud nõuetele ning koostati tegevuskavad nõuetele vastavuse saavutamiseks.

Eesti Panga ülesanne on toetada maksete ja arvelduste tõrgeteta toimimist nii Eestis kui ka Eesti ja muu maailma vahel. Lisaks sellele peab Eesti Pank tagama makseteenuste ja sularaharingluse kui elutähtsate teenuste korraldamise ka hädaolukorras. Kuna hädaolukorras on vaja erinevate asutuste operatiivset koostööd, alustas Eesti Pank 2018. aastal hädaolukorra lahendamise plaani koostamist.

Maksesüsteemide järelevaatamine

Maksesüsteemide järelevaatajana analüüsib Eesti Pank süsteemide ülesehitust ja toimimist, tuvastab finantsstabiilsusele, rahapoliitika tegemisele ja raharinglusele mõju avaldavate süsteemide riskid, teeb soovitusel riskide maandamiseks ja jälgib nende soovitude täitmist (vt tabel 3).

2018. aastal viidi ellu Eesti Panga kahe aasta tagused soovitusel kaardimaksete süsteemi riskide maandamiseks, mis tehti nii süsteemi haldurile Nets Estoniale kui ka süsteemis osalevatele pankadele, kuna sõltuvalt süsteemi eripärast on kolm riskikategooriat – rahaarveldused, arvelduse lõplikkus ning süsteemi liikme maksejõuetus – pankade vastutada. Nets Estonia ja pangad sätestasid omavahelises lepingus, millega loetakse kaarditehing lõplikuks ning mida tehakse olukorras, kui mõni süsteemis osaleja muutub maksejõuetuks. Nets Estonia kaardistas enda äririskid ja pani paika protseduurid, kuidas toimitakse juhul, kui äririskide realiseerudes peaks kaarditehingute töötlemise teenuse sulgema. Kokkuvõttes saab öelda, et õiguslikud ja äri- ning juhtimisriskid on nüüd süsteemis paremini maandatud, süsteemile juurdepääs on õiglane ja efektiivne ning märkimisväärselt on maandatud süsteemis osaleva panga maksejõuetuse ja arveldusriskid.

2018. aastal viis kaardimaksete süsteemi haldur ellu Eesti Panga soovitusel süsteemi riskide maandamiseks.

Eesti Pank analüüsis 2018. aastal Eesti kaardipettuseid. Võrreldes teiste Euroopa riikidega on Eesti pangakaartidega tehtud pettuste tase madal ja osakaal kaarditehingutest üks väiksemad, kuigi kaardimaksete rohkuse poolest on Eesti Euroopas esimese viie riigi hulgas. Pankade, kaupmeeste ja kaardiskeemide ühine töö pangautomaatide ja kaardimakseterminalidega seotud pettuste maandamiseks on olnud tulemuslik. Enamus kaardipettustest pannakse toime internetis e-oste sooritades. Internetipettuste vähendamiseks on vajalik kaupmeeste ja pangakaartide liitumine turvaliste e-ostude programmiga ning tugeva autentimise üleeuroopaline kasutamine. Samamoodi vähendaks pettuseid kaardiandmete krüpteerimine (ingl *tokenisation*) ja e-ostlejate küberhügieeni ning turvateadlikkuse kasvatamine.

Tabel 3. Peamised makse- ja arveldussüsteemid Eestis

	RAHAARVELDUS JA KAARDIMAKSED				VÄÄRTPABERIARVELDUSED		
				Eurosüsteemi TARGET teenused			Väärtpaberite arveldussüsteem
	Kaardimaksete süsteem	STEP2	RT1	TIPS (TARGET Instant Payment Settlement)	TARGET2-Eesti	TARGET2-Securities (T2S)	
	Kaardimaksete süsteem pakub pankadele tehingute töötlemise ja tasaarvestuse teenust. Süsteem töötleb kaarditehinguid ööpäev läbi ja seitse päeva nädalas.	STEP2 on üleeuroopaline jaemaksete süsteem siseriiklike ja piiriüleste maksete tegemiseks eurodes. Süsteemi kaudu edastatud maksed liiguvad lõppkliendini 5 korda päevas tööpäeval.	RT1 välkmaksete süsteem maksete edastamiseks 24/7/365 loetud sekundite jooksul.	TIPS on TARGETi teenus välkmaksete arveldamiseks 24/7/365.	TARGET2 on üleeuroopaline automatiseeritud reaalaegne arveldussüsteem maksete arveldamiseks tööpäeval. Eesti Pank haldab TARGET2 osasüsteemi TARGET2-Eesti.	T2S on eurosüsteemi väärtpaberiarvelduste ühisplatvorm. T2S on mõeldud depositeerimisele, et nad saaks osutada klientidele makse vastu väärtpaberilekandeid keskpangarahas.	Süsteem väärtpaberilekande korralduste täitmiseks. Süsteem arveldab T2S platvormil. T2Si mittekõlblikud väärtpaberid arveldatakse Eesti väärtpaberite arveldussüsteemis.
ARENDAJA JA OMANIK	Erakapital	Erakapital	Erakapital	Eurosüsteem		Eurosüsteem	Erakapital
OPERAATOR	Nets Estonia	EBA Clearing	EBA Clearing	Eesti Pank		NASDAQ CSD	NASDAQ CSD
JÄRELEVAATAJA	Eesti Pank	Euroopa Keskpank	Euroopa Keskpank	Euroopa Keskpank	Euroopa Keskpank Eesti Pank	Euroopa Keskpank	Eesti, Läti ja Leedu keskpangad

Koostöös Läti ja Leedu keskpankadega analüüsis Eesti Pank 2018. aastal väärtpaberite arveldussüsteemi halduri Nasdaq CSD samme järelvaataja varasemalt tõstatatud riskide maandamiseks. Tänapäeval on Nasdaq CSD kõik riskimaandamise ettepanekud ellu viinud. Lisaks alustas Eesti Pank koostöös Euroopa Keskpanga ja eurosüsteemide keskpangadega üleeuroopalise väärtpaberite arveldusplatvormi T2Si riskide hindamist. 2018. aastal ilmnis platvormil mitmeid tarkvaravigu, mis on nüüdseks arendajate poolt kõrvaldatud.

Strateegiliselt olulise teemana analüüsis Eesti Pank kaardimaksete süsteemi ning Eesti väärtpaberite arveldussüsteemi kübervastupanu. Kui senine analüüs on baseerunud üldisemal uuringumudelil, siis 2018. aastal töötati eurosüsteemis välja finantsturu infrastruktuuride kübervastupanu hindamise mudel (ingl *Cyber Resilience Oversight Expectations*, CROE) ja testiraamistik. Töö kübervastupanu hindamise ja parandamisega jätkub.

Maksekeskkonna arendamine

Eesti Pank teeb pankade, ettevõtete ja tarbijate esindajatega koostööd, et aidata kaasa maksekeskkonna tõhusale toimimisele ja arengule, mis võimaldaks tarbijatel ja ettevõtetel kasutada uusi makseteenuseid ning pankade vahel hästi toimivaid makselahendusi.

Välkmaksed on Eestis tavamakseid välja vahetamas.

Välkmaksed on Eestis tavamakseid välja vahetamas. 2018. aasta lõpu seisuga olid välkmaksete süsteemiga liitunud SEB Pank, Swedbank ja LHV Pank. Kui need pangad hakkaksid välkmakset läbi mobiili- ja internetipanga pakkuma kõigile oma klientidele, võimaldaks see kuni 95% riigisisestest maksekorraldustest teha viivitamata ehk raha laekumise kiirust arvestades poleks enam vahet, kas tegemist on pangasisese või pankadevahelise maksega.

2018. aasta lõpus loodi Eesti Panga eestvedamisel pankade ning ettevõtete koostöös Eesti Maksekeskkonna Foorumi juurde välkmakse põhiste makselahenduste töögrupp. Sellega

soovib Eesti Pank kaasa aidata välmaksete laialdasele levikule ning kasutamisele kaardimaksete ja sularaha kõrval nii poodides, e-kaubanduses kui ka isikute vahel.

Eesti Pank peab strateegiliselt tähtsaks üleeuroopaliste maksesüsteemide avatust ka neile makseteenusepakkujatele, kes pole pangad, sest see soodustab innovatsiooni maksekeskkonnas. Sellega seoses algatas Eesti Pank 2018. aastal eurosüsteemis arutelu õigusraamistiku muutmise üle, et võimaldada juurdepääs e-raha ja makseasutustele muuhulgas ka TARGETi välmakse teenusele.

2018. aastal osales Eesti Pank euro jaemaksete nõukogu (ERPB) e-arve makselahenduste töögrupis ja aitas välja töötada rahvusvahelist ISO standardit, mis võimaldab maksjalt elektrooniliselt raha küsida ning ühtlasi edastada ka e-arvet või e-kviitungit. Järgmise sammuna analüüsitakse, kuidas seda kiirelt ja tõhusalt rakendada pankade vahel toimivate makselahenduste puhul.

Strateegiliselt olulise teemana pööras Eesti Pank 2018. aastal tähelepanu finantstehnoloogiale (ingl *fintech*) ja avatud pangandusele²⁰, mis võimaldavad suurendada makseteenusepakkujate vahelist konkurentsi ning soodustada makse algatamise ja kontoteabeteenustel põhinevate lahenduste kättesaadavust nii mobiilirakenduste kui ka üldisemalt digitaalsete platvormide kaudu.

2018. a pööras Eesti Pank tähelepanu finantstehnoloogiale ja avatud pangandusele.

2018. aastal avaldas Eesti Pank maksekeskkonna ülevaate.²¹ See on maksete valdkonna esimene nõnda mahukas eestikeelne väljaanne. Ülevaates räägitakse makseviisidest, tarbijate makseharjumustest, maksesüsteemidest ning nende kujunemisest, uudsetest makselahendustest ja tutvustatakse Eesti Panga tegevusi maksekeskkonnas.

Välmakse on alternatiiv kaardimakse ja sularaha kõrval

Välmaksega liigub raha maksja kontolt saaja kontole ka pankadevaheliselt kümne sekundi jooksul, ööpäev läbi ja aastaringi. Võrdluses tava- ja kaardimaksega, mille puhul võib raha kaupmehele laekuda alles tunde või päevi hiljem, soodustab välmakse tõhusamat tehingute sooritamist, sest raha on saaja kontol kohe kasutatav. Ühtlasi võib välmakse anda ettevõtetele, kes täna arveldavad pigem sularahas, täiendava võimaluse hakata vastu võtma elektroonilisi makseid.

Välmakse kasutamiseks on vaja makselahendusi, mis toimiksid pankade vahel ja sobiksid iga eestimaalase „digirahakotti“. Välmakselahendused, mis võimaldavad tasuta ostude eest poes ja e-kaubanduses ning teha ülekandeid inimeste vahel, suudavad konkureerida kaardimaksete ja sularahaga, sest lisaks kiirusele saab nende abil muuta tõhusamaks kogu makseahela. Sisuliselt tähendab see e-arve, „küsin-raha“, välmakse ja e-kviitungi funktsioonide koos kasutamist, et lihtsustada kliendi ostu eest tasumise teekonda.

Isikutevaheline mobiilne rahaküsimine ja välmakse algatamine „otse telefoniraamatust“, kasutades vaid mobiilinumbrit, mitte pikka IBAN-kontonumbrit, on hea näide, kuidas muuta välmaksete kasutamine paremini kättesaadavaks. Sarnaselt saaks ettevõtte ostukorvi kinnitamisel kas siis poes kohapeal või e-kaupluses saata tarbija nutitelefonis olevasse „digirahakotti“ reaalajaks e-arve või rahaküsimise sõnumi,

20 Avatud pangandus tähendab makseteenuste puhul, et alates 2019. aasta septembrikuust saavad pangakliendid kasutada kahte uut teenust, mis võimaldavad neil anda makseasutusele või teisele pangale (ehk kolmandale osapoolale) juurdepääsu oma pangakontole, et makset algatada ja kontoteavet vaadata.

21 Vt https://www.eestipank.ee/sites/eestipank.ee/files/files/Maksesysteemid/et/ep_mky_2018_est_0.pdf.

mille välkmaksega tasumise järgselt jääks tarbijal alles e-kviitung. Täna on sarnased lahendused kasutatavad vaid ühe panga piires või siis on seotud kaardimaksetega.

Kokkuvõttes toetaksid hästi toimivad makselahendused välkmaksete laialdast kasutuselevõtmist Eestis ja Euroopas. Ühtlasi võivad selliseid lahendused vähendada sularaha kasutust ja suurendada ühtse euromaksete piirkonna (SEPA) sõltumatust senistest globaalsetest kaardimaksete organisatsioonidest.

STATISTIKAALANE TEGEVUS

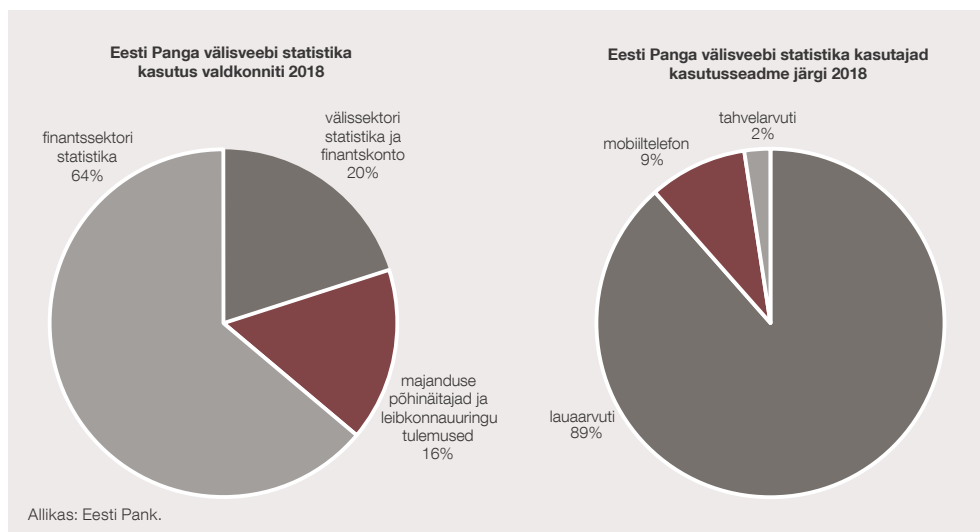
Statistika koostamine ja levitamine

Eesti Pank on statistikaameti kõrval teine riikliku statistika tegija Eestis, vastutades riigi finants- ja välissektori ning finantskontode statistika eest. Statistika koostamine ja levitamine toimus 2018. aastal tõrgeteta vastavalt avaldamis- ja andmeedastuskalendritele ning rahvusvahelisi statistikastandardeid järgides. Eesti Pank täitis kõik statistikaprogrammis olnud ülesanded.

Huvi välisveebis avaldatava statistika vastu on endiselt suur. Populaarseim on finantssektori statistika rubriik, mis hõlmab endas 73 tabelit ja 26 joonist (vt joonis 8). Seoses aasta lõpus lahvatanud rahapesuskandaaliga kasvas kõige rohkem huvi krediitdiasutuste maksestatistika vastu.

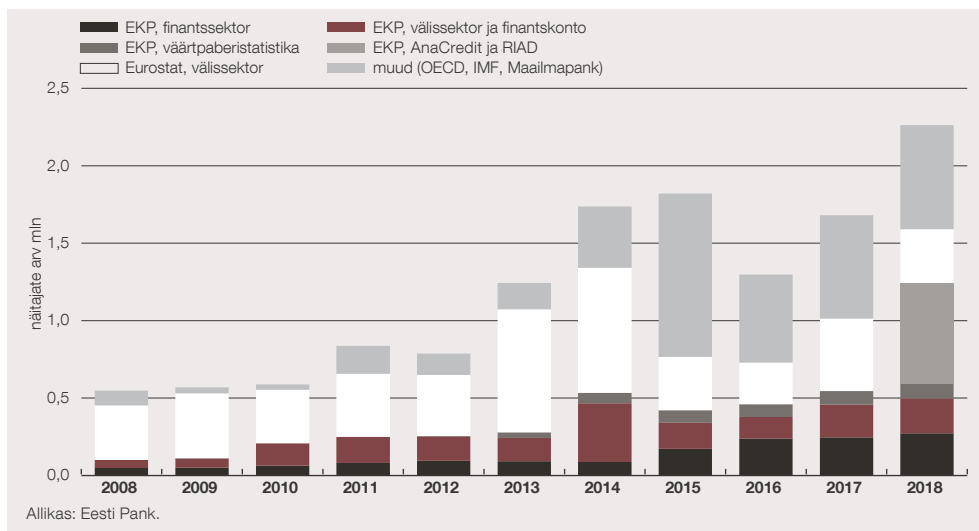
Seoses aasta lõpus lahvatanud rahapesuskandaaliga kasvas kõige rohkem huvi krediitdiasutuste maksestatistika vastu.

Joonis 8. Statistika Eesti Panga välisveebis

Eesti Panga koostatud statistikanäitajate hulk on aastaga märgatavalt kasvanud. Seda kinnitab rahvusvahelistest lepingutest ja Euroopa Liidu ning Euroopa Keskpanga (EKP) õigusaktidest tulenevate koostustustega seotud andmeedastuse suurem maht (vt joonis 9). Selle peamiseks põhjuseks on krediitdiasutuste detailsete krediidiandmete (AnaCredit), grupipõhiste väärtipaberiosaluste andmete (SHSG) ja nendega tihedalt seotud Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) üksuste ja filiaalide registrisse edastatavate andmete lisandumine aasta viimases kvartalis. Nimetatud andmete kvaliteedi ja andmeesitajate optimaalse halduskoormuse tagamiseks tuleb senisest märgatavalt rohkem teha koostööd nii EKP kui ka teiste riikide keskpankadega.

Joonis 9. Välis- ja finantssektori ning väärtpaperistatistika edastus rahvusvahelistele organisatsioonidele

Uute statistikavaldkondade arendamine

2018. aastal jõudsid edukalt lõpule ettevalmistused üleeuroopalise krediidiandmebaasi loomiseks.

Üleeuroopalise krediidiandmebaasi – AnaCredit – loomise kaks aastat kestnud ettevalmistused jõudsid edukalt lõpule. AnaCrediti aruandlus ja raporteerimine EKP-le käivitus 2018. aasta III kvartali lõpus ja see hõlmab krediidiandmebaasi antud laenusid ettevõtetele ja teistele juriidilistele isikutele üksikute laenude kaupa. Andmeedastus sisaldab kuiseid ning kvartaalseid krediidi- ja krediidiriski andmeid, mis on kirjeldatud 88 andmeatribuudiga, ning lisaks sellele veel tervet hulka atribuute laenudega seotud vastaspoolte (laenuvõtja, tagatise pakkuja jms) kohta.

Uue ülesandega toimetuleku tagamiseks tehti kogu aasta vältel tihedat koostööd nii krediidiandmebaasi kui EKPga. See hõlmas paljusid koosolekuid, telekonverentse, veebiseminare ning testandmekogumisi ja -edastamisi. Kokkuvõttes võib öelda, et krediidiandmebaasi AnaCrediti aruandlus ja andmeedastus EKP-le käivitus edukalt. Kuna tegemist on väga keerulise, mahuka ja omavahelisi seoseid omava andmestikuga, siis oli raskeimaks ülesandeks andmekvaliteedi tagamine. Tänu krediidiandmebaasi pingutustele õnnestus andmete EKP-le saatmise tähtsaks suuremad andmekvaliteedi probleemid lahendada.

AnaCreditiga sarnane projekt oli krediidiandmebaasi grupipõhiste väärtpaperiosaluste (SHSG) andmekogumise ja -edastamise sisseseadmine. Ka see hõlmas ulatuslikke ettevalmistusi, kuid oli siiski oluliselt lihtsam, kuna puudutas ainult kahte EKP otsese järelevalve all olevat krediidiandmebaasi. 2019. aastal liitub selle aruandlusega veel üks krediidiandmebaasi.

Seoses AnaCrediti loomisega muutus veelgi olulisemaks EKPSi statistiliste üksuste ja filiaalide register (RIAD). Kuigi RIAD on olemas olnud juba kümmekond aastat ja täitnud peamiselt statistikavaldkonna vajadusi, on seda järjest ulatuslikumalt hakanud kasutama ka teised valdkonnad. See aga on seadnud järjest kõrgemaid nõudmisi nii RIADis hoitavatele andmetele kui ka registri tehnilisele platvormile. Sellest tulenevalt võeti 2018. aasta kevadel kasutusele täiendatud funktsionaalsuse ja suurema jõudlusega RIADi versioon

4.0 ja teostati edukalt andmete üleviimine. Keskpankadele tähendas see lisategevusi seoses andmete kvaliteedihalduse, täiendavate andmeedastuste ja automatiseerimist võimaldavate IT-süsteemide arendamisega. Viimati nimetatut on eriti oluline tagamaks registriandmete tõhus hõive, töötlemine, kvaliteet ja tähtaegne edastamine.

Nii AnaCrediti, SHSG kui ka RIADi valdkondade arendamine tähistab EKPSi andmekogumise suunda koguda üha detailsemaid ja hästi integreeritavaid andmeid, mis pakuks kasutajatele rohkem statistikaväljundeid ja samal ajal vähendaks andmeesitajate koormust. Suundumuse jätkumisele viitab EKPSi krediitdiasutuste erinevate statistikavaldkondade aruandlusnõudeid hõlmava integreeritud aruandlusraamistiku (ingl *Integrated Reporting Framework*, IReF) väljatöötamise projekt, mille eesmärgiks on lisaks aruandluskoormuse vähendamisele ka meetodiliste erisuste vähendamine ning andmete võrreldavuse parandamine riikide vahel. 2018. aastal viidi läbi mahukas uuring, mille eesmärk oli hinnata nii pangandussektori kui ka keskpankade huvi ja võimalikku kasu integreeritud andmekogumisest. Kõnealusele uuringule on tulemas mitmeid jätku-uuringuid, mille alusel võetakse vastu lõplik otsus. IReFi võimaliku rakendusajana nähakse perioodi 2024–2027.

EKPSi eesmärk on koguda üha detailsemaid ja hästi integreeritavaid andmeid.

2017. aastal käivitunud EKP meetodikal põhineva Eesti leibkondade finantskäitumise ja tarbimisharjumuste uuringu raames jätkati 2018. aastal küsitlus- ja registriandmete kontrollimise ja analüüsiga ning puuduolevate andmete imputeerimisega²². Viimati nimetatud tegevusega seoses sõlmiti koostööleping Tartu Ülikooli matemaatika ja statistika instituudiga, mis võttis enda kanda puuduvate andmete imputeerimise tööetapi. Uuringu valimi koostamine ja leibkondade intervjuerimine on sisse ostetud statistikaametist, kes ühtlasi vastutab ka Eesti uuringu lõpptulemusi peegeldavate andmete kokkupaneku eest. Uuringu lõplikud tulemused edastatakse EKP-le, kes avaldab kõikide uuringus osalenud riikide tulemused 2019. aastal.

Leibkondade finantskäitumise ja tarbimisharjumuste uuring pakub põnevat võrdlust teiste riikidega

Leibkondade finantskäitumise ja tarbimisharjumuste uuring (HFCS) on Euroopa Keskpanga ja kõikide euroala keskpankade ühine projekt, mille eesmärk on koguda andmeid leibkondade sissetuleku, varade, kohustuste ja tarbimiskulutuste kohta. Uuringu käigus kogutavad andmed on üheks sisendiks keskpanga poliitikasse, kuna võimaldavad mikrotasandi andmete põhjal analüüsida nii rahapoliitika ülekandemehhanismi kui ka finantsstabiilsuse toimimist. Näiteks avaldab intressimäärade muutus erinevat mõju neile, kellel säästud ületavad laene, ja neile, kel mitte. Teades leibkondade netovarade (ehk varade ja kohustuste vahe) jaotust, on võimalik detailsemalt hinnata intressimäärade muutuse mõju erinevat tüüpi leibkondadele eri riikides.

Uuringu viivad standardiseeritud kujul läbi kõik euroala liikmesriigid ning seda korraldatakse regulaarselt vähemalt iga kolme aasta järel. Kohalikud keskpangad vastutavad küsitluse läbiviimise, andmete töötlemise ja imputeerimise eest. Euroopa Keskpank vastutab euroala hõlmava ühtse andmebaasi koostamise ja selle põhjal makrotaseme näitajate arvutamise eest. Euroopa Keskpanga kodulehelt leiab uuringu meetodika kirjelduse, peamised tulemused ja viited HFCSi andmete baasil tehtud teadustöödele.

²² Imputeerimine on statistikas puuduvate andmete (väärtuste) asendamine sobivate, statistilisel modelleerimisel leitud asendusväärtustega.

Uuringut on siiani läbi viidud kolm korda ning 2017. aasta uuringu tulemused on plaanis avaldada 2019. aasta lõpus. Eesti on uuringus osalenud kaks korda – 2013. ja 2017. aastal. Esimeses laines küsitlusele vastanud leibkondi intervjueriti ka teistkordses uuringus, kuid lisaks kaasati teises laines ka uusi leibkondi. Läbiviidud uuringud on hea näide Eesti eri organisatsioonide vahelisest koostööst. Leibkondade küsitluse viis läbi selles vallas pikaajalist kogemust omav statistikaamet, Tartu Ülikooli teadlased andsid panuse andmete imputeerimisel. Lisaks intervjuudele koguti andmeid leibkondade varade ja kohustuste kohta ka finantsettevõtetelt ja mitmest administratiivsest registrist.

2013. aasta uuringu tulemused näitasid, et lõviosa Eesti leibkondade varadest moodustavad reaal- ehk füüsilised varad (peamiselt leibkonna eluase), finantsvarade osakaal on ainult kümnendik. Eesti leibkonnad on oma eluaseme omanikud tunduvalt sagedamini kui euroalal keskmiselt, seevastu finantspuhvleid on Eesti leibkondadel euroala keskmisest vähem. Uuringu tulemustest selgus ka, et netovara jaotus on Eestis üks euroala ebavõrdsemaid.

Uue andmekogumisportaali arendamine ja kasutuselevõtmine

Valmis sai uus andmekogumisportaal, kus lisaks andmete esitamisele saab teha ka palju muid erinevaid toiminguid.

2015. aastal alguse saanud uue andmekogumisportaali arendamise projekt jõudis 2018. aastal lõpusirgele. Tegemist on tarkvaraga, mis on arendatud Eesti Panga ja finantsinspeksiooni vajadustest lähtuvalt ning mille kaudu esitatakse nii statistilisi kui ka järelevalvelisi aruandeid. Uue portaali näol on tegemist klassikalise iseteeninduskeskkonnaga, kus andmeesitaja saab jälgida ka aruannete töötlemise seisut, hallata oma

kasutajaid, tutvuda andmeedastuskalendriga, tellida erinevaid teavitusi, suhelda aruandluse adressaadiga jms.

Uus portaal võeti osaliselt kasutusele juba aasta alguses. Olemasolevate ning uute (nt AnaCrediti ja SHSG puhul lisandus 14 uut aruannet) aruannete üleviimine uude portaali kestis aga aasta lõpuni. Aruandlus viidi uude portaalile järk-järgult eemärgiga maandada riske. Uue portaali kaudu esitab statistilisi ja järelevalvelisi aruandeid u 3000 ettevõtet. Kui varasemalt oli Eesti Pangal ja finantsinspeksioonil kasutusel vähemalt 4 erinevat andmekogumise kanalit, siis alates 2019. aasta algusest kasutatakse andmekogumiseks ainult uut andmekogumisportaal.

Paralleelselt uue andmekogumisportaali kasutuselevõtuga toimus töö käigus tuvastatud vigade parandamine, samuti algatati mitmeid lisaarendusi. Uue portaali kasutuselevõtt tõi kaasa vajaduse muuta ka sisemisi IT-rakendusi ning teha ümberkorraldusi sisemistes tööprotsessides. Arvestades asjaolu, et samale aastale langes nii AnaCrediti, SHSG, RIADi uue versiooni kui ka uue andmekogumisportaali käivitamine, on ülesannetega hästi hakkama saadud. IT-rakenduste ja sisemiste tööprotsesside „peenihäälestus“ jätkub 2019. aastal.

Koostöö teiste asutustega

2018. aastal algatasid mitmed ametkonnad (statistikaamet, Tallinna ettevõtlusamet, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, hotellide ja restoranide liit, turismifirmade liit, Eesti Pank) turismiandmete näidikulaua koostamise pro-

jekti. Statistikaamet on loomas avaandmetel põhinevaid personaliseeritud (kasutaja vajadustest lähtuvaid) näidikulaudasid erinevatele kasutajagruppidele ning üheks valdkonnaks valiti turismistatistika. Projekti peavastutaja on statistikaamet, Eesti Pank pakub näidiku-lauale infot välisreiside statistika ja reisiteenuste ekspordi-importi kohta.

Eesti Pangas on reisiteenuste statistika koostamisel juba üle kümne aasta kasutatud mobiilpositsioneerimise andmeid, mis on kogutud ja töödeldud panga ja Tartu Ülikooli teadlaste ning OÜ Positium LBS koostöös valminud meetodika alusel. Ettevalmistamisel on mobiilpositsioneerimise meetodika avaldamine töödokumendina ja teadusartiklina.

Eesti Pank osales ka enam kui kaks aastat kestnud valitsuse nullbürokratia rakkerühmas, mille eesmärk oli vähendada bürokratlikke nõudeid ettevõtjatele, et suhtlus riigiga muutuks oluliselt lihtsamaks ja vähemkoormavaks. Eesti Panga aadressile laekunud seitsmest halduskoormuse vähendamise ettepanekust on tänaseks ellu viidud viis.

Eesti Pank aitas rahandusministeeriumil koostada ettepanekuid riikliku statistika seaduse muutmiseks. Sõnastati eelnõu mitmed sätted ja täiendati seaduseelnõu seletuskirja. Olulisemaks õigusloomeliseks täienduseks oli juriidilise aluse loomine Eesti Panga integreeritud aruandluse korraldamiseks, mis aitab ka arvestada ülejäänud nullbürokratia algatusega seotud ettepanekutega.

Pärast viiekümneaastast vaheaega alustas Eesti Pank taas tööd 1. jaanuaril 1990. Eesti Panga esimeseks okupatsioonijärgseks presidendiks sai Rein Otsason. Alustati olukorras, kus omariiklus polnud veel taastatud ning peale Eesti Panga tegutses Eestis teinegi keskpank – NSVLi Riigipank. Pärast seda, kui Ülemnõukogu võttis 20. augustil vastu otsuse Eesti riiklikust iseseisvusest, sai Eesti Pank NSVLi Riigipanga Eesti osakonna üle võtta. Riigipanga ning aasta varem toimunud NSVLi Välismajanduspanga kontori ülevõtmine suurendas märgatavalt Eesti Panga töötajaskonda. 1990. aastal nelja töötajaga alustanud organisatsioon töötas 1992. aasta alguseks juba 167 inimest (fotol Eesti Panga töötajad 1990. aasta maikuus).

1991. aasta kevadel alustati Eesti Pangas tööd rahareformi ettevalmistamiseks. Pärast pool sajandit kestnud võitlust Eesti välisriikidesse deponeeritud kulla tagasisaamise nimel tagastati see lõpuks Eesti Pangale. Sellega pandi alus uue Eesti krooni kattevarale. 20. juunil 1992 sai rahareform teoks. See oli esimene endiste rublatsooni riikide seas. Eesti kroon tunnistati ainsaks seaduslikult käibivaks rahaks ja Eesti Pank ainsaks rahasuhete korraldajaks Eestis. Kroonipangatähtede ja -müntide kujunduse leidmiseks kuulutati juba 1989. aastal välja avalik konkurss. Selle tulemusel kujundas 1- ja 2kroonised pangatähed Urmas Ploomipuu ning ülejäänud nimiväärtused Vladimir Taiger.

ANALÜÜS JA NÕUSTAMINE

Majanduse analüüs ja seire Eesti Pangas

Eesti Panga seiretegevuse eesmärk on toetada osalemist euroala rahapoliitika kujundamisel ja Eesti Panga tegevust finantsstabiilsuse tagamisel ning valitsuse nõustamisel. Need eesmärgid määravad ära seire ja analüüsi korralduse.

Eesti Panga seiretegevuses võib eristada kolme üldist valdkonda: majanduse analüüs koos rahapoliitilise vaatega, finantsstabiilsuse tagamist toetav analüüs ning sularaharingluse ja maksesüsteemide analüüs.²³

Eesti majanduskasv jäi suhteliselt kiireks ja vastupanuvõime võimalikele kriisidele parenes.

Eesti Panga analüüsi kohaselt jäi majanduse kasv Eestis suhteliselt kiireks. Panganduse kapitaliseeritus oli kõrge ja likviidsusvaru suur. Majanduse rahastamisvõimalused paranesid ja kohustused välisinvestorite ees vähenesid, mis kokkuvõttes suurendas Eesti majanduse vastupanuvõimet võimalikele kriisidele. Samas viitas mitu majandusnäitajat hinnakonkurentsivõime vähenemisele välisurgudel, mis võib ohustada Eesti majanduse pikaajalist kasvuvõimekust.

Eesti Pangas tehtava analüütilise töö tulemused jõuavad avalikkuseni panga korraliste väljaannete ning majandusuuringuid tutvustavate toimetiste ja teemapaberitena. Reaalsektorit käsitlevate väljaannete haare on erinev. Maailmas ja Eesti majanduses toimunud olulisi sündmusi käsitletakse neli korda aastas ilmuvas sarjas „Rahapoliitika ja Majandus“. Juunis ja detsembris ilmunud numbrid sisaldasid lisaks majanduskonjunktuuri hinnangule Eesti Pangas tehtud majandusprognoose. Muudest reaalsektori arenguid selgitavatest trükistest avaldati aprillis ja oktoobris Eesti tööturu arenguid analüüsiv tööturu ülevaade ning mais Eesti konkurentsivõime ülevaade. Veebruaris avaldati majanduse rahastamise ülevaade, mis ühendab finantssektori ja muu majanduse vaatenurki.

Prognoos

Eesti Pangas valmis 2018. aastal kaks prognoosi. Need koostati koostöös Euroopa Keskpanga (EKP) ja teiste eurosüsteemi keskpankadega. Ühise prognoosiprotsessi (ingl *broad macroeconomic projection exercise*, BMPE) käigus analüüsisid euroala keskpankade eksperdid oma riigi majandust, kattes seejuures peale jooksva aasta ka kuni kolme järgmist aastat. Euroala tervikvaade, mis on oluliseks sisendiks EKP nõukogu rahapoliitiliste otsuste kujundamisse, põhinebki liikmesmaade prognoosidel. Prognooside koostamist koordineerib EKP juures tegutsev rahapoliitika komitee, mille alluvuses tegutsevad prognoosimise, riigirahanduse ja prognoosimudelite arendamise töörühmad. Eesti Panga eksperdid osalevad nii rahapoliitika komitees kui ka selle töörühmades. Samuti aitasid Eesti Panga eksperdid koostada Euroopa Komisjonis ja OECDs Eesti majanduse kohta tehtavaid prognoose. Eesti Panga majandusprognoos põhineb ökonomeetrilistel mudelitel ja eksperdihinnangutel.

Selgitamaks avalikkusele prognoosis kirjeldatud majandusarenguid, sisaldasid nii panga suve- kui ka talveprognoos taustatekste. Kuna Eesti majandus on väga väike ja avatud ning sõltub ka lühikeses ettevaates väljaspool Eestit toimuvast, siis oli 2018. aastal ena-

²³ Kahte viimati nimetatud tegevusvaldkonda on varasemates peatükkides juba kirjeldatud: vt peatükke „Finantsstabiilsuse tagamine“, „Raharinglus“ ja „Maksekeskkonna edendamine“.

mik taustatekste pühendatud välismõjudele ja nendega seotud eeldustele. Muuhulgas käsitleti Eesti majanduse, sh laenuturu ja sisenõudluse tundlikkust euroala rahapoliitika suhtes, võimalike kaubanduspiirangute mõju Eesti eksportivale sektorile rahvusvaheliste väärtusahelate kaudu, kodumaise lisandväärtuse osakaalu suurust kaubaekspordis ja hinna-konkurentsivõime languse riski.

Ehkki väliskeskkond ei olnud enam nii kasvu soosiv kui varem, jäi majanduse kasvutempo 2018. aastal suhteliseks kiireks, küündides 3,9%ni. Seejuures oli Eesti majanduse maht endiselt suurem kui selle potentsiaalseks hinnatud maht. Sotsiaalkindlustusreformid ja suurenenud töörranne kasvatasid tööjõu pakkumist, toetasid majanduskasvu ja leevendasid palgasurvet. Siiski oli tarbijahindade kallinemine ka 2018. aastal Eestis märksa kiirem kui euroalal keskmiselt ja ulatus aasta kokkuvõttes 3,4%ni. Kiiremat hinnakasvu põhjustasid peamiselt aktsiisimaksude tõstmine ning toidutoorme ja energiahindade kallinemine maailmaturul. Suveprognoosi kommentaaris selgitati, kuidas mõjutab viimati nimetatud toimekanalit euro vahetuskursi muutumine. Lähiaastatel inflatsioonitempo aeglustub. Energia kallinemine ei kergita enam tarbijahindu nii palju kui varem ning tarbimismaksude tõstmise mõju kujuneb väiksemaks. Eesti Panga detsembris avaldatud prognoosi järgi aeglustub tarbijahindade kasv juba 2019. aastal 2% lähedale.

Eesti Panga hinnangul jäi praeguse majandustsükli tipp 2017. aastasse, seda ka välisnõudluse kasvu poolest. Ettevaates on välisturud varem arvatust kehvas seisus ja ekspordi kasv võib osutuda prognoositust aeglasemaks. Eesti Panga prognoosi järgi aeglustub majanduskasv sise- ja välistegurite koosmõjul 2021. aastal 2,2%ni, kuid jääb ka siis mahu poolest tavapärasest suuremaks.

Eesti Panga hinnangul jäi praeguse majandustsükli tipp 2017. aastasse, seda ka välisnõudluse kasvu poolest.

Uuringud

Vastavalt Eesti Panga strateegilisele uurimisplaanile keskenduti rahapoliitika ja majandusuuringute osakonnas rahapoliitika, finantssektori ja majanduse tasakaalulise arengu teemadele ning makromajandus- ja pangandusmodelite süsteemi arendamisele. Panga ökonomistide ja külalisuurijate uurimistööde põhjal avaldati 2018. aastal kümme Eesti Panga toimetist ning üks Eesti Panga teemapaber (vt lisa 3). Samuti avaldati uuringute põhjal artikleid teadusajakirjades ja Euroopa Keskpanga toimetiste ning teemapaberite seeriates. Kokku valmis majandusuuringute allosakonna ökonomistide ja külalisuurijate sulest 2018. aastal 19 teadusartiklit (vt lisa 3). Lisaks avaldati Euroopa Keskpanga toimetiste ja teemapaberite sarjas kaks uurimust. Uurimistööde tulemusi tutvustati rahvusvahelistel teaduskonverentsidel.

2018. aastal jätkus pangas uuringutealane rahvusvaheline ja kodumaine koostöö. Majandusuuringute allosakonna spetsialistid osalesid euroala keskpankade uurimisvõrgustikus Household Finance and Consumption Network. Külalisuurijate programmi raames oli pangas tööl kolm väliseksperti ning üks kodumaine külalisuurija. Jätkus ka avatud seminaride korraldamine, mille raames esines pangas 13 külalislektorit.

Eesti Panga teaduspreemia laureaateks osutusid 2018. aastal doktoritöö kategoorias Tarmo Puolokainen, kelle uurimus käsitles päästeteenistuste töö tulemuslikkust, ning magistratöö kategoorias Janely Põllumägi uurimusega, mis selgitas krediitkaardi omamist krediitkõlblike pangaklientide poolt Eestis, ning Mykola Herasymovych magistratööga krediidihindamise mudelitest.

Teaduskoostöö raames toetas Eesti Pank rahvusvahelise teaduskonverentsi „Economic Challenges in Enlarged Europe 2018“ korraldamist ning Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduse doktorikooli suvekooli läbiviimist. Vastavalt Tartu Ülikooli ning Eesti Panga vahelisele koostöökokkuleppele viisid panga töötajad Tartu Ülikoolis läbi kaks loengutsükli monetaarökonomikast ja ökonomeetriast.

Nõustamine

Vastavalt Eesti Panga seadusele on Eesti Pank valitsuse nõustaja ja valitsus ei langeta olulisi majanduspoliitilisi otsuseid ilma panga seisukohta ära kuulamata. Oma nõuannetes kasutab Eesti Pank teavet, mis põhineb korralistel prognoosidel ning pideval seiretegevusel, samuti eurosüsteemi ja EKPSi komiteedes ja töögruppides osalemisel.

Eesti Panga seisukohtade edastamise levinuim vorm on kohtumised Eesti Vabariigi presidendi, valitsuse ja riigikogu liikmetega. Riigikogus on panga peamine suhtluspartner rahanduskomisjon.

Euroopa Liidu teemadest on praegu esiplaanil pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu väljaarendamine. Eesti Pank on selles küsimuses valitsuse peamine nõustaja.²⁴ Nende kahe liidu kaudu on võimalik suurendada rahaliidu kasvupotentsiaali ja majandustsükli piiriülese silumise võimet erasektori kaudu, seda nii üldise majanduslanguse kui ka vaid üksikuid liikmesriike tabavate tagasilanguste korral.

Eesti Pank rõhutas 2018. aastal korduvalt, et praeguses majandustsükli faasis ei vaja erasektor valitsuse tuge.

Siseriiklikult oli tavapäraseks aruteluteemaks eelarvepoliitika. Eesti Pank rõhutas 2018. aastal korduvalt, et praeguses majandustsükli faasis ei vaja erasektor valitsuse tuge ning et valitsuse võimet majandustsükli siluda tuleks hoida juhaks, kui majandus toimib selgelt allpool oma potentsiaalset taset.

Tavapärastest rohkem oli 2018. aastal päevakorras pikaajalisi arenguid käsitlevaid teemasid. Eesti Pank aitas analüüsida välismajanduse trende välispoliitika arengukava 2030 ning Eesti 2035 aruteludel. Eesti Panga eksperdid panustasid ka riigikogu juures töötava arenguseire keskuse tootlikkuse ja tööturu tuleviku uurimisprojektidesse. Samuti osales pank välisministeeriumi juhitas ametkondadevahelises Brexiti tööühmas.

Jätkusid juba traditsiooniks kujunenud kohtumised ettevõtete ja erialaliitude esindajatega. Eesti Panga jaoks on niisugused üritused mitte ainult oma sõnumi edastamise, vaid ka info kogumise kohaks.

Panga majanduspoliitilised seisukohad jõudsid avalikkuseni ka artiklite, avalike loengute ja Eesti Panga blogi kaudu. Osa Eesti Panga sõnavõttudest ja kommentaaridest oli seotud avaldatavate majanduse põhinäitajatega, sealhulgas Eesti Panga poolt kogutava finants- ja välissektori statistikaga.²⁵

²⁴ Vt ka peatükk „Finantsstabiilsuse tagamine“.

²⁵ Vt ka peatükk „Statistikaalne tegevus“.

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ JA AVALIK SUHTLUS

Rahvusvaheline koostöö

Nüüdseks on Eesti olnud pea 15 aastat Euroopa Liidu liige ning 8 aastat euroala liige. Seetõttu on Eesti Panga põhiülesannete täitmine tihedalt läbi põimunud tegevusega Euroopa Keskpanga koostöökogudes, olgu selleks majandusarengu analüüsimine ja prognoosimine, rahapoliitiliste otsuste langetamine või finantsstabiilsuse hindamine. Eesti Panga esindajad osalevad ka Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni koostöökogude ja teiste rahvusvaheliste asutuste tegevuses (vt tabel 4). Samuti esindab Eesti Pank Eestit Rahvusvahelises Valuutafondis.

Nende rahvusvaheliste asutuste kaudu on Eestil võimalus välja töötada meetmeid, mis aitavad sujuvamalt toime tulla selliste välismõjudega nagu muutused Ameerika Ühendriikide julgeoleku- ja väliskaubanduspoliitikas või Ühendkuningriigi lahkumine Euroopa Liidust. Eesti Panga hinnangul on nende riskide otsene mõju Eesti majandusele vähemalt Eesti Panga tegevusvaldkondades piiratud. Samas mõjutavad need muutused Euroopa Liidu majandust ja üldist kindlustunnet ning selle kaudu ka Eestit. Eesti Panga tegevusvaldkondadest on enim mõjutatud finantsstabiilsus, sest siinsete suuremate pankade emattevõtetal on mõningad sidemed Ühendkuningriigi finantsturgudega. Euroopa Keskpank ja ka Eesti Pank on tehniliselt valmis Ühendkuningriigi Euroopa Liidust lahkumiseks.

Euroopa Liidu Nõukogu koostöökogudes oli Eesti Panga tegevuse üldiseks eesmärgiks Euroopa Liidu toimimise parendamine finantsstabiilsuse ja kapitaliturgude liidu valdkonnas eesmärgiga viia lõpule pangandusliit. Järjest enam tõuseb aruteludes üles finantstehnoloogia valdkonna reguleerimise vajaduse küsimus. Üle mitme aasta algasid nii Euroopa Liidu Nõukogu kui ka Euroopa Keskpanga koostöökogudes arutelud euroala laienemise üle, kuhu astumiseks esitas avalduse Bulgaaria.

Eesti Pank osales Põhja- ja Baltimaade valijaskonna kaudu Rahvusvahelise Valuutafondi (International Monetary Fund, IMF) tegevuses, sealhulgas kvoodireformi aruteludes, mille lõpule viimise tähtaeg saabub 2019. aastal. Olulisemateks teemadeks meie jaoks olid ka valuutaliitude (sh euroala) liikmetele laenamise põhimõtted, seiretegevuse ülevaatuse ettevalmistamine, IMFi rahapesu ja terrorismivastase võitluse strateegia ja finantstehnoloogia areng.

Valuutafondi laenutegevuse raames olid tähelepanuväärsed uued laenu liinid Argentinale ning Ukrainale. Eesti Pank aitas organiseerida ka Eesti majanduse seire raames toimuvad IMFi visiidid Eestisse märtsis ja oktoobris. Valuutafond pidas Eesti majanduse olukorda heaks, kuid soovitas olla ettevaatlik valitsuse kulutuste tegemisel, arvestades tulevikus terendavat aeglasemat majanduskasvu, ning eelistada tootlikkust tõstvaid investeeringuid.

Rahvusvaheline Valuutafond pidas 2018. aastal Eesti majanduse olukorda heaks, kuid soovitas olla ettevaatlik valitsuse kulutuste tegemisel.

Tegevusele Euroopa Liidu koostöökogudes ja Rahvusvahelises Valuutafondis lisandus mullu hulgaliselt kohtumisi teiste keskpankadega, Euroopa Komisjoniga, reitinguagentuuridega ja välisriikide saatkondadega, kus Eesti Pank tutvustas Eesti majanduse arengut ja väljavaateid, euro kasutamise kogemusi ning finantstehnoloogilisi uuendusi. Kuigi rahapesuvastane võitlus ei kuulu Eesti Panga ülesannete hulka, kujunes rahapesuvastase tegevuse selgitamine ning Eesti ja Euroopa Liidu tasandi meetmete arutamine 2018. aasta teisel poolel rahvusvahelises suhtluses üheks läbivaks teemaks ka Eesti Panga jaoks. Euroopa Liidu tasandil tugevdati valdkondlikke õigusakte ning kinnitati edasised sammud 2019. aastaks ühes varem toimunud rahapesujuhtumite analüüsiga.

Tabel 4. Eesti Panga osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide ja institutsioonide töös*

Euroopa Keskpankade Süsteem	
Euroopa Keskpanga nõukogu	Ardo Hansson
Euroopa Keskpanga üldnõukogu	Ardo Hansson
Euroopa Keskpanga järelevalvenõukogu	Madis Müller
Avalike suhete komitee	Viljar Rääsk, Eva Vahur
Eelarvekomitee	Kairi Rätsepp, Helga Käär
Finantsstabiilsuse komitee	Jaak Tõrs
Infotehnoloogia komitee	Ahti Roosa, Jarmo Inkinen
Finantskontrolli komitee	Helga Käär, Kairi Rätsepp
Turu infrastruktuuri ja maksete komitee	Mihkel Nõmmela, Kaire Torsus
Organisatsiooni arendamise komitee	Kairi Rätsepp, Helga Käär
Pangatähtede komitee	Rait Roosve, Margot Luukas
Personalikonverents	Kadi Kapral, Riina Padar-Leppiman
Raamatupidamise ja rahatulu komitee	Liivi Teder, Kairi Rätsepp
Rahapoliitika komitee	Martti Randveer, Peeter Luikmel
Rahvusvaheliste suhete komitee	Raoul Lättemäe, Anu Randveer
Riski juhtimise komitee	Kaari Kumari, Gerlyn Peetson
Siseauditorite komitee	Henn Oit, Janno Kase
Statistikakomitee	Jaanus Kroon, Ain Paas
Turuoperatsioonide komitee	Fabio Filipozzi, Kristel Leo
Õiguskomitee	Kadi Kapral, Marek Feldman
SWIFTi ja CLSi järelevaatamise kõrgetasemeline töögrupp	Kaire Torsus, Airi Uiobaid
Euroopa Liidu Nõukogu	
Mitteametlik majandus- ja rahandusajade nõukogu (mitteametlik ECOFIN)	Ardo Hansson
Majandus- ja rahanduskomitee (EFC)	Madis Müller, Raoul Lättemäe
Euroopa Komisjon	
Euroopa Komisjoni ja Euroopa Keskpanga statistikafoorum	Jaanus Kroon
Raha-, finants- ja maksebilansistatistika komitee	Jaanus Kroon
Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD)	
Majanduspoliitika komitee	Martti Randveer, Ilmar Lepik
Finantssturgude komitee	Taavi Raudsaar
Rahvusvaheline Valuutafond (IMF)	
Aksionäride nõukogu	Ardo Hansson
Põhja- ja Baltimaade valijaskonna rahandus- ja finantskomitee (NBMFC)	Madis Müller, Raoul Lättemäe
Euroopa süsteemsete riskide nõukogu (ESRB)	
Haldusnõukogu	Ardo Hansson
Nõuandev tehniline komitee	Jana Kask
Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA)	
Järelevalvenõukogu	Jaak Tõrs, Indrek Saapar
Rahvusvaheliste Arvelduste Pank (BIS)	
Aksionäride nõukogu	Ardo Hansson
Keskpanga juhtimise töögrupp	Ardo Hansson
Keskpankade statistika komitee (Irving Fisher Committee)	Jaanus Kroon

* Tabelis on toodud ainult need komiteed ja koostööfoorumid, mille raames 2018. aastal on toimunud istungeid ja arutelusid.

Avalik suhtlus

Eesti Panga avalik suhtlus toetab keskpanga eesmärkide saavutamist, sest mida paremini me suudame oma tegevusi ja eesmärgi ühiskonnale arusaadavaks teha, seda edukamalt täidame oma ülesandeid.

Kõige rohkem puutub avalikkus Eesti Panga sõnumite, analüüside ja infoga kokku meedia vahendusel. Seetõttu moodustab suure osa meie avaliku suhtluse alasest tööst ajakirjanikele vajaliku info pakkumine, artiklite kirjutamine, intervjuude andmine ning päringutele vastamine. Samas saab igaüks vajaliku ja värsket infot alati ka meie kodulehekülje ning Twitteri ja Youtube'i kaudu. Samuti on kõigil soovijail võimalik tasuta külastada Eesti Panga muuseumit ning Eesti Panga poolt korraldatud avalikke loenguid ja muid avalikke üritusi või küsida infot meie infotelefoni kaudu. Panga kõneisikud esinevad kohtumistel ja konverentsidel, kirjutavad arvamuskirjandeid ning annavad kommentaare päevakajalistel teemadel.

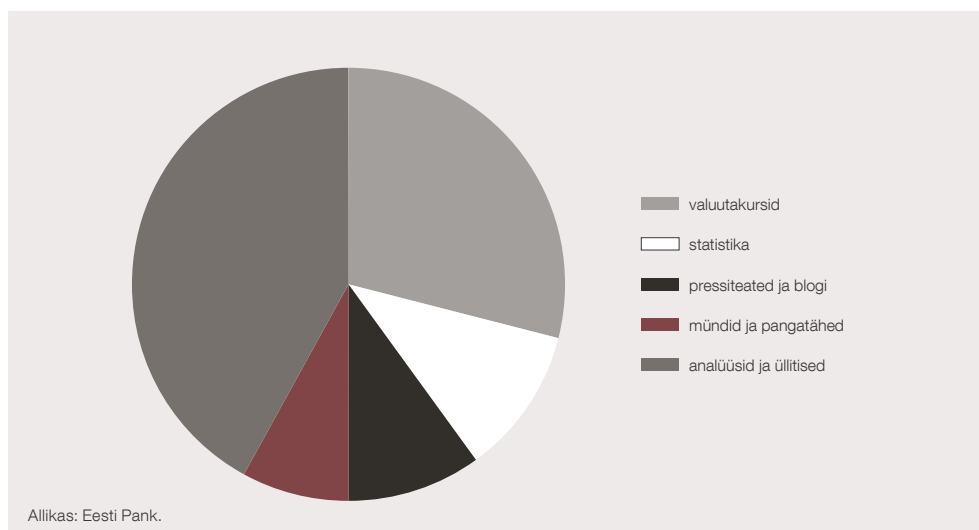
2018. aastal pöörasime väga palju tähelepanu sellele, et meie sõnumid oleksid selged ja arusaadavad ning lähtuks sihtgrupi vajadustest. Selleks hakkasime varasemast rohkem kasutama infograafikuid, näiteid ja võrdlusi ning tegelesime sellega, et sõnumi fookus oleks paremini paigas ning mõistetav laiemalt kui üksnes majanduseksperteridele.

Juba mitmendat aastat järjest tegelesime väga palju erialase terminoloogiaga. Oktoobrikuus avaldas Eesti Pank oma kodulehel pangandus- ja majanduskeskse veebisõnastiku, mis sisaldab eesti- ja ingliskeelseid termineid, nende sünonüüme ja enamasti ka definitsioone ja/või kasutusnäiteid. Veebisõnastiku eesmärk on kirjeldada ja ühtlustada terminikasutust nii keskpangas kui ka teistes asutustes. Sellega panustab Eesti Pank eesti majandusterminoloogia arengusse.

Sügisel avaldas Eesti Pank oma kodulehel pangandus- ja majanduskeskse veebisõnastiku, mille eesmärk on ühtlustada terminikasutust.

Koolilastele mõeldes koostasime Eesti Panga lühitutvustuse nii trükisena kui Youtube'i videoklipina, korraldasime koos finantsinspeksiooniga panga muuseumis kaks perepäeva ning viisime seal läbi mitmeid ekskursioone. Gümnaasiumi ja põhikooli majandusõpetajatele korraldasime nii eesti kui ka vene keeles kokku 4 tasuta seminari, kus andsime ülevaate Eesti ja euroala majanduse hetkeseisust ning selgitasime teisi päevakajalisi rahatarkuse ja keskpangandusega seotud teemasid.

Joonis 10. Veebilehe külastajate huvivaldkonnad

2018. aastal külastas Eesti Panga muuseumit ligi 18 800 inimest, giiditeenust pakuti rohkem kui 160 ekskursioonigrupile. Meie infotelefonile ja -meilile esitati pisut alla 2400 päringu. Valdavalt uuritakse ametlikke valuutakursse, küsitakse infot meene- ja mälestusmüntide ning Eesti kroonide vahetamise kohta või otsitakse värsket majandus- või finantsstatistikat. Veebilehe külastajatele pakkusid huvi väga erinevad teemad (vt joonis 10).

Aasta lõpupoole hakkas ajakirjandus huvi tundma ka selle vastu, mida toob endaga kaasa majanduskasvu raugemine ja milline võiks olla tööturul toimuva mõju majandusele. Samuti oli avalikkuse tähelepanu all Danske pangaga seotud rahapesuskandaal. Kuigi rahapesu tõkestamine ei ole keskpanga ülesanne, siis sai keskpank kaasa aidata olukorra selgitamisele selle kaudu, et andis ülevaate piiriüleste maksete liikumise kohta.

Eesti Panga kõneisikud võtsid aktiivselt sõna ka mitmetel üldhuvitavatel teemadel nagu 1- ja 2sendiste kasutamise mõttekus ning krüptovarad.

Eesti Panga 100. aastapäeva tähistamine

Eesti Pank saab saja-aastaseks 2019. aastal, kuid me oleme otsustanud seda olulist versitaposti tähistada pikema perioodi jooksul – nii, nagu seda tegi Eesti Vabariik. Ja sarnaselt riigi juubeli tähistamisega on ka Eesti Pank otsustanud korraldada juubeliaastal rohkem avalikkusele suunatud üritusi, näiteks loenguid või rahateemalisi näituseid.

2018. aasta esimestel kuudel lasi keskpank seoses vabariigi 100. aastapäeva tähistamisega ringlusse tavapärasest enam meene- ja mälestusmünt. Võib öelda, et kõige suurem projekt keskpanga juubeli tähistamiseks oli laulupeo 150. aastapäeva jaoks tehtav erikujundusega 2eurone münt. Juubelilaulupidu on ühtlasi ka Eesti riigi juubeli üks tähtsündmustest. Mündile kujunduse leidmiseks korraldas Eesti Pank lastele joonistuskonkursi, mis osutus erakordselt populaarseks. Lapsed esitasid 2018. aasta sügisel toimunud konkursile 8000 tööd. Konkursi võitja Grete-Lisette Gulbise kujundus jõuab 2019. aasta keskpäiku sadade tuhandete Eesti ja Euroopa inimeste taskusse.

Eesti Panga 100. aastapäevale pühendatud loengusarja raames külastasid Eestit kaks maailmakuulsat majandusteadlast: septembris esines Inglise keskpanga peaökonomist Andy Haldane ettekandega „Folk Wisdom“ ning detsembris majandusteadlane ja Columbia ülikooli professor Jeffrey Sachs ettekandega „Strengthening the European Union in the 2020s: the Case for Sustainable Development“. Loengusari jätkub uute esinejatega 2019. aastal.

2018. aasta juunist kuni oktoobri lõpuni tutvustas Eesti Pank Euroopa Keskpanga peahoones Eesti kaasaegset kunsti. Näitusel oli esindatud ligikaudu viiskümmend Eesti kunstnike tööd.

Eesti Panga ülesandeid tutvustatakse lühidalt ja lihtsas keeles brošüüris ja lühivideos.

2018. aasta novembrist kuni 2019. aasta märtsini oli Eesti Kunstimuuseumi Mikkeli muuseumis avatud näitus rahakunstist. Näitusel eksponeeriti rahatähti, nende kujundamiseks kasutatud eesti kunsti klassikat ning kaasaegsete kunstnike töid, mille kaudu anti ülevaade Eesti rahast viimase saja aasta jooksul. Näitusega seoses korraldati ka organiseeritud ekskursioone, haridusprogramm ning vestlusõhtuid.

Panga juubeliaasta raames uuendasime ka panga tegevust tutvustavat brošüüri ja lühivideot, mis aitab lühidalt ning lihtsas keeles selgitada Eesti Panga peamisi ülesandeid.

ORGANISATSIOON

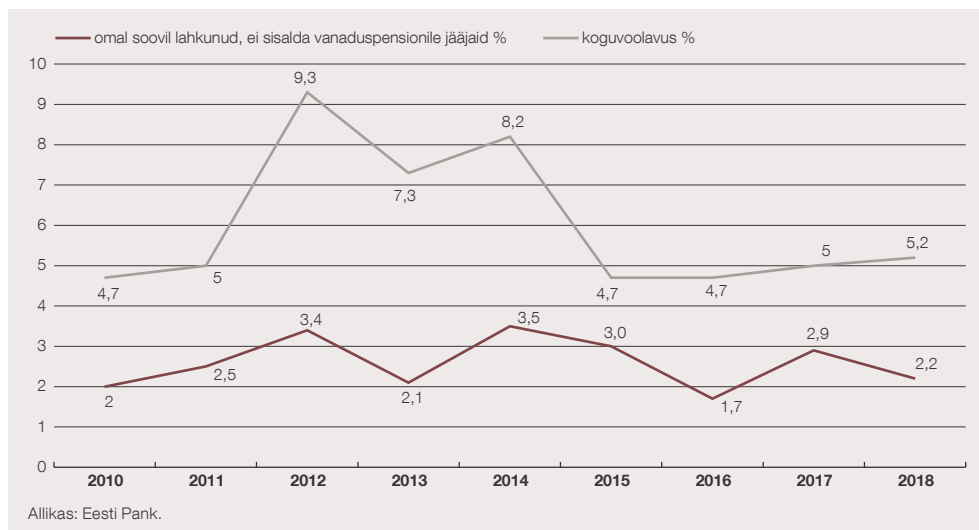
Töötajad

Töötajate arvu poolest on Eesti Pank Euroopa Liidu väikseim keskpank. Meie eesmärk on tagada pädevate ja motiveeritud spetsialistide töötamine keskpangas, arvestades tööturult tulevat konkurentsipurvet ja muutusi avaliku sektori tugiteenuste korraldamisel.

Keskmine töötajate arv 2018. aastal oli 231 (koos peatatud lepingute ja lapsehoolduspuhkusel olijatega 249).

Eesti Panga töötajate arv on püsinud alates 2010. aastast võrdlemisi stabiilsena. Personali koguvoolavus oli 2018. aastal 5,2% (vt joonis 11).

Joonis 11. Tööjõu voolavus

Tööleping on peatatud 19 töötajaga, kellest 12 viibib lapsehoolduspuhkusel.

Eesti Panga töötajate keskmine vanus on 47,2 aastat. Töötajate keskmine tööstaaž on 13,8 aastat, rohkem kui 10 aastat on töötanud 138 töötajat. Eesti Panga töötajatest 42% on mehed ja 58% naised. Töötajatest 79% omab magistrikraadi (või sellega võrdsustatud taset), 7% on doktorikraadiga.

Eesti Pangas viidi 2018. aastal läbi 11 avalikku konkurssi, millest kuue konkursiga otsiti töötajat tähtajalisele ametikohale. Ühe konkursiga otsiti töötajat juhi ametikohale, ülejäänud konkursid olid spetsialisti tasemel.

2018. aastal on värbamiskonkursside info jagamisel enam kasutatud ka sotsiaalmeedia võimalusi (peamiselt Facebook ja Twitter). Mõned märksõnad, mida sel aastal kandidaadid Eesti Panga kuvandi kohta jagasid, on järgmised: väärikas, lugupeetud, uhke asutus, mainekas, aukartust äratav, turvaline, riigi alustala, eksklusiivne organisatsioon, kompetentsed hinnangud, kindlus, stabiilsus, potentsiaali realiseerimise võimalus.

Majandusteaduse tudengid hindavad Eesti Panka atraktiivseks tööandjaks Eestis: 2018. aastal nõustamisagentuuri Instar poolt läbi viidud atraktiivsete tööandjate uuringu põhjal

hinnati Eesti Pank majandustudengite poolt 194 organisatsiooni hulgast kümne atraktiivsema tööandja hulka Eestis.

Töötasud

Eesti Panga nõukogu liikmete ametipalk on määratud kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusega. Eesti Panga nõukogu esimehe ametipalk on 1850,94 eurot kuus ning Eesti Panga nõukogu liikme ametipalk 1322,10 eurot kuus.

Eesti Panga juhatuse liikmete – presidendi ja asepresidentide - töötasu määrab panga nõukogu. Nõukogu otsuse kohaselt on alates 2018. aasta 1. maist president Ardo Hanssoni töötasu 9800 eurot kuus ning asepresidentide Madis Mülleri ja Ülo Kaasiku töötasu 8050 eurot kuus. Kokku moodustasid Eesti Panga juhatuse liikmetele välja makstud tasud 2018. aastal 307 298 eurot.

Eesti Panga töötasustamispõhimõte näeb ette toetada vajaliku kvalifikatsiooniga motiveeritud töötajate värbamist ja hoidmist.

Eesti Panga töötasustamise poliitika eesmärk on toetada vajaliku kvalifikatsiooniga motiveeritud töötajate värbamist ja hoidmist ning tasustada töötajaid organisatsioonis õiglaselt ja tööturul konkurentsivõimeliselt. Keskpanga spetsialistide töötasud on konkurentsivõimelised Tallinna ja Harjumaa piirkonna töötasudega finantssektoris. 31.12.2018 seisuga oli Eesti Panga spetsialisti mediaanpalk 2420 eurot.

Koolitus- ja arendustegevus

2018. aastal osalesid koolitustel kõik panga töötajad. Keskmiselt tuli ühe töötaja kohta 4,1 koolituspäeva, töötajate arendamisse investeeriti 2,1% personalikuludest.

Eesti Panga koostööpartnerid väliskoolituse vallas on Euroopa Keskpang ja erinevate riikide keskpangad, samuti IMF Institute ja Joint Vienna Institute ning USA Föderaalreserv. Valdava osa koolitustest pakuvad Eestis tegutsevad koolituspartnerid. Oluline roll töötajate arendamisel on ka Eesti Panga avatud seminaridel.

Kaks korda aastas toimub uute töötajate sisseelamise programmi raames koolitus „Tere tulemast Eesti Panka“, mille eesmärk on uusi töötajaid omavahel tutvustada, arendada meeskonnavaimu ja kirjeldada Eesti Panga erinevaid tegevusvaldkondi. 2018. aastal võttis eelpool nimetatud koolitusest osa 13 töötajat.

Meie eesmärk: pühendunud töötajad

Juba teist aastat järjest toimub Schumani programmi nime all eurosüsteemi-sisene töötajate vahetusprogramm. See on avatud kõigile EKPSi ja SSMi töötajatele olenemata vanusest või tegevusalast. Programmi peamine eesmärk on pakkuda kuue- kuni üheksakuulist projektipõhise töö kogemust teistes keskpankades ja järelevalveasutustes.

Mõlemal programmi toimumise aastal on Eesti Pank võõrustanud ühte kolleegi teisest keskpangast. 2017. aastal töötas makse- ja arveldussüsteemide osakonnas kolleeg Belgia keskpangast ning 2018. aastal finantsturgude osakonnas kolleeg Saksa keskpangast. Mõlemal aastal oli töötamise perioodiks 9 kuud.

Kevadel 2018 toimus järjekordne töötajate pühendumuse ja rahulolu uuring. Uuringud viiakse läbi regulaarselt iga 2–3 aasta järel. Küsitluse läbiviijaks oli Kantar Emor, uuringu

osalusmäär oli 80% ning töötajate pühendumusindeks (TRI*M)²⁶ 82, mis on Eesti Pangas läbi aegade kõrgeim.

Eesti Panga peamised tugevused tööandjana on jäänud endiseks – Eesti Pank on töötajate silmis mainekas ja edukas tööandja. Töötajate hinnangud Eesti Panga edukusele oma ülesannete täitmisel on viimaste aastate jooksul järk-järgult tõusnud. Panga tegevus lähtub selgest strateegilisest suunast, mida toetavad kooskõlastatud otsused ja tegevused erinevates valdkondades.

**Eesti Pank on töötajate silmis
mainekas ja edukas tööandja.**

Töötajad hindavad kõrgelt oma meeskonda ja töökaaslast, kes on oma ala asjatundjad ja kellega koos on hea ühiste eesmärkide poole liikuda.

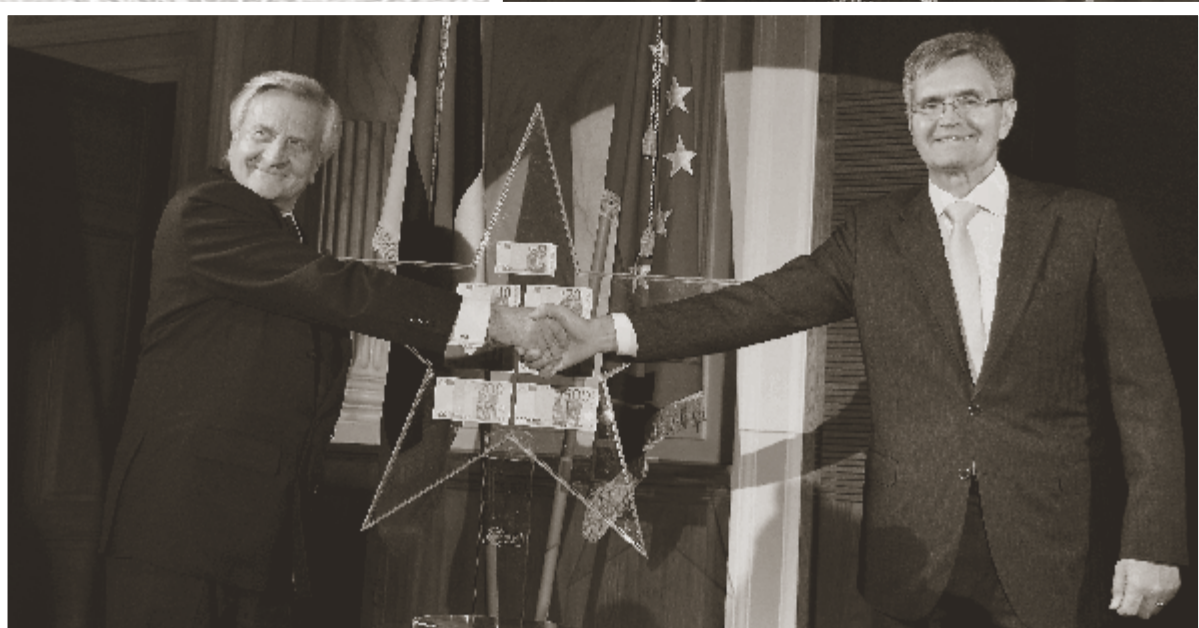
Novembris 2018 kinnitas juhatus kaugtöö ja paindliku töötaja kasutamise hea tava. Hea tava on koostatud eesmärgiga panna kirja ühtsed põhimõtted, mida saab rakendada vastavalt osakondade töö eripärale ning lähtudes ametikohtade spetsiifikast.

Juba kolmandat aastat järjest toimus Eesti Panga ja finantsinspektsiooni ühine tervisekuu. Mais toimunud tervisekuu oli seekord suunatud töötervishoiule ja tervisliku mõtteviisi edendamisele. Töötajatele pakuti võimalust kuulata erinevaid loenguid, osaleda sammu-kogumisvõistlusel, linnaorienteerumise etapil, tervislike retseptide jagamise võistlusel jne.

Tegevust jätkasid Eesti Panga kammerkoor ja Eesti Panga rahvatantsurühm. Mitmete teiste ülesastumiste kõrval osales kammerkoor Euroopa keskpankade laulukooride üritusel Eurochoir 2018, mis sel korral toimus Frankfurdis. Lisaks korraldas kultuuriklubi meeleoluka kevadkontserdi Mustpeade majas ning erinevaid teemaüritusi, sh reisi, muusika- ja filmiõhtuid.

Töötajatele koos peredega korraldatakse traditsiooniliselt suve- ja talvapäevi, lisaks on populaarsed tervislikke eluviise propageerivad ettevõtmised, kus loetakse kuu aja jooksul tehtud samme või kuu-paari jooksul sportlikult veedetud minuteid. Kaks korda aastas toimuvad töötajate *bowling*-turniirid ning sportlikumad töötajad osalevad edukalt erinevatel pallimänguvõistlustel. Erinevatel aladel toimuvad regulaarsed mõõduvõtmised ka teiste Euroopa keskpankadega.

26 TRI*M indeks on pühendumuse koondnäitaja, mis arvutatakse 5 võtmeküsimuse põhjal. TRI*M indeksi alusel saab võrrelda üksuse tulemusi teiste üksuste ja organisatsioonidega ning jälgida muutusi ajas. Rahvusvaheliste võrdluste allikaks on Globaalse TRI*M keskuse andmebaasid, kuhu kogutakse kõigi erinevates organisatsioonides TRI*M metoodikaga läbiviidud töötajate pühendumuse uuringute tulemused. TRI*M-i on maailmas kasutatud enam kui 100 riigis ja 2500 projektis.

Eesti Pank oli üks asutustest, kes vastutasid ühinemisläbirääkimiste eest Euroopa Liiduga. Keskpangal oli tähtis osa teenuste ja kapitali vaba liikumist, majandus- ja rahaliitu ning statistikat käsitlevate teemade ettevalmistamisel. Euroopa Liiduga ühinemisel 2004. aastal sai Eesti suureks eesmärgiks ühineda euroalaga. Eesti Panga üks ülesanne oli valmistada Eesti ette euro sularaharingluseks ja vermida euromündid. Jõupingutused kandsid vilja ja 2010. aasta juulis otsustasid Euroopa Liidu rahandusministrid, et Eesti on eurole üleminekuks valmis. Samal sügisel andis Euroopa Keskpanga president Jean-Claude Trichet Eesti Panga Iseseisvusaalis Eesti Panga presidendile Andres Lipstokile pidulikult üle sümbolse eurotähe.

Eesti võttis ühisraha euro kasutusele 1. jaanuaril 2011. Eesti Pangale tõi euro kaasa uusi ülesandeid ja suurema vastutuse. Eesti Pank hakkas osalema kogu euroala mõjutavate rahapoliitiliste otsuste tegemisel. Eesti Panga presidendist sai Euroopa Keskpanka nõukogu liige. Eesti Panga presidendil on euroala rahapoliitika kujundamisel väga oluline roll, kuna tal on võrdne hääل euroala teiste liikmesriikide presidentidega. Euroopa Keskpanka nõukogu istungeid peetakse igal aastal ka ühes euroala liikmesriigis. 2017. aastal toimus väljasõiduistung Tallinnas ja selle korraldas Eesti Pank.

EESTI PANGA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

31. DETSEMBRIL 2018 LÕPPENUD MAJANDUSAASTA KOHTA

EESTI PANGA FINANTSSEISUNDI ÜLEVAADE

Kapital ja reservid

Eesti Panga kapital oli 2018. aasta 31. detsembri seisuga 463,7 miljonit eurot. Üksikasjalik teave Eesti Panga kapitali kohta on esitatud bilansi lisa kirjel 30 „Kapital ja reservid”.

Eraldis valuuta-, intressi-, krediidi- ja kullahinnariski katteks

Võttes arvesse riskihinnanguid, suurendas Eesti Pank eraldise mahtu valuuta-, intressi-, krediidi- ja kullahinnariski katteks. Eraldise suurust ja jätkuvat vajalikkust hinnatakse igal aastal, võttes arvesse mitmeid tegureid. Riskihinnang põhineb riski kandvate varade riskiväärtuste arvutustel, mis omakorda arvestab riski kandvate varade hulka, jooksva majandusaasta vältel realiseerunud riskide ulatust ning eelolevaks aastaks prognoositavat tulemust. 2017. aasta 31. detsembri seisuga ulatus valuuta-, intressi-, krediidi- ja kullahinnariski katteks ettenähtud eraldis 45 miljoni euron. Pank kandis 2018. aastal eraldisse 26,8 miljonit eurot. Selle tulemusel kasvas riskieraldis 71,8 miljoni euron. Vaata ka bilansi lisa kirje 28 „Eraldised”.

Eraldis Eesti krooni vahetuskohustuse täitmiseks

Suure tõenäosusega tulevikus kõike emiteeritud kroone eurodeks ei vahetata, kuna osa neist on hävinenud, osa aga jäetud mälestuseks. Seetõttu moodustati 2016. aastal sihtotstarbeline eraldis summas 29,6 miljonit eurot. Eraldise arvelt rahastatakse tulevikus tehtavaid kroonide vahetusi eurode vastu. 2018. aastal vähendati eraldist Eesti kroonide tagastamise tõttu summas 392,7 tuhat eurot (2017. aastal 498,5 tuhat eurot), selle tulemusena kahanes eraldis Eesti krooni vahetuskohustuse täitmiseks 28,7 miljoni euron.

Ümberhindluskontod

Kulla, valuuta ja väärtpaberitega seotud realiseerimata kasumit ei kajastata tulude-kulude aruandes tuluna ning see kantakse ümberhindluskontodele Eesti Panga bilansi kohustuste poolel. Neil kontodel olevaid varasid kasutatakse hindade ja/või vahetuskursside edasise ebasoodsa arengu mõju vähendamiseks panga finantstulemusele. Seega saab selliste finantspuhvrite abil tugevdada panga võimet alusriskidele vastu panna. Kulla, valuuta ja väärtpaberite ümberhindluskontode kogusumma oli 2018. aasta detsembri lõpu seisuga 8,7 miljonit eurot (2017. aastal 28 miljonit eurot). Vaata lähemalt arvestuspõhimõtteid käsitlevat lisa ning bilansi lisa kirje 29 „Ümberhindluskontod”.

2018. aasta finantstulemus

2018. aastal oli Eesti Panga puhaskasum 13,9 miljonit eurot (2017. aastal 4,3 miljonit eurot).

2018. aastal kasvas puhas intressitulu 28,3 miljoni euron (2017. aastal 20 miljonit eurot). Peamine osa intressitulust tuli Eesti krediitdiasutuste ülereservidelt ning rahapoliitika eesmärgil hoitavatelt väärtpaberitelt. Suur osa 2018. aasta investeerimistulust tuli aktsiaportfelli realiseerimisest aasta algul. Riskivarade, sh aktsiate hinnad langesid möödunud aastal ebakindlas majanduskeskkonnas ligi 10% võrra, Euroopas isegi rohkem. Samal ajal tõusid võlakirjade intressimäärad tagasihoidlikult ning aasta kokkuvõttes oli võlakirjaportfelli tulemus positiivne. 2018. aastal soetati juurde välisvaluutas valitsusvõlakirju, mistõttu portfelli maht kasvas märgatavalt. Eesti Panga puhastulu suurendas eurosüsteemi rahatulu puhastulem summas 7,4 miljonit eurot ning tulu aktsiatelt ja osalustelt summas 6,9 miljonit eurot, sh Euroopa Keskpanga (EKP) kasumi jaotus summas 4,0 miljonit eurot. Vaata lähemalt tulude-kulude aruande lisa kirje 34 „Tulu aktsiatelt ja osalustelt” ja kirje 35 „Rahatulu puhastulem”.

Eesti Panga põhitegevuskulud kokku (sh amortisatsioon) kahanesid 19,8 miljonilt eurolt 2017. aastal 19,7 miljoni euron 2018. aastal. Suuremad kulutused tehti töötasudele, sularaha tootmisele ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiale.

Riskid

Eesti Pangas on juurutatud riskide juhtimise süsteem, mis hõlmab kõiki panga protsesse ja võimaldab käsitleda erinevaid riske ühes raamistikus. Riskijuhtimise eesmärk on vähendada juhuslike sündmuste kahjulikku mõju panga eesmärkide saavutamisele. Selleks on riskijuhtimine integreeritud muuhulgas investeerimise, planeerimise, eelarvestamise ja juhtimisaruandluse protsessidesse.

Riskide aruandlus ja analüüs näitavad, et väliskeskkonnast tulenevad riskid on kasvanud. Eesti Pank annab oma panuse ka kogu euroala riskide juhtimisse, osaledes Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) komiteede ja juhtorganite töös. Panga hinnangul kriitiliste protsesside võimalike katkestuste mõju vähendamiseks ja tegevuse jätkuvuse tagamiseks on koostatud talitluspidevuse plaanid. Välisaudiitorid hindavad korrapäraselt panga riskijuhtimise korraldust.

Eesti Panga finantsriskide hindamiseks kasutatakse nii riskiväärtuse (ingl *Value at Risk*) kui eeldatava puudujäägi (ingl *Expected Shortfall*) riskihinnanguid. Rohkemate riskimõõdikute kasutamise vajaduse tingis oluliselt suurenenud bilansimaht ning muutustega kaasnevad riskid.

Eesti Panga varad on mõjutatud erinevatest riskidest, nagu turu-, krediidi- ning likviidsusrisk. Riske hallatakse pidevalt, seades investeringutele erinevaid riskilimite ning tõhustades ettevaatusabinõusid (näiteks rakendades neljasilma printsiipi, hoides lahus otsustus- ja kontrollifunktsioonid jne).

Rahapoliitikaga mitteseotud investeringute riske mõõdetakse võimaluse korral riskiväärtusega ja piiratakse normportfelli suhtes. Normportfelli kinnitab Eesti Panga juhatus ning see määrab Eesti Panga investeringute üldise riskitaluvuse. Praegu koosneb normportfell võlakirjadest, valitsuse garantiiga kinnisvaraga tagatud võlakirjafondi ning aktsiafondi osakust. Juhatus määrab normportfelliga ka aktsepteeritava valuutariski suuruse. Võlakirjaportfelli valuutarisk on maandatud valuuta forvardtehingutega. Riske, mida ei mõõdetata riskiväärtusega, piiratakse koguseliselt või mõne muu parameetri abil. Tehingu osapoolte riski hallatakse erinevate lepingute sõlmimisega. Investeerimisvara haldamisel lubatud finantsinstrumentide nimekirja kinnitab Eesti Panga president. Lubatud riskide piiridesse mahtumist kontrollib riskihalduse allosakond.

Lisaks reservihaldusest tulenevatele riskidele on Eesti Panga varad sõltuvad ka rahapoliitiliste tehingute riskidest. Rahapoliitiliste tehingutega seotud riske hallatakse ühiselt Eurosüsteemi Riskide Haldamise Komitees, mille liikmed on euroala riikide keskpankade, sh Eesti Panga esindajad. Välja on töötatud riskiraamistik, mis näiteks näeb ette tingimused tehingu osapooltele, rahapoliitiliste operatsioonide tagatiseks toodavatele varadele, ostukavade raames ostetavatele finantsinstrumentidele jms. Eelmisel aastal suuri muudatusi rahapoliitiliste tagatisvarade riskiraamistikku ei tehtud, küll aga suurenesid eurosüsteemi riskid oluliselt eelkõige erinevate varaostukavade tõttu. Kooskõlas EKPSi ja EKP põhikirja artikliga 32.4 peavad eurosüsteemi riikide keskpangad rahapoliitiliste operatsioonide ning väärtpaberituruprogrammi ja laiendatud varaostukava raames (v.a valitsuste võlakirjad) hoitavate väärtpaberite realiseeruvaid kahjumeid täies ulatuses jagama võrdeliselt EKP kapitali sissemakstud osadega.¹

¹ Vastavalt EKPSi ja EKP põhikirja artiklile 29 märgivad liikmesriikide keskpangad vastavalt kapitalivõtmele oma osa EKP kapitalis. Kapitalivõtme arvestamisel võetakse võrdses osas arvesse liikmesriikide osa Euroopa Liidu elanikkonnas ja sisemajanduse koguproduktis. Osakaalu korrigeeritakse iga viie aasta järel või uue liikmesriigi ühinemisel Euroopa Liiduga. Kuna euroala välised liikmesriigid ei oma õigust kapitalivõtme alusel jaotatavale EKP kasumile ja kahjumile, on Eesti Panga osalus EKP riskide jagamises alates 1. jaanuarist 2015 0,2739%.

JUHATUSE KINNITUS 31. DETSEMBRIL 2018 LÕPPENUD MAJANDUSAASTA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDELE

Juhatus deklareerib oma vastutust Eesti Panga 31. detsembril 2018 lõppenud majandus- aasta raamatupidamise aastaaruande koostamise eest.

Eesti Panga raamatupidamise aastaaruanne on koostatud Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) ja Euroopa Keskpanga (EKP) põhikirja artikli 26.4 alusel kehtestatud eeskirjade kohaselt.² Osades, mida EKP suunised ei reguleeri, on lähtutud Eesti finantsaruandluse standardi nõuetest. Raamatupidamise aastaaruanne kajastab õigesti ja õiglaselt Eesti Panga vara, kohustusi, kapitali ning majandustegevuse tulemust.

Raamatupidamise aastaaruande koostamine eelmises lõigus kirjeldatud nõuete kohaselt eeldab juhatuselt hinnanguid, mis mõjutavad Eesti Panga varasid ja kohustusi aruande kuupäeva seisuga ning tulusid ja kulusid aruandeperioodil. Need hinnangud põhinevad kättesaadaval infol Eesti Panga seisundi ning kavatsuste ja riskide kohta raamatupidamise aastaaruande koostamispäeva seisuga. Raamatupidamise aastaaruandes kajastatud majandustehingute lõplikud tulemused võivad erineda juhatuse antud hinnangutest.

Raamatupidamise aastaaruandele on 18. märtsil 2019 alla kirjutanud kõik sellel päeval juhatusse kuulunud liikmed.

Ardo Hansson	Eesti Panga president, juhatuse esimees
Ülo Kaasik	Eesti Panga asepresident, juhatuse liige
Madis Müller	Eesti Panga asepresident, juhatuse liige

² EKP 3. novembri 2016. aasta suunis (EKP/2016/34) raamatupidamise ja finantsaruandluse õigusraamistiku kohta Euroopa Keskpankade Süsteemis (uuesti sõnastatud), (ELT L 347, 20.12.2016, lk.3).

BILANSS SEISUGA 31. DETSEMBER 2018 JA 2017

		<i>tuhandetes eurodes</i>	
	Kirje	31.12.2018	31.12.2017
VARAD			
Kuld ja nõuded kullas	1	9 248	8 926
Nõuded välisvääringus euroalaväliste residentide vastu		646 438	279 401
Nõuded Rahvusvahelise Valuutafondi vastu	2	81 639	71 163
Pankade saldod, väärtpaberiinvesteeringud ja muud välisvarad	3	564 800	208 238
Nõuded välisvääringus euroala residentide vastu	4	55 265	103 065
Nõuded eurodes euroalaväliste residentide vastu	5	34 314	25 402
Rahapoliitiliste operatsioonidega seotud laenud eurodes euroala krediitiasutustele	6	50 000	91 210
Muud nõuded eurodes euroala krediitiasutuste vastu	7	8 545	7 365
Euroala residentide väärtpaberid eurodes		5 691 135	5 152 215
Rahapoliitika eesmärgil hoitavad väärtpaberid	8	5 649 200	5 103 761
Muud väärtpaberid	9	41 935	48 454
Eurosüsteemi-sisesed nõuded		2 390 432	2 708 062
Kapitaliosalus Euroopa Keskpangas	10	88 853	88 853
Välisvaluutareservide ülekandmisega samaväärsed nõuded	11	111 730	111 730
Netonõuded seoses europangatähtede jaotamisega eurosüsteemis	12	1 414 982	1 550 197
Muud eurosüsteemi-sisesed nõuded (neto)	13	774 867	957 282
Muud varad		83 711	67 260
Materiaalne ja immateriaalne põhivara	14	16 370	17 354
Muud finantsvarad	15	234	234
Bilansiväliste instrumentide ümberhindlusest tulenevad erinevused	16	459	536
Viitlaekumised ja ettemakstud kulud	17	46 885	43 314
Mitmesugused muud varad	18	19 763	5 822
VARAD KOKKU		8 969 089	8 442 906

Selgitused lk 70–95 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

		<i>tuhandetes eurodes</i>	
	Kirje	31.12.2018	31.12.2017
KOHUSTUSED			
Ringluses olevad pangatähed	19	3 102 458	2 950 204
Rahapoliitiliste operatsioonidega seotud kohustused eurodes euroala krediidasutuste vastu		4 855 524	4 559 041
Arvelduskontod (sh kohustusliku reservi katmiseks)	20	4 855 524	4 559 041
Muud kohustused eurodes euroala krediidasutuste vastu	21	0	8 631
Kohustused eurodes teiste euroala residentide vastu	22	217 448	220 216
Valitsussektor		204 453	208 591
Muud kohustused		12 995	11 625
Kohustused eurodes euroalaväliste residentide vastu	23	48 292	8 631
Kohustused välisvääringus euroalaväliste residentide vastu	24	8 907	0
Rahvusvahelise Valuutafondi arvestusühikute (SDR) vastaskirje	25	75 313	73 590
Muud kohustused		73 890	55 490
Bilansiväliste instrumentide ümberhindlusest tulenevad erinevused	16	13 036	158
Viitvõlad ja ettemakstud tulud	26	5 525	6 032
Mitmesugused muud kohustused	27	55 329	49 300
Eraldised	28	100 972	74 312
Ümberhindluskontod	29	8 678	28 019
Kapital ja reservid	30	463 691	460 447
Kapital		249 377	246 133
Reservid		214 314	214 314
Aruandeaasta kasum		13 916	4 325
KOHUSTUSED KOKKU		8 969 089	8 442 906

Selgitused lk 70–95 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

2018. JA 2017. AASTA TULUDE-KULUDE ARUANNE

		<i>tuhandetes eurodes</i>	
	Kirje	2018	2017
Intressitulu		64 930	43 951
Intressikulu		-36 677	-23 956
Puhas intressitulu	31	28 253	19 995
Realiseeritud kasum finantstehingutest		29 946	2 009
Finantsvarade allahindlused		-14 827	-6 047
Eraldised valuutakursi-, intressimäära- ja krediidiriski katmiseks		-26 800	-7 500
Finantstehingute, allahindluste ja riskieraldiste puhastulem	32	-11 681	-11 538
Tulu tehingutasudest ja muudest tasudest		225	109
Kulu tehingutasudest ja muudest tasudest		-142	-34
Puhastulu tehingutasudest ja muudest tasudest	33	83	75
Tulu aktsiatelt ja osalustelt	34	6 861	3 655
Rahatulu puhastulem	35	7 389	10 567
Muud tulud	36	2 744	1 363
Puhastulu kokku		33 649	24 117
Personalikulu	37	-9 651	-9 409
Halduskulu	38	-6 148	-5 821
Materiaalse ja immateriaalse põhivara kulum	14	-1 880	-1 704
Pangatähtede tootmise teenused	39	-1 031	-856
Muud põhitegevuskulud	40	-1 023	-2 002
Põhitegevuskulud		-19 733	-19 792
Aruandeaasta kasum		13 916	4 325

Selgitused lk 70–95 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

EESTI PANGA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD

RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE KOOSTAMISEL KASUTATUD ARVESTUSPÕHIMÕTTED

Üldpõhimõtted

Eesti Panga (edaspidi „pank“) raamatupidamise aastaaruanne on koostatud Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) ja Euroopa Keskpanga (EKP) põhikirja artikli 26.4 alusel kehtestatud eeskirjade kohaselt.³ Osades, mida EKP suunised ei reguleeri, on lähtutud Eesti finantsaruandluse standardi nõuetest.

Raamatupidamise aastaaruande koostamine eeldab juhatuse hinnanguid Eesti Panga varasid ja kohustusi ning aruandeperioodi tulusid ja kulusid mõjutavate asjaolude kohta bilansikuupäeva seisuga. Need hinnangud põhinevad raamatupidamise aastaaruande koostamispäeva seisuga kättesaadaval teabel Eesti Panga seisundi ning kavatsuste ja riskide kohta.

Eesti Pank ei koosta rahavoogude aruannet, kuna Eesti Panga kui keskpanga rolli arvestades ei pakuks rahavoogude aruande avaldamine finantsaruande lugejatele olulist asjakohast teavet.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud tuhandetes eurodes, kui puudub viide mõnele teisele ühikule.

Bilansikirjed on rühmitatud residentsuse (euroala, mitteeuroala) ja valuuta (euro, muud valuutad) järgi. Eraldi ridadel tuuakse välja rahapoliitikaga seotud nõuded ja kohustused.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud soetusmaksumuse põhimõttest lähtudes, välja arvatud juhtudel, mida on lähemalt selgitatud järgnevates arvestuspõhimõtetes.

Varad ja kohustused

Varad ja kohustused kajastatakse bilansis, kui on tõenäoline, et pank saab varast või kohustusest tulevikus majanduslikku kasu või kahju; peaaegu kõik varade ja kohustustega seotud riskid ning õigused on üle võetud; vara või kohustuse väärtust ja sellest tekkivat tulu või kulu saab usaldusväärselt mõõta.

Finantsvarad ja kohustused

Finantsvarad hõlmavad raha, lepingulist õigust saada teiselt poolelt raha või muud finantsvara, ja lepingulist õigust vahetada teise poolega finantsvara eelduslikult kasulikel tingimustel. Finantskohustused hõlmavad lepingulist kohustust tasuda teisele poolele raha või muu finantsvaraga või vahetada teise poolega finantsvara eelduslikult kahjulikel tingimustel.

Finantsvara võetakse algselt arvele soetusmaksumuses, mis on selle finantsvara eest makstud tasu õiglane väärtus. Finantskohustus võetakse algselt arvele soetusmaksumuses, mis on selle eest saadud tasu õiglane väärtus. Finantsvara ja -kohustust arvestatakse edaspidi selle tüübist tulenevalt turuväärtuses, soetusmaksumuses või korrigeeritud soe-

³ EKP 3. novembri 2016. aasta suunis (EKP/2016/34) raamatupidamise ja finantsaruandluse õigusraamistiku kohta Euroopa Keskpankade Süsteemis (uuesti sõnastatud), (ELT L 347, 20.12.2016, lk.3).

tusmaksumuses. Turuväärtuse all mõistetakse summat, mille eest informeeritud, mitte-seotud ning huvitatud pooled vahetavad varasid või arveldavad kohustusi. Turuväärtuses kajastatavat finantsvara hinnatakse ümber igal bilansipäeval.

Korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil kajastatav finantsvara hinnatakse alla, kui on tõenäoline, et selle kaetav väärtus on väiksem bilansilisest väärtusest. Olulise finantsvara väärtuse langust hinnatakse iga objekti puhul eraldi. Väärtuse langust hinnatakse kogumi-na niisuguse finantsvara puhul, mis ei ole individuaalselt oluline ja mille korral ei ole otseselt teada, et selle väärtus on langenud. Finantsvara allahindlusi kajastatakse aruandeperioodi tulude-kulude aruandes kuluna.

Välisvääringus toimunud tehingute kajastamine

Välisvääringus nomineeritud finantsinstrumentidega tehtud tehingud (v.a väärtpaberitehin-gud) kajastatakse tehingupäeval bilansivälistel kontodel. Arvelduspäeval pööratakse bilan-sivälised kanded ümber ja tehingud kajastatakse bilansis. Välisvaluuta ost ja müük mõjuta-vad välisvaluuta netopositsiooni tehingupäeval ning realiseeritud müügitulem arvutatakse samuti tehingupäeval. Välisvääringus nomineeritud finantsinstrumentidelt kogunenud int-ress ning üle- või alakurss arvutatakse ja kirjendatakse iga päev. Need summad mõjutavad iga päev ka välisvaluuta positsiooni.

Välisvääringus nomineeritud varad ja kohustused konverteeritakse eurodeks bilansipäeval kehtiva EKP vahetuskursi alusel. Tulud ja kulud konverteeritakse tehingu kajastamise päe-val kehtiva EKP vahetuskursi alusel. Bilansiliste ja bilansiväliste instrumentide ning välisva-luutavarade ja -kohustuste ümberhindlus toimub vääringute kaupa.

Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) arvestusühik (SDR) määratakse valuutakorvi alusel. Eesti Pangale kuuluvate IMFi arvestusühikute ümberhindamiseks arvutati SDRi väärtus viie vääringu (USA dollar, euro, Jaapani jeen, Suurbritannia nael ja Hiina renminbi) vahetuskurs-side kaalutud summana eurosse seisuga 31. detsember 2018.

2018. ja 2017. aasta 31. detsembril kasutati järgmisi valuutakursse:

	31.12.2018	31.12.2017
USD	1.1450	1.1993
GBP	0.89453	0.88723
JPY	125.85	135.01
CNY	7.8751	7.8044
SDR	0.822774	0.842034

Kuld

Kulla väärtust hinnatakse aasta lõpu turuhinna alusel, eristamata hinna ja valuuta ümber-hindluse erinevusi. 31. detsembril 2018 lõppenud aastal hinnati kulla väärtust sama aasta 31. detsembril kehtinud euro ja USA dollari vahetuskursi põhjal arvutatud kullauntsi euro-hinna alusel.

Väärtpaberid

Rahapoliitilistel eesmärkidel hoitavad väärtpaberid

Rahapoliitilistel eesmärkidel hoitavaid väärtpabereid kajastatakse amortiseeritud soetus-maksumuses, mida väärtuse languse korral korrigeeritakse.

Muud väärtpaberid

Turukõlblikke väärtpabereid (v.a rahapoliitilistel eesmärkidel hoitavad väärtpaberid) ja muid samalaadseid varasid hinnatakse konkreetsete väärtpaberite kaupa bilansipäeval kehtinud keskmiste turuhindade või asjakohase tulukõvera alusel. 31. detsembril 2018 lõppenud aasta puhul kasutati sama aasta 31. detsembril kehtinud keskmisi turuhindu.

Tulude kajastamine

Tulud ja kulud on kajastatud tulude-kulude aruandes arvestusperioodi jooksul tekkepõhiselt, sõltumata raha laekumisest või tasumisest. Välisvaluuta, kulla ja väärtpaberite müügist saadud realiseeritud kasum ja kahjum arvutatakse vastava vara keskmise hinna alusel ning kajastatakse tulude-kulude aruandes.

Realiseerimata kasumit ei kajastata tulude-kulude aruandes, vaid bilansis real „Ümberhindluskontod“.

Realiseerimata kahjum kajastatakse aasta lõpu seisuga tulude-kulude aruandes real „Finantsvarade allahindlused“, kui see ületab vastaval ümberhindluskontol kajastatud eelnevate perioodide ümberhindluskasumit. Ühe valuuta-, väärtpaberi- ja kullapositsiooni realiseerimata kahjumit ei tasaarvestata teise valuuta-, väärtpaberi- ega kullapositsiooni realiseerimata kasumiga. Kui mis tahes valuuta-, väärtpaberi- või kullapositsiooni puhul tuvastatakse aasta lõpus realiseerimata kahjum, vähendatakse selle keskmist hinda, et see vastaks aasta lõpu vahetuskursile või turuhinnale.

Ostetud väärtpaberite üle- ja alakursid kajastatakse osana intressitulust ning amortiseeritakse igapäevaselt väärtpaberi eluea lõpuni.

Rahapoliitiliste operatsioonide intressitulud ja -kulud esitatakse netona bilansi(alam-)kirjete kaupa.

Pöördtehingud

Repotehingud ehk väärtpaberite müügi- ja tagasiostutehingud on kajastatud väärtpaberite tagatisel võetud laenuna, st väärtpaberid kajastatakse bilansis varana ning tagasiostusumma kohustusena.

Pöördrepotehingud ehk väärtpaberite ostu- ja tagasimüügitehingud on kajastatud väärtpaberite tagatisel antud laenuna. Pöördrepotehingute tagatiseks olevaid väärtpabereid ei kajastata panga bilansis.

Investeeringud aktsiatesse

Investeeringud aktsiatesse on kajastatud turuväärtuses, kui seda saab usaldusväärselt hinnata. Aktsiate turuväärtust ei saa usaldusväärselt hinnata, kui aktsiatega aktiivselt ei kaubelda ning puuduvad nende väärtuse usaldusväärse hindamise alternatiivsed meetodid. Kõnealusel juhul kajastatakse aktsiad soetusmaksumuses, mida väärtuse languse korral korrigeeritakse. Aktsiate müügitulu ja -kulu on kirjendatud tulude-kulude aruandes pärast seda, kui kõik müügingimused on täidetud. Dividenditulu on kajastatud perioodi tuluna.

Põhivara

Põhivaraks peetakse varasid kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 3200 eurost. Põhivara võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja muudest põhivara kasutuselevõtuga otseselt seotud väljaminekutest. Põhivarana on bilansis kajastatud maa, hooned, hoonete tehnosüsteemid, infotehnoloogia riistvara, tarkvara ja muu pikaajalise kasutuseaga vara. Samuti kajastatakse põhivara hulgas ettemaksed põhivara eest.

Maa ja kunsti- ning kultuurivara soetusmaksumust ei amortiseerita. Lähtudes varade eeldatavast kasutuseast, arvestatakse ülejäänud põhivaralt kulumit lineaarsel meetodil allpool esitatud kulumimäärade kohaselt.

	2018
Hooned ja ehitised	3%
Hoonete tehnosüsteemid	10%
Riistvara	20%
Tarkvara, mootorsõidukid	10–50%
Muu põhivara	7–20%

Tarkvara kulumimäärade eristamise vajadus tuleneb kõrge soetusmaksumuse ja erineva kasuliku tööeaga rakendustarkvara kasutuselevõtust.

Hilisemad väljaminekud materiaalse põhivara objektile kajastatakse põhivarana, kui on tõenäoline, et pank saab tulevikus varaobjektiga seotud majanduslikku kasu ning varaobjekti soetusmaksumust saab usaldusväärselt mõõta. Jooksvad hooldus- ja remonditööd kajastatakse perioodikuluna.

Eraldised valuutakursi-, intressimäära-, krediidi- ja kullahinnariski katmiseks

Keskpannga tegevust arvestades võib pank moodustada bilansis eraldise valuutakursi-, intressimäära-, krediidi- ja kullahinnariski katmiseks. Panga juhatus otsustab eraldise suurerendamise või vähendamise panga riskipositsiooni põhjendatud hinnangu alusel. Riskieraldist kasutatakse ümberhindluskontodega katmata kahjude katmiseks juhatuse kinnitatud mahu. Kui riskidele antud hinnangu tagajärjel eraldise suurust vähendatakse, siis kajastatakse vähendatav summa aruandeperioodi tuluna.

Finantsinspeksiooniga seotud nõuded ja kohustused

Eesti Panga bilansis on nõue finantsinspeksiooni vastu Eesti Panga osutatud teenuste ja käibevara hankimise eest ning kohustus seoses finantsinspeksiooni arvelduskontoga Eesti Pangas.

Bilansivälised instrumendid

Välisvaluutainstrumendid, st välisvaluuta forvardtehingud, valuutavahetustehingute forvardosad ja muud välisvaluutainstrumendid, mis hõlmavad ühe valuuta vahetamist teise vastu tulevasel kuupäeval, arvatakse kursivahest tuleneva kasumi ja kahjumi arvutamisel välisvaluuta netopositsiooni hulka.

Intressimäära instrumendid hinnatakse ümber konkreetsete instrumentide põhiselt. Intressimäära futuurlepingute marginaalide igapäevased muutused kajastatakse tulude-kulude aruandes. Optsioontehinguid ja intressimäära vahetuslepinguid hinnatakse üldtunnustatud meetodite kohaselt, kasutades kättesaadavaid turuhindu ja -kursse ning diskontoteegureid alates arvelduspäevast kuni hindamispäevani.

Tingimuslikud kohustused

Tingimuslike kohustustena avalikustatakse aastaaruande lisades lubadused, garantiid ja muud kohustused, mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustusteks, kuid mille realiseerumise tõenäosus on panga juhtkonna hinnangul väiksem kui mitterealiseerumise tõenäosus.

Bilansipäevajärgsed sündmused

Varade ja kohustuste positsioone korrigeeritakse sündmuste korral, mis ilmnesid bilansipäeva ja aruande koostamispäeva vahel, kuid on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega ja/või mõjutavad oluliselt varade ja kohustuste olukorda bilansipäeval. Olulised bilansipäevajärgsed sündmused, mis ei mõjuta varade ega kohustuste olukorda bilansipäeval, avaldatakse aastaaruande lisas.

Ringluses olevad pangatähed

Europangatähti lasevad ringlusse EKP ja euroala riikide keskpangad, kes koos moodustavad eurosüsteemi.⁴ Ringluses olevate europangatähtede koguväärtus jaotatakse eurosüsteemi riikide keskpankade vahel iga kuu viimasel tööpäeval vastavalt pangatähtede jaotamise alusele.⁵

EKPlle jaotatud osa ringluses olevate europangatähtede koguväärtusest on 8%. Ülejäänud 92% on jaotatud eurosüsteemi riikide keskpankadele vastavalt nende kapitaliosalusele EKPs. Eesti Panga osa eurosüsteemi riikide keskpankadele jaotatud pangatähtede koguväärtusest on avaldatud bilansi kohustuste poolel kirjel „Ringluses olevad pangatähed”.

Pangatähtede jaotamise aluse kohaselt eurosüsteemi riikide keskpankadele jaotatud europangatähtede väärtuse ja keskpankade tegelikult ringlusse lastud europangatähtede väärtuse erinevust kajastatakse eurosüsteemi-siseste saldodena. Need nõuded või kohustused⁶ avaldatakse allkirjel „Eurosüsteemi-siseseid saldod: netonõuded/netokohustused seoses europangatähtede jaotamisega eurosüsteemis” (vt „Eurosüsteemi-siseseid saldod” arvestuspõhimõtteid käsitlevas lisas).

Eurosüsteemis europangatähtede jaotamisest tulenevaid eurosüsteemi-siseseid saldosisid korrigeeritakse eurosularahale ülemineku aasta⁷ ja sellele järgneva viie aasta jooksul, et vältida suuri muutusi riikide keskpankade tuludes eelnevate aastatega võrreldes. Korrigeer-

4 EKP 13. detsembri 2010. aasta otsus (EKP/2010/29) europangatähtede emiteerimise kohta (uuesti sõnastatud) (ELT L 35, 9.2.2011, lk 26).

5 Pangatähtede jaotamise alus – protsentuaalne väärtus, mis tuleneb EKP osa arvessevõtmisest europangatähtede koguväljalaskes ja kapitali märkimise aluse kohaldamisest riikide keskpankade osale selles kogusummas.

6 EKP 3. novembri 2016. aasta otsus (EKP/2016/36) eurot rahaühikuna kasutavate liikmesriikide keskpankade emissioonitulu jaotuse kohta (uuesti sõnastatud) (ELT L 347, 20.12.2016, lk 26).

7 Eurosularahale ülemineku aasta on aasta, kui europangatähed saavad liikmesriigis seaduslikuks maksevahendiks.

rimisel võetakse arvesse erinevust vaatlusalusel perioodil⁸ eurosüsteemi riikide keskpankade ringlusse lastud pangatähtede keskmise väärtuse ja nende pangatähtede keskmise väärtuse vahel, mis neile sel perioodil EKP kapitali märkimise aluse järgi oleks jaotatud. Korrigeerimisi vähendatakse aasta-aastalt kuni eurosularaha kasutuselevõtule järgnenud kuuenda aasta esimese päevani, kui tulu pangatähtedelt jaotatakse täielikult võrdeliselt eurosüsteemi riikide keskpankade EKP kapitali sissemakstud osadega. Nendelt saldodelt saadav intressitulu ja -kulu tasaarveldatakse EKP kaudu ja avaldatakse tulude-kulude aruandes kirjel „Puhas intressitulu”.

Meenemündid

Emiteeritud meenemüntide nimiväärtust ei kajastata bilansis kohustusena, kuna nende tagasiostmise tõenäosus on väga väike ning nende väärismetalli väärtus ületab nominaalväärtust. Meenemüntide müügist saadud tulu kajastatakse tulude-kulude aruandes tekkepõhiselt.

Euroopa Keskpanga kasumi vahejaotus

EKP nõukogu otsuse kohaselt tuleb EKP emissioonitulu, mis tekib 8% europangatähtede jaotamisest EKP-le, ja EKP tulu, mis tekib väärtpaberituruprogrammi (SMP), pandikirjade kolmanda ostukava (CBPP3), varaga tagatud väärtpaberite ostukava (ABSPP) ja avaliku sektori väärtpaberite ostukava (PSPP) raames ostetud väärtpaberitelt, täies ulatuses jaotada eurosüsteemi riikide keskpankadele samal majandusaastal, kui see tekib. Kui EKP nõukogu ei otsusta teisiti, jaotab EKP selle tulu järgneva aasta jaanuaris kasumi vahejaotuse käigus.⁹ Jaotatakse kogu tulu, välja arvatud juhul, kui EKP aasta puhaskasum on väiksem kui saadud tulu. Jaotatavat tulu võidakse vähendada juhul, kui EKP nõukogu teeb otsuse eraldise moodustamiseks katmaks valuutakursi-, intressimäära-, krediidi- ja kullahinnariske. EKP nõukogu võib ka otsustada, et kulud, mida EKP on kandnud seoses europangatähtede emiteerimisega ja käitlemisega, kaetakse ringluses olevatelt europangatähtedelt saadud tulust.

Eurosüsteemi riikide keskpankadele jaotatud tulu avaldatakse tulude-kulude aruandes kirjel „Tulu aktsiatelt ja osalustelt”.

Eurosüsteemi-sisesed saldod

Eurosüsteemi-sisesed nõuded, mis tulenevad Eesti Panga kapitaliosalusest EKP-s, esitatakse kirjel „Kapitaliosalus Euroopa Keskpangas”.

Eurosüsteemi-sisesed saldod, mis tulenevad eurosüsteemiga liituvate riikide EKP-le üle kantud välisvaluuta-reservidest, nomineeritakse eurodes ja esitatakse kirjel „Välisvaluutareservide ülekandmisega samaväärsed nõuded”.

Eurosüsteemis europangatähtede jaotamisest tulenevad eurosüsteemi-sisesed saldod esitatakse ühtse netovara või -kohustusena kirjel „Netonõuded/netokohustused seoses europangatähtede jaotamisega eurosüsteemis” (vt „Ringluses olevad pangatähed” arvestuspõhimõtteid käsitlevas lisas).

⁸ Vaatlusperiood on 24 kuu pikkune ajavahemik, mis algab 30 kuud enne päeva, kui europangatähed saavad vaadel-davas liikmesriigis seaduslikuks maksevahendiks. Eesti Panga puhul oli see periood juuli 2008 kuni juuni 2010.

⁹ EKP 15. detsembri 2014. aasta otsus (EKP/2014/57) Euroopa Keskpanga tulu vahepealse jaotamise kohta (uuesti sõnastatud) (ELT L 53, 25.2.2015, lk 24).

Eurosüsteemi-sisesed saldod tulenevad valdavalt Euroopa Liidus tehtavatest piiriülestest maksetest, mis arveldatakse keskpanga rahas eurodes. Enamasti algatavad neid tehinguid erasektori üksused (st krediidasutused, ettevõtted ja üksikisikud). Tehingud töödeldakse TARGET2¹⁰ kaudu ja nende põhjal tekivad vastastikku saldod Euroopa Liidu keskpankade TARGET2 kontodel. Saldod tasaarveldatakse ja suunatakse iga päev EKP-le, mille tulemusena jääb iga liikmesriigi keskpangale netopositsioon EKP suhtes. Euroala riikide keskpankade eurosüsteemi-sisesed nõuete ja kohustuste positsioonid EKP suhtes, mis tulenevad nende osalusest TARGET2s, ning muud eurosüsteemi-sisesed positsioonid eurodes (nt kasumi vahejaotus keskpankadele, rahatulu jaotamine) esitatakse bilansis ühtse varade või kohustuste netopositsioonina kirjetel „Muud eurosüsteemi-sisesed nõuded (neto)” või „Muud eurosüsteemi-sisesed kohustused (neto)”.

10 Üleeuroopaline automatiseeritud reaajaline brutoarvelduste kiirülekandesüsteem.

BILANSI LISA

KIRJE 1 – KULD JA NÕUDED KULLAS

Eesti Panga kullareservide väärtuse muutusest annab ülevaate alljärgnev tabel.

	31.12.2018	31.12.2017
Kuld (untsi)	8250.171	8250.171
Untsi turuhind (eurot)	1120.961	1081.881
Ümberhindlus (tuhat eurot)	2 060	1 738
Turuväärtus (tuhat eurot)	9 248	8 926

KIRJE 2 – NÕUDED RAHVUSVAHELISE VALUUTAFONDI VASTU

Nõuded Rahvusvahelise Valuutafondi vastu sisaldavad IMFi arvestusühiku (SDR) kontot IMFis ja reservpositsiooni IMFis.

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	31.12.2018	31.12.2017
SDRi konto IMFis	29 892	29 258
Reservpositsioon IMFis	51 747	41 905
Osalus IMFis	295 838	289 272
IMFi konto nr 1	-244 091	-247 367
Kokku	81 639	71 163

SDRi konto Rahvusvahelises Valuutafondis

IMFi igale liikmesriigile avatakse SDRi konto, mida kasutatakse laenuhingute ja mitmesuguste muude operatsioonide korral. SDRi kontol kajastatakse IMFi liikmesriikidele välisreservide toetuseks ja ülemaailmse likviidsuse suurendamiseks jagatud SDRid (vt bilansi lisa kirje 25 „Rahvusvahelise Valuutafondi arvestusühikute (SDR) vastaskirje“).

Reservpositsioon Rahvusvahelises Valuutafondis

Eesti Pank esindab Eesti Vabariiki Rahvusvahelises Valuutafondis. IMFi igale liikmesriigile on kehtestatud kvoot, mis määrab tema osaluse (liikmemaksu) suuruse ja hääleõiguse IMFis. Rahvusvahelise Valuutafondi liikmeks olek on kajastatud varades ja võrdub liikmesriigi kvoodiga.

Eesti Vabariigi kvoot Rahvusvahelises Valuutafondis oli 2018. aasta lõpul 243,6 miljonit SDRi.

Reservpositsiooni IMFis moodustab kvoodi ja IMFi konto nr 1 netosumma. Reservpositsiooni suurust mõjutab Eesti Vabariigi osalemine IMFi finantstehingute plaanis (FTP). Reservpositsiooni suurenemise põhjus 2018. aastal oli FTP laenude väljamakse summas 8,0 miljonit SDRi ning FTP laenude tagasimakse summas 0,73 miljonit SDRi (2017. aastal vähenes FTP laenude tagasimakse tõttu summas 14,3 miljonit SDRi). Eesti osaleb IMFi finantstehingute plaanis alates 2012. aastast.

KIRJE 3 – PANKADE SALDOD, VÄÄRTPABERIINVESTEERINGUD JA MUUD VÄLISVARAD

Kirjel 3 kajastatakse pangakontode jäägid välisväringus euroalavälistes krediitiasutustes, USA dollarites nomineeritud tähtajalised hoiused ja pöördrepotehingud ning USA, Austraalia ja Kanada dollarites nomineeritud investeeringud euroalaväliste residentide väärtpaberitesse.

Eesti Panga välisvaluutareservid olid paigutatud peamiselt USA valitsuse garantiiga kinnisvара tagatud väärtpaberite fondidesse ja Austraalia ning Kanada valitsuste väärtpaberitesse. Investeeringute õiglane väärtus määratakse aktiivsetel turgudel noteeritud hindade alusel.

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	31.12.2018	31.12.2017
Väärtpaberid	402 295	99 280
Väärtpaberite fondid	101 178	97 535
Aksiad	40 482	0
Arvelduskontod	10 666	10 256
Tähtajalised hoiused	1 223	1 167
Pöördrepotehingud	8 956	0
Kokku	564 800	208 238

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	31.12.2018	31.12.2017
USD	458 236	99 759
AUD	48 790	50 085
CAD	48 721	49 767
CHF	8 769	8 455
GBP	178	105
JPY	129	59
CNH	32	32
NOK	6	0
DKK	2	2
NZD	-31	-5
SEK	-32	-21
Kokku	564 800	208 238

KIRJE 4 – NÕUDED VÄLISVÄÄRINGUS EUROALA RESIDENTIDE VASTU

Kirjel 4 kajastatakse pangakontode jäägid välisvääringus euroala krediidasutustes ja USA dollarites nomineeritud investeeringud euroala residentide aktsiatesse.

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	31.12.2018	31.12.2017
Aksiad	53 021	101 272
Arvelduskontod	2 244	1 793
Kokku	55 265	103 065

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	31.12.2018	31.12.2017
USD	54 590	102 418
CAD	341	390
AUD	220	268
SEK	187	198
CHF	9	8
NZD	0	2
NOK	0	1
GBP	-32	-188
JPY	-50	-32
Kokku	55 265	103 065

KIRJE 5 – NÕUDED EURODES EUROALAVÄLISTE RESIDENTIDE VASTU

Kirjel 5 kajastatakse pangakontode jäägid eurodes euroalavälistes krediidasutustes, eurodes nomineeritud pöördrepotehingud ja investeeringud euroalaväliste residentide väärtpaberitesse.

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	31.12.2018	31.12.2017
Väärtpaberid	17 560	15 959
Pöördrepotehingud	16 112	8 993
Arvelduskontod	642	450
Kokku	34 314	25 402

KIRJE 6 – RAHAPOLIITILISTE OPERATSIOONIDEGA SEOTUD LAENUD EURODES EUROALA KREDIIDIASUTUSTELE

Eurosüsteemi omanduses on kokku 734 381 miljoni euro väärtuses rahapoliitilisi nõudeid, millest Eesti Panga bilansis on 50 miljoni euro väärtuses (2017. aastal 91,2 miljoni euro väärtuses) pikemaajalisi refinantseerimistehinguid tähtaegadega 48 kuud. Kooskõlas EKPSi põhikirja artikliga 32.4 peavad eurosüsteemi riikide keskpangad rahapoliitiliste operatsioonidega seotud realiseeruvaid kahjumeid täies ulatuses jagama võrdeliselt EKP kapitali sissemakstud osadega. Eesti Panga osatähtsus EKP sissemakstud kapitalis on 0,2739%.

Kahjum võib tekkida vaid siis, kui vastaspool jääb maksejõuetuks ja kui vastaspoole tagatise realiseerimisest saadud vahendid on ebapiisavad. EKP nõukogu on välistanud riskide jagamise, kui tegu on tagatisega, mida riikide keskpangad võivad aktsepteerida omal vastutusel.

2016. aastal võttis EKP nõukogu kasutusele uue, nelja sihtotstarbelise pikemaajalise refinantseerimisoperatsiooni (TLTRO-II) sarja. Need on nelja-aastase tähtajaga operatsioonid, mille ennetähtaegne tagasimaksevõimalus saabub pärast kahte aastat. Kooskõlas EKP nõukogu otsustega sõltus iga TLTRO-II operatsiooni puhul kohaldatav lõplik intressimäär vastaspoolte laenukäitumisest ajavahemikul 1. veebruar 2016 – 31. jaanuar 2018 ning jääb määramise ajal põhilise refinantseerimisoperatsiooni ja hoiustamise püsivõimaluse intressimäära vahele. Arvestades, et tegelik intressimäär selgus alles 2018. aastal ja kuni selle ajani ei olnud seda võimalik usaldusväärselt hinnata, on TLTRO-II intressimäära arvutamisel kuni 2017. aasta lõpuni konservatiivsuspõhimõttest lähtudes kasutatud hoiustamise püsivõimaluse intressimäära. Selle perioodi intressitulu, mis tuleneb hoiustamise püsivõimaluse määra ja tegeliku intressimäära erinevusest, on kajastatud 2018. aasta tulude-kulude aruandes real „Intressitulu“.

KIRJE 7 – MUUD NÕUDED EURODES EUROALA KREDIIDIASUTUSTE VASTU

Kirjel 7 kajastatakse pangakontode jäägid eurodes euroala krediidasutustes.

KIRJE 8 – RAHAPOLIITIKA EESMÄRGIL HOITAVAD VÄÄRTPABERID

Kirjel 8 kajastatakse väärtpaberid, mis Eesti Pank on omandanud pandikirjade teise ostukava (CBPP2) raames¹¹, väärtpaberituruprogrammi (SMP) raames¹² ja avaliku sektori väärtpaberite ostukava (PSPP) raames¹³.

¹¹ EKP 3. novembri 2011. aasta otsus (EKP/2011/17) teise tagatud võlakirjade ostu kava rakendamise kohta (ELT L 297, 16.11.2011, lk 70).

¹² EKP 14. mai 2010. aasta otsus (EKP/2010/5) väärtpaberituruprogrammi loomise kohta (ELT L 124, 20.5.2010, lk 8).

¹³ EKP 4. märtsi 2015. aasta otsus (EKP/2015/10) avaliku sektori varade järelturult ostmise kava kohta (ELT L 121, 14.5.2015, lk 20, muudatustega).

Väärtpaberituruprogramm lõpetati 6. septembril 2012. Pandikirjade teine ostukava lõpetati 31. oktoobril 2012.

2018. aastal jätkas eurosüsteem laiendatud varaostukava¹⁴ (APP) ostudega, mis hõlmab pandikirjade kolmandat ostukava (CBPP3)¹⁵, varaga tagatud väärtpaberite varaostukava (ABSPP)¹⁶, avaliku sektori väärtpaberite ostukava (PSPP) ja ettevõtlussektori varaostukava (CSPP)¹⁷.

Varaostukava raames tegid riikide keskpangad ja EKP netovaraoste 2018. aasta septembrini kokku keskmiselt 30 miljardi euro eest kuus ja oktoobrist alates 15 miljardi euro eest kuus kuni aasta lõpuni, kui netovaraostud lõpetati. EKP nõukogu kavatseb jätkata varaostukava raames soetatud ja tähtajani jõudnud väärtpaberitelt laekuvate põhiosamaksete täies mahus reinvesteeringut pikema aja jooksul pärast EKP rahapoliitiliste intressimäärade tõstmise kuupäeva ja igal juhul seni, kuni seda on vaja soodsate likviidsustingimuste ja küllaldaselt toetava rahapoliitilise kursi säilitamiseks.

Kõigi nende ostukavade raames ostetud väärtpabereid hinnatakse amortiseeritud soetusmaksumuses, väärtpaberite allahindlus tehakse väärtuse languse korral (vt „Väärtpaberid” arvestuspõhimõtteid käsitlevas lisas). Väärtpaberite amortiseeritud soetusmaksumused ja turuväärtused¹⁸, mida ei kajastata bilansis või tulude-kulude aruandes ning esitatakse vaid teavitamise eesmärgil, on järgmised:

tuhandetes eurodes

	31.12.2018		31.12.2017	
	Amortiseeritud soetusmaksumus	Turuväärtus	Amortiseeritud soetusmaksumus	Turuväärtus
Avaliku sektori väärtpaberite ostukava	5 576 850	5 592 876	5 006 947	5 016 371
Institutsioonide võlakirjad	5 576 850	5 592 876	4 947 756	4 957 024
Elering	0	0	59 191	59 347
Väärtpaberituruprogramm	64 861	66 882	89 329	95 785
Kaetud võlakirjade teine ostukava	7 489	8 177	7 485	8 379
Kokku	5 649 200	5 667 935	5 103 761	5 120 534

Väärtpaberituruprogrammi alusel hoitavate väärtpaberite soetusmaksumus vähenes seoses väärtpaberite lunastamisega.

EKP nõukogu on lubanud Eesti Pangal erandkorras osta varaostukava raames asendusostudena võrguettevõtte Elering võlakirju. EKP nõukogu tegi erandi, kuna erinevalt teistest euroala riikide keskpankadest pole Eesti Panga võimalik osta järelturult oma valitsuse võlakirju. Eleringi võlakirja lunastamistähtaeg saabus 12. juulil 2018.

Eurosüsteemi riikide keskpankade omanduses olevate väärtpaberituruprogrammi raames ostetud võlakirjade kogusumma on 67 514 miljonit eurot, millest Eesti Panga bilansis on 64,8 miljonit eurot. Eurosüsteemi riikide keskpankade omanduses olevate pandikirjade kol-

¹⁴ Rohkem infot varaostukava kohta on EKP veebilehel. Vt <https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/omt/html/index.en.html>.

¹⁵ EKP 15. oktoobri 2014. a otsus (EKP/2014/40) tagatud võlakirjade kolmanda ostukava rakendamise kohta (ELT L 335, 22.11.2014, lk. 22, muudatustega).

¹⁶ EKP 19. novembri 2014. a otsus (EKP/2014/45) varaga tagatud väärtpaberite ostukava rakendamise kohta (ELT L 1, 6.1.2015, lk 4, muudatustega).

¹⁷ EKP 1. juuni 2016. a otsus (EKP/2016/16) ettevõtlussektori väärtpaberite ostukava rakendamise kohta (ELT L 1, 6.1.2015, lk 4, muudatustega).

¹⁸ Turuväärtused on ligikaudsed ja tuletatakse turunoteeringute alusel. Kui turunoteeringud ei ole kättesaadavad, arvutatakse turuväärtused eurosüsteemi sisemudelile abil.

manda ostukava raames ostetud võlakirjade kogusumma on 241 144 miljonit eurot. Avaliku sektori varade järelturult ostmise kava raames ostetud Euroopa institutsioonide võlakirjade kogusumma on 225 039 miljonit eurot, millest Eesti Panga bilansis on 5 577 miljonit eurot.

EKP nõukogu hindab regulaarselt nende kavade raames ostetud väärtpaberitega seotud finantsriske. Iga-aastaselt vara väärtuse languse kontrollimisel võetakse aluseks hinnangu- lised tagasi saadavad summad aasta lõpu seisuga.

Kooskõlas EKPSi põhikirja artikliga 32.4 peavad eurosüsteemi riikide keskpangad väärtpa- berituruprogrammi ja laiendatud varaostukava raames (v.a valitsuste võlakirjad) hoitavate väärtpaberite realiseeruvaid kahjumeid täies ulatuses jagama võrdeliselt EKP kapitali sis- semakstud osadega.

2017. aastal ettevõtlussektori väärtpaberite ostukava portfelli väärtuse languse testi tule- musena leiti, et ühe väärtpaberi väärtus on langenud. Konservatiivsuspõhimõtet järgides on EKP nõukogu pidanud kohaseks luua eraldi rahapoliitilistest operatsioonidest tule- nevate kahjude katteks (vt bilansi lisa kirje 28 „Eraldised“). Kõnealune väärtpaber müüdi 2018. aasta jaanuaris. Müügist tulenev realiseerunud kahjum kaeti täielikult eraldisega.

2018. aastal ettevõtlussektori väärtpaberite ostukava portfelli väärtuse languse testi tule- musena leiti, et ühe väärtpaberi väärtus on langenud. Konservatiivsuspõhimõtet järgides on EKP nõukogu pidanud kohaseks luua eraldi rahapoliitilistest operatsioonidest tulene- vate kahjude katteks (vt bilansi lisa kirje 28 „Eraldised“).

KIRJE 9 – MUUD VÄÄRTPABERID

Kirjel 9 kajastatakse eurodes nomineeritud investeringud euroala residentide väärt- paberitesse.

KIRJE 10 – KAPITALIOSALUS EUROOPA KESKPANGAS

Kirjel 10 kajastatakse Eesti Panga osalus EKPs. EKPSi põhikirja artikli 28 järgi on EKPSi liikmesriikide keskpangad ainsad EKP kapitali märkijad. Märgitava kapitali arvutamise alus on kapitaliosaluse määr, mis on kehtestatud EKPSi põhikirja artikli 29 kohaselt; seda kor- rigeeritakse iga viie aasta järel.

Euroopa Liidu riikide keskpankade EKP märgitud kapitali osakaalud ja sissemakstud osad on esitatud järgnevas tabelis.

	Osakaalud kapitali märkimises alates	Märgitud kapital alates	Sissemakstud kapital alates
	1.01.2015	1.01.2015	1.01.2015
	%	€	€
Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique	2,4778	268 222 025	268 222 025
Deutsche Bundesbank	17,9973	1 948 208 997	1 948 208 997
Eesti Pank	0,1928	20 870 614	20 870 614
Central Bank of Ireland	1,1607	125 645 857	125 645 857
Bank of Greece	2,0332	220 094 044	220 094 044
Banco de España	8,8409	957 028 050	957 028 050
Banque de France	14,1792	1 534 899 402	1 534 899 402
Banca d'Italia	12,3108	1 332 644 970	1 332 644 970

	Osakaalud kapitali märkimises alates	Märgitud kapital alates	Sissemakstud kapital alates
	1.01.2015	1.01.2015	1.01.2015
	%	€	€
Central Bank of Cyprus	0,1513	16 378 236	16 378 236
Latvijas Banka	0,2821	30 537 345	30 537 345
Lietuvos Bankas	0,4132	44 728 929	44 728 929
Banque centrale du Luxembourg	0,2030	21 974 764	21 974 764
Central Bank of Malta	0,0648	7 014 605	7 014 605
De Nederlandsche Bank	4,0035	433 379 158	433 379 158
Oesterreichische Nationalbank	1,9631	212 505 714	212 505 714
Banco de Portugal	1,7434	188 723 173	188 723 173
Banka Slovenije	0,3455	37 400 399	37 400 399
Národná banka Slovenska	0,7725	83 623 180	83 623 180
Suomen Pankki – Finlands Bank	1,2564	136 005 389	136 005 389
Vahesumma – euroala riikide keskpangad	70,3915	7 619 884 851	7 619 884 851
Българска народна банка (Bulgarian National Bank)	0,8590	92 986 811	3 487 005
Česká národní banka	1,6075	174 011 989	6 525 450
Danmarks Nationalbank	1,4873	161 000 330	6 037 512
Hrvatska narodna banka	0,6023	65 199 018	2 444 963
Magyar Nemzeti Bank	1,3798	149 363 448	5 601 129
Narodowy Bank Polski	5,1230	554 565 112	20 796 192
Banca Națională a României	2,6024	281 709 984	10 564 124
Sveriges Riksbank	2,2729	246 041 586	9 226 559
Bank of England	13,6743	1 480 243 942	55 509 148
Vahesumma – euroalaväliste liikmesriikide keskpangad	29,6085	3 205 122 218	120 192 083
Kokku*	100,0000	10 825 007 070	7 740 076 935

* Tabelis esitatud vahe- ja kogusummad ei pruugi ümardamise tõttu ühtida kõikide arvude summaga.

Euroalaga liitumisel kohaldati Eesti Pangale EKPSi põhikirja artikli 48.2 sätet, mille järgi on keskpang kohustatud tasuma osa EKP reservidest, ümberhindluskontodest ning EKP riskieraldisest vastavalt oma kapitaliosalusele EKPs. Kirjel kajastatakse reserve, ümberhindluskontode ning EKP riskieraldise eest tasutud summa 67 982 624 eurot.

KIRJE 11 – VÄLISVALUUTARESERVE ÜLEKANDMISEGA SAMAVÄÄRSED NÕUDED

Kirjel 11 kajastatakse Eesti Panga nõuded, mis tulenevad eurosüsteemiga liitumisel EKP-le üle kantud välisvaluutareservidest. Kõnealune välisvaluutareserv koosnes 85% ulatuses Jaapani jeenidest ja 15% ulatuses kullast. Nõuded on nomineeritud eurodes nende üle-
kandmise ajal kindlaks määratud väärtuse alusel. Välisvaluutas üle kantud nõuetelt maks-
tav intress arvutatakse iga päev eurosüsteemi põhiliste refinantseerimisoperatsioonide
hiliseima kehtiva intressi piirmäära kohaselt, arvestamata kulda, millelt intressi ei maksta.

KIRJE 12 – NETONÕUDED SEOSSES EUROPANGATÄHTEDE JAOTAMISEGA EUROSÜSTEEMIS

Kirje 12 hõlmab Eesti Panga nõudeid eurosüsteemi vastu seoses europangatähtede jaotamisega eurosüsteemis (vt „Ringluses olevad pangatähed” ja „Eurosüsteemi-sisesed saldod” arvestuspõhimõtteid käsitlevas lisas).¹⁹ Nõuetelt makstav intress arvutatakse iga päev eurosüsteemi põhiliste refinantseerimisoperatsioonide hiliseima kehtiva intressi piirmäära kohaselt.

KIRJE 13 – MUUD EUROSÜSTEEMI-SISESED NÕUDED (NETO)

Kirjel 13 kajastatakse netonõuded, mis tulenevad TARGET2 konto saldost, eurosüsteemi riikide keskpankadelt kogutava ja neile jaotatava rahatulu vahest tulenevast nõudest ning EKP kasumi vahejaotuse nõudest.

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	31.12.2018	31.12.2017
TARGET2	763 962	943 821
Rahatulu ümberjaotamine	7 642	10 755
EKP kasumi vahejaotus	3 263	2 705
Kokku	774 867	957 281

TARGET2 saldole makstav intress arvutatakse iga päev eurosüsteemi põhiliste refinantseerimisoperatsioonide hiliseima kehtiva intressi piirmäära kohaselt. TARGET2 saldo vähenemine 2018. aastal on seotud peamiselt rahapoliitika eesmärgil hoitavate väärtpaperite mahu suurenemisega (vt bilansi lisa kirje 8 „Rahapoliitika eesmärgil hoitavad väärtpaperid“).

Nõue EKP vastu seoses rahatulu ümberjaotamisega tuleneb eurosüsteemi riikide keskpankadelt kogutava ja neile jaotatava rahatulu vahest (vt tulude-kulude aruande lisa kirje 35 „Rahatulu puhastulem“).

Kirje hõlmab ka summasid, mida EKP peab euroala riikide keskpankadele maksma seoses kasumi vahejaotusega (vt „Euroopa Keskpanga kasumi vahejaotus” arvestuspõhimõtteid käsitlevas lisas). EKP nõukogu otsuse kohaselt jaotas EKP oma 2018. aasta tulu 1 191 miljonit eurot euroala riikide keskpankade vahel (vt tulude-kulude aruande lisa kirje 34 „Tulu aktsiatelt ja osalustelt“).

KIRJE 14 – MATERIAALNE JA IMMATERIAALNE PÕHIVARA

tuhandetes eurodes						
Soetusmaksumus	Hooned	Riistvara	Tarkvara	Inventar	Mootor-sõidukid	Kokku
Jääk 2017. aasta lõpul	28 030	4 220	4 875	6 004	31	43 160
Soetatud	137	288	868	147	0	1 440
Maha kantud, müüdud	0	-501	-278	-62	0	-841
Jääk 2018. aasta lõpul	28 167	4 007	5 465	6 089	31	43 759

¹⁹ Eurosüsteemi europangatähtedega seoses valitud arvestusmetoodika kohaselt jaotatakse EKP-le ringluses olevate europangatähtede koguväärtusest iga kuu 8%. Ülejäänud 92% ringluses olevate europangatähtede väärtusest jaotatakse iga kuu riikide keskpankadele, kusjuures riikide keskpangad kajastavad bilansis oma europangatähtede osatähtsust EKP kapitali sissemakstud osa kohaselt. Eespool nimetatud arvestusmetoodika järgi riigi keskpangale jaotatud europangatähtede väärtuse ja ringluse lastud europangatähtede erinevus kajastatakse kirjel „Eurosüsteemi-sisesed netonõuded/netokohustused seoses europangatähtede jaotamisega eurosüsteemis“.

tuhandetes eurodes

	Soetusmaksumus	Hooned	Riistvara	Tarkvara	Inventar	Mootor-sõidukid	Kokku
Akumuleeritud kulum							
Jääk 2017. aasta lõpul		14 587	2 950	3 441	5 414	26	26 418
Arvestatud		988	362	349	178	3	1 880
Vähendatud		0	-501	-278	-62	0	-841
Jääk 2018. aasta lõpul		15 575	2 811	3 512	5 530	29	27 457
Jääkväärtus							
Jääk 2017. aasta lõpul		13 443	1 270	1 434	590	5	16 742
Jääk 2018. aasta lõpul		12 592	1 196	1 953	559	2	16 302
Ettemaksud põhivara eest							
Jääk 2017. aasta lõpul		0	0	599	13	0	612
Jääk 2018. aasta lõpul		0	0	68	0	0	68
Kokku põhivara							
Jääk 2017. aasta lõpul		13 443	1 270	2 033	603	5	17 354
Jääk 2018. aasta lõpul		12 592	1 196	2 021	559	2	16 370

Põhivara soetati 2018. aastal 1 440 tuhande euro eest (2017. aastal 2 565 tuhande euro eest). Hoonete hangetest moodustasid peamise osa hoonete renoveerimistööd. Riistvarahanked olid seotud serverite, võrguseadmete ja varundussüsteemide soetamisega. Tarkvarahangetest olid suuremad andmekogumisportaali, planeerimis- ja riskihaldustarkvara, tulemüüritarkvara ja statistikamooduli arendused ning osamaksed teiste EKPSi tarkvarasüsteemide arenduste eest. Inventarihangetest moodustasid suure osa pangatähtede sorti litsentside uuendused ning pangatarkvara turvaseadmete ostud.

KIRJE 15 – MUUD FINANTSVARAD

Kirjel 15 kajastatakse Rahvusvaheliste Arvelduste Panga ja SWIFTi aktsiad.

Eesti Pangal on Rahvusvaheliste Arvelduste Pangas 214 aktsiat (200 hääleõigusega aktsiat) soetusmaksumusega 217 118 eurot ja 5 SWIFTi aktsiat soetusmaksumusega 17 150 eurot.

KIRJE 16 – BILANSIVÄLISTE INSTRUMENTIDE ÜMBERHINDLUSEST TULENEVAD ERINEVUSED

Kirjel 16 kajastatakse aasta lõpuks lõpetamata valuutavahetustehingute ja valuutaforvardite ümberhindlusest tulenevaid muutusi. Muutused tulenevad sellest, et tehingud hinnatakse ümber bilansipäeval kehtiva vahetuskursi alusel, võrreldes väärtusega eurodes, mis saadakse tehingute konverteerimisel vastava välisvääringu keskmise maksumuse alusel kõnealusel päeval.

KIRJE 17 – VIITLAEKUMISED JA ETTEMAKSTUD KULUD*tuhandetes eurodes*

	31.12.2018	31.12.2017
Intressinõuded	44 722	41 113
Väärtpaberid	43 142	39 863
Tuletistehingud	896	634
Rahapoliitika operatsioonid	480	455
Tähtajalised hoiused ja arvelduskontod	194	152
Pöördrepotehingud	9	8
Laenud	1	1
Nõuded finantsinspeksiooni vastu	920	878
Ettemakstud kulud	919	970
Muud nõuded	324	353
Kokku	46 885	43 314

Kirjel 17 on kajastatud finantsinstrumentide tekkepõhised intressid ning mitmesugused ettemaksed teenuste eest. Samuti kajastatakse sellel kirjel nõue finantsinspeksiooni vastu Eesti Panga osutatud teenuste ja käibevara hankimise eest.

KIRJE 18 – MITMESUGUSED MUUD VARAD*tuhandetes eurodes*

	31.12.2018	31.12.2017
Valuutavahetustehingud	15 300	292
Eesti Panga töötajate laenud	4 224	5 033
Lisatagatise nõudega laenud	118	420
Muud	67	45
Valuutaforvardtehingud	42	0
Tuletistehingud	12	32
Kokku	19 763	5 822

Eesti Panga töötajatele on antud kinnisvaraga tagatud eluasemelaene maksimaalselt 30 aastaks. Enne 2012. aastat välja antud eluasemelaenude intressimäär on krediidiastutustele makstav hoiustamise püsivõimaluse intressimäär, millele lisandub riskimarginaal, kuid kokku mitte üle intressimäära ülempiiri. Hoiustamise püsivõimaluse intressimäär oli võrdne EKP hoiuseintressimääraga, mis 2018. aastal oli -0,4% (2017. aastal -0,4%). Intressimäära ülempiir on kahekordne EKP põhirefinantseerimisoperatsioonidele kohaldatav intressimäär. Alates 2012. aastast välja antud eluasemelaenude intressimäär on kuue kuu EURIBOR, millele lisandub 0,5%, kuid kokku mitte üle intressimäära ülempiiri. Alates 2014. aasta juunikuust välja antud eluasemelaenude intressimäär on kuue kuu EURIBOR, millele lisandub 1,25%. Lisaks on töötajatele antud öppelaene tähtajaga kuni kümme aastat ja intressimääraga 5% aastas. Alates 2015. aasta 1. juulist lõpetati Eesti Panga töötajatele laenude andmine.

Kirjel kajastatakse aasta lõpuks lõpetamata valuutavahetustehingute ja valuutaforvardite saldod. Need tulenevad sellest, et tehingud hinnatakse eurodesse ümber bilansipäeval kehtiva vastava valuuta keskmise kursi alusel, võrreldes seda euro väärtusega, millega tehingud esialgu kajastati.

KIRJE 19 – RINGLUSES OLEVAD PANGATÄHED

Kirje 19 kajastab Eesti Panga osa ringluses olevate europangatähtede koguväärtusest (vt „Ringluses olevad pangatähed” arvestuspõhimõtteid käsitlevas lisas). Eesti Panga tegelikult ringlusse lastud europangatähtede koguväärtus on väiksem kui pangatähtede jaotamise aluse kohaselt Eesti Pangale jaotatud europangatähtede väärtus. Erinevusest tulenev nõue kajastatakse bilansi kirjel 12 „Netonõuded seoses europangatähtede jaotamisega eurosüsteemis“.

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	31.12.2018	31.12.2017
Europangatähed	1 687 475	1 400 007
Europangatähtede korrigeerimine	1 684 745	1 806 722
EKP pangatähed (8%)	-269 762	-256 525
Kokku	3 102 458	2 950 204

KIRJE 20 – ARVELDUSKONTOD (SH KOHUSTUSLIKU RESERVI KATMISEKS)

Kirjel 20 on kajastatud Eesti krediidasutuste arvelduskontod Eesti Pangas. Krediidasutuste arvelduskontodel kohustusliku reservi katmiseks hoitava raha eest makstav intress arvutatakse eurosüsteemi põhiliste refinantseerimisoperatsioonide hiliseima kehtiva intressi piirmäära kohaselt. Reservihoiuseid, mis ületavad nõutava kohustusliku reservi, tasustatakse nullprotsendilise või hoiustamise püsivõimaluse intressimääraga, sõltuvalt sellest, kumb on madalam. Hoiustamise püsivõimaluse intressimäär on võrdne EKP hoiuseintressimääraga, mis 2018. aastal oli -0,4% (2017. aastal -0,4%). 2018. aastal oli krediidasutuste arvelduskontode keskmine saldo 3 890 313 394 eurot (2017. aastal 3 220 392 672 eurot).

KIRJE 21 – MUUD KOHUSTUSED EURODES EUROALA KREDIIDIASUTUSTE VASTU

Kirjel 21 kajastatakse eurodes nomineeritud repotehingud euroala krediidasutustega.

KIRJE 22 – KOHUSTUSED EURODES TEISTE EUROALA RESIDENTIDE VASTU

Kirje 22 sisaldab peamiselt Eesti Pangas avatud finantsinspektsiooni ja tagatisfondi arvelduskonto saldot. Finantsinspektsiooni kontole arvestatakse intresse kord kuus arvelduskonto päeva jäägi alusel vastavalt EONIA (ingl *euro overnight index average*) intressimääradele, tagatisfondi kontole vastavalt hoiustamise püsivõimaluse intressimääradele.

KIRJE 23 – KOHUSTUSED EURODES EUROALAVÄLISTE RESIDENTIDE VASTU

Kirjel 23 kajastatakse euroalaväliste residentide hoiused eurodes ja eurodes nomineeritud repotehingud euroalaväliste residentidega.

KIRJE 24 – KOHUSTUSED VÄLISVÄÄRINGUS EUROALAVÄLISTE RESIDENTIDE VASTU

Kirjel 24 kajastatakse euroalaväliste residentide USA dollarites nomineeritud repotehingud euroalaväliste residentidega.

KIRJE 25 – RAHVUSVAHELISE VALUUTAFONDI ARVESTUSÜHIKUTE (SDR) VASTASKIRJE

Kirjel 25 kajastatakse kohustus IMFi vastu, mis tuleneb IMFi 2009. aasta 7. augusti otsusest suurendada kõigile liikmesriikidele suunatud SDRide emissiooni. Eesmärk oli liikmesriikide välisreserve toetades suurendada ülemaailmset likviidsust. SDRide jagamise tulemusena sai Eesti 61 965 241 SDRi (vt bilansi lisa kirje 2 „Nõuded Rahvusvahelise Valuutafondi vastu“).

KIRJE 26 – VIITVÕLAD JA ETTEMAKSTUD TULUD

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	31.12.2018	31.12.2017
Intressikohustused	1 507	1 463
Tuletistehingud	954	925
Rahapoliitika operatsioonid	411	445
SDRi emissioon	135	88
Repotehingud	7	5
Tasumata arved	1 523	1 203
Maksukohustused	1 049	1 015
Väljamaksmata töötasu	729	675
Puhkusereserv	512	493
Muud kohustused	205	1 183
Kokku	5 525	6 032

Kirjel 26 kajastatakse finantsinstrumentide tekkepõhised intressid ning bilansipäeval tähtaega ootavad arveldamata kohustused, millest suurema osa moodustavad maksmata arved Eesti Pangale osutatud teenuste eest ja maksukohustused.

KIRJE 27 – MITMESUGUSED MUUD KOHUSTUSED

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	31.12.2018	31.12.2017
Euromündid	55 273	49 146
Tuletistehingud	26	7
Muud kohustused	20	41
Lisatagatise nõudega laenud	10	0
Valuutaforvardtehingud	0	105
Kokku	55 329	49 299

Kirjel 27 kajastatakse aasta lõpuks lõpetamata valuutaforvardite saldod. Need tulenevad sellest, et tehingud hinnatakse eurodesse ümber bilansipäeval kehtiva vastava valuuta keskmise kursi alusel, võrreldes seda euro väärtusega, millega tehingud esialgu kajastati.

KIRJE 28 – ERALDISED

tuhandetes eurodes

	31.12.2018	31.12.2017
Riskieraldis valuuta-, intressi-, krediidi- ja kullahinnariski katteks	71 800	45 000
Eesti kroonide vahetuskohustus	28 731	29 124
Rahapoliitika eesmärgil hoitavate väärtpaberite allahindlus	441	189
Kokku	100 972	74 312

Kirjel 28 kajastatakse eraldis valuuta-, intressi-, krediidi- ja kullahinnariski katteks (riskieraldis), eraldis Eesti kroonide vahetuskohustuse täitmiseks ning eraldis ettevõtlussektori väärtpaberi väärtuse langusest.

Riskieraldise moodustamise eesmärk on katta rahapoliitiliste operatsioonide ja investeerimisvarade finantsriskid eraldistega. Riskieraldise suurendamisel on lähtutud erinevatest riskihinnangutest (ingl *Value at Risk, Expected Shortfall*). Eraldise suuruse määramisel on lisaks riskihinnangutele arvesse võetud viimasel viiel aastal riskieraldisse kantud summad ning panga reservide maht. Samuti võeti arvesse aktsiate realiseerimisest tulenenud ümberhindluskontode vähenemine. 2018. aasta 31. detsembri seisuga on täiendava riskieraldise suurus 26,8 miljonit eurot (2017. aastal 7,5 miljonit eurot) ning üldise riskieraldise suurus kasvas 71,8 miljoni euroni. Riskide suurenemine oli peamiselt tingitud varaostukava raames jätkunud väärtpaberistudest.²⁰ Kooskõlas EKPSi põhikirja artikliga 32.4 peavad eurosüsteemi riikide keskpangad väärtpaberituruprogrammi ja laiendatud varaostukava raames (v.a valitsuste võlakirjad) hoitavate väärtpaberite realiseeruvaid kahjumeid täies ulatuses jagama võrdeliselt EKP kapitali sissemakstud osadega.

2016. aastal moodustati eraldis summas 29,6 miljonit eurot Eesti kroonide vahetuskohustuse täitmiseks. Eraldise arvelt rahastatakse Eesti kroonide vahetusi eurode vastu. 2018. aastal vähendati eraldist Eesti kroonide tagastamise tõttu summas 392,7 tuhat eurot (2017. aastal 498,5 tuhat eurot). Eesti krooni pangatähti ja münte saab panga muuseumis eurodeks vahetada tähtajatult piiramatul koguses kursiga 1 EUR = 15,6466 EEK.

2017. aastal loodi rahapoliitiliste operatsioonide kahjude katmiseks eraldis koguväärtuses 68,9 miljonit eurot ühe eurosüsteemi keskpanga hoitud väärtpaberi suhtes. EKPSi põhikirja artikli 32.4 kohaselt rahastavad seda eraldist kõik osalevate liikmesriikide keskpangad proportsionaalselt oma osaga EKP märgitud kapitalist 2017. aasta seisuga. Selle tulemusena loodi eraldis 188 635 eurot, mis vastab 0,2739%-le eraldise koguväärtusest. Eraldise suuruse arvutamisel 2017. aastal on võetud arvesse teavet väärtpaberi müügi kohta 2018. aasta jaanuaris ja seepärast kaeti 2018. aastal realiseerunud kahjum täielikult eraldise kasutamisega.

2018. aastal ettevõtlussektori väärtpaberite ostukava portfelli suhtes tehtud väärtuse languse testi tulemusena on EKP nõukogu pidanud kohaseks luua rahapoliitiliste operatsioonide kahjude katmiseks eraldise koguväärtuses 161 miljonit eurot ühe eurosüsteemi keskpanga hoitud väärtpaberi suhtes. EKPSi põhikirja artikli 32.4 kohaselt rahastavad seda eraldist kõik osalevate liikmesriikide keskpangad proportsionaalselt oma osaga EKP märgitud kapitalist 2018. aasta seisuga. Selle tulemusena loodi eraldis 441 179 eurot, mis vastab 0,2739%-le eraldise koguväärtusest (vt tulude-kulude aruande lisa kirje 35 „Rahatulu puhastulem“).

²⁰ Laiendatud varaostukava hõlmab pandikirjade kolmandat ostukava, varaga tagatud väärtpaberite ostukava, avaliku sektori väärtpaberite ostukava ja ettevõtlussektori väärtpaberite ostukava (CSPP). Lisateavet varaostukava kohta saab EKP veebilehelt <http://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/omt/html/index.en.html>

KIRJE 29 – ÜMBERHINDLUSKONTOD

tuhandetes eurodes

	31.12.2018	31.12.2017
Väärtpaberid	5 883	729
Kuld	2 060	1 738
Tuletistehingud	471	111
Välisvaluuta	264	364
Aktsiad	0	25 077
Kokku	8 678	28 019

Ümberhindluskontodel kajastatakse varade ja kohustuste realiseerimata tuludest tulenevad ümberhindlusreservid.

Aasta lõpu realiseerimata kulu kajastatakse tulude-kulude aruandes kuluna real „Finantsvarade allahindlused”.

KIRJE 30 – KAPITAL JA RESERVID

Kapitali ja reserve muutused 2018. aastal on esitatud alljärgnevas tabelis.

tuhandetes eurodes

	31.12.2018	2017. aasta kasumi jaotus	31.12.2017
Põhikapital	100 000	0	100 000
Reservkapital	149 377	3 244	146 133
Erireserv	214 314	0	214 314
Kokku	463 691	3 244	460 447

Eesti Panga seaduse (EPS) paragrahvi 30 kohaselt suunatakse vähemalt 25% aastakasumist põhikapitali suurendamiseks kuni riigikogu poolt määratud summani.²¹ Riigikogu poolt määratud summa on EPSis sätestatud põhikapitali suurus, milleks on 100 miljonit eurot.²² Vähemalt 25% aastakasumist suunatakse Eesti Panga nõukogu otsusel reservkapitali täiendamiseks.²³ Eesti Panga nõukogu 28. aprilli 2015. aasta otsusega Eesti Panga 2014. aasta kasumi jaotamise kohta võrdsustus Eesti Panga reservkapital Eesti Panga põhikapitaliga. Reservkapitali võrdsustumisel põhikapitaliga otsustas riigikogu 12. aprillil 2016 jätkata Eesti Panga reservkapitali suurendamist 300 miljoni euroni. Pärast nimetatud eraldiste tegemist võidakse osa kasumist Eesti Panga nõukogu otsuse alusel eraldada sihtkapitalide ja -fondide moodustamiseks ning täiendamiseks. Kasumi ülejäänud osa kantakse riigieelarvesse. Eesti Pank kandis 2018. aastal riigieelarvesse 25% 2017. aasta kasumist ehk 1,1 miljonit eurot.

²¹ EPS § 30 lg 2.

²² EPS § 25 lg 2.

²³ EPS § 30 lg 3.

TULUDE-KULUDE ARUANDE LISA

KIRJE 31 – PUHAS INTRESSITULU

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	2018	2017
Puhas intressitulu	28 253	19 995
Intressitulu	64 930	43 951
Eurosüsteemi-sisesed saldod	27 170	19 152
Tuletistehingud	25 125	13 951
Väärtpaberid	8 547	7 856
Väärtpaberite fond	2 741	1 971
Hoiused	714	619
Arvelduskontod	306	168
Pöördrepotehingud	279	200
Tähtjalised hoiused	40	24
Eesti Panga töötajate laenud	8	10
Intressikulu	-36 677	-23 956
Tuletistehingud	-32 691	-17 726
Väärtpaberid	-2 848	-5 290
Arvelduskontod	-754	-437
Eurosüsteemi-sisesed saldod	-203	-365
Repotehingud	-181	-138
	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	2018	2017
Eurosüsteemi-sisesed intressitulud	27 170	19 152
Rahapoliitilised operatsioonid	15 261	12 262
Rahapoliitika eesmärgil hoitavad väärtpaberid	11 909	6 890
Eurosüsteemi-sisesed intressikulud	-203	-365
Rahapoliitilised operatsioonid	-203	-365

KIRJE 32 – FINANTSTEHINGUTE, ALLAHINDLUSTE JA RISKIERALDISTE PUHASTULEM

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	2018	2017
Finantstehingute, allahindluste ja riskieraldiste puhastulem	-11 681	-11 538
Realiseeritud kasum finantstehingutest	29 946	2 009
Aktsiad	24 723	1 759
Valuutakursi tulud/kulud	4 646	-1 413
Tuletistehingud	1 351	-627
Väärtpaberid	-722	2 290
Finantsvarahalduse kulu	-52	0

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	2018	2017
Finantsvarade allahindlused	-14 827	-6 047
Aktsiad	-12 267	0
Väärtpaberite fond	-1 707	-45
Tuletistehingud	-326	-166
Väärtpaberid	-303	-862
Valuutakursi allahindlus	-230	-4 977
Laenuportfelli allahindluse netomuutus	6	3
Eraldised valuutakursi-, intressimäära- ja krediidiriski katmiseks	-26 800	-7 500

KIRJE 33 – PUHASTULU TEHINGUTASUDEST JA MUUDEST TASUDEST

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	2018	2017
Puhastulu tehingutasudest ja muudest tasudest	83	75
Tulu tehingutasudest ja muudest tasudest	225	109
Arveldusteeninduse tulud	225	107
Trahvid, viivised ja muud tasud	0	2
Kulu tehingutasudest ja muudest tasudest	-142	-34
Komisjonitasud	-141	-32
Muud tasud	-1	-2

KIRJE 34 – TULU AKTSIATELT JA OSALUSTELT

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	2018	2017
Tulu aktsiatelt ja osalustelt	6 861	3 655
EKP kasumi vahejaotus	3 263	2 705
Dividendid investeeringutelt	2 390	0
EKP kasumi jaotamine	786	622
Dividendid osalusest IMFis	361	249
Rahvusvaheliste Arvelduste Panga dividendid	61	79

Kirje hõlmab peamiselt Eesti Pangale jaotatud EKP tulu väärtpaberituruprogrammi, pandikirjade kolmanda ostukava, varaga tagatud väärtpaberite ostukava ja avaliku sektori väärtpaberite ostukava raames ostetud väärtpaberitelt (vt „Euroopa Keskpanga kasumi vahejaotus” arvestuspõhimõtteid käsitlevas lisas).

KIRJE 35 – RAHATULU PUHASTULEM

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	2018	2017
Rahatulu puhastulem	7 389	10 567
Rahatulu ümberjaotamine	6 914	10 764
Eesti Panga kogutud rahatulu	-26 519	-18 787
Eesti Pangale jaotatud rahatulu	33 433	29 551
Eelmiste aastate rahatulu korrigeerimine	728	-8
Rahapoliitika eesmärgil hoitavate väärtpaberite allahindlus	-253	-189

Eurosüsteemi riikide keskpankade 2018. aastal kogutud rahatulu puhastulem oli kokku 12 206 558 855 eurot, mis sisaldab ka Eesti Panga osa. Eurosüsteemi kogutud rahatulu jaotatakse riikide keskpankadele nende osa kohaselt EKP kapitali märkimise aluses. Eesti Panga 26 519 557 euro ulatuses kogutud rahatulu ja Eesti Pangale jaotatud 33 433 363 euro suuruse rahatulu erinevusest tekkis netotulemina 6 913 806 euro ulatuses rahatulu.

Eurosüsteemi iga riigi keskpanga rahatulu tekib riigi keskpanga märgitud varade tegelikust aastatulest, millest on maha arvatud kulud kohustuste baasi kuuluvatelt kohustustelt.

Märgitud varad koosnevad järgmistest kirjetest: rahapoliitiliste operatsioonidega seotud laenu eurodes euroala krediitiasutustele, rahapoliitika eesmärgil hoitavad väärtpaberid, EKP-le välisvaluutareserve ülekandmisega samaväärsed nõuded, eurosüsteemi-sisened netonõuded seoses TARGET2 tehingutega, eurosüsteemi-sisened netonõuded seoses europangatähtede jaotamisega eurosüsteemis, rohkem kui üheaastase tähtajaga rahapoliitiliste operatsioonide kvartali lõpus kajastatud kogutud intressinõue, piiratud kogus riikide keskpankade kullavarudest võrdeliselt nende EKP kapitali sissemakstud osadega.

Kohustuste baas koosneb põhiliselt järgmistest kirjetest: ringluses olevad pangatähed, rahapoliitiliste operatsioonidega seotud kohustused eurodes euroala krediitiasutuste vastu, eurosüsteemi-sisened netokohustused seoses TARGET2 tehingutega, eurosüsteemi-sisened netokohustused seoses europangatähtede jaotamisega eurosüsteemis, rohkem kui üheaastase tähtajaga rahapoliitiliste operatsioonide kvartali lõpus kajastatud kogutud intressikohustus. Kohustuste baasi kuuluvatelt kohustustelt makstav intress arvatakse kogutavast rahatulust maha.

Kulda ei peeta arvestuses tulullikaks. Kooskõlas EKP 2. juuli 2009. aasta otsusega (EKP/2009/16) tagatud võlakirjade ostukava rakendamise kohta, 3. novembri 2011. aasta otsusega (EKP/2011/17) teise tagatud võlakirjade ostukava rakendamise kohta ja 4. märtsi 2015. aasta otsusega (EKP/2015/10) avaliku sektori väärtpaberite ostukava kohta võetakse rahapoliitika eesmärgil hoitavatelt väärtpaberitelt saadav tulu arvesse eurosüsteemi põhiliste refinantseerimisoperatsioonide hiliseima kehtiva intressi piirmäära kohaselt. Kui riigi keskpanga märgitud varade väärtus ületab kohustuste baasi väärtust või jääb sellele alla, siis erinevuse tasakaalustamiseks korrutatakse saadud tulemus iga päev eurosüsteemi põhiliste refinantseerimisoperatsioonide hiliseima kehtiva intressi piirmääraga ning arvestatakse rahatulu jaotamisel aasta jooksul saadud tuluna või kuluna.

Kirje sisaldab ka Eesti Panga osa eraldises, mis loodi rahapoliitiliste operatsioonide kahjude katteks seoses väärtpaberiga, mida üks eurosüsteemi keskpank hoidis ettevõtlussektori väärtpaberite ostukava portfellis (vt bilansi lisa kirje 28 „Eraldised“).

Kirje sisaldab ka Eesti Panga osa kahjust, mis tekkis seoses ühe eurosüsteemi keskpanga ettevõtlussektori väärtpaberite ostukava portfellis hoitud väärtpaberi müügiga 2018. aastal ning 2017. aastal rahapoliitiliste operatsioonide kahjude katteks moodustatud eraldise tühistamisega (vt bilansi lisa kirje 28 „Eraldised“).

KIRJE 36 – MUUD TULUD

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	2018	2017
Muud tulud	2 744	1 363
Meenemüntide ning numismaatiliste toodete müügitulu	1 518	609
Finantsinspektsiooni hüvitatavad kulud	658	634
Euro meenemüntide vahetuskohustus	498	38
Muud tulud	30	22
Renditulu	23	17
Varahalduse tulu	17	43

Finantsinspektsiooni ja Eesti Panga koostööprotokolli kohaselt tasub inspektsioon Eesti Pangale osutatud tugiteenuste eest iga kuu 100% tugiteenuste maksumusest. Eesti Pank osutab finantsinspektsioonile infotehnoloogia-, raamatupidamis- ning kinnisvara- ja haldusteenust. Inspektsioon hüvitab neile soetatud põhivara amortisatsioonikulu.

Varahalduse tuludes kajastatakse Eesti Pangale makstav teenustasu tagatisfondi vahendite investeerimise eest. Rendituludes kajastatakse Eesti Panga koolituskeskuse renditulud.

KIRJE 37 – PERSONALIKULU

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	2018	2017
Personalikulu	-9 651	-9 409
Töötasu	-7 071	-6 894
Sotsiaalmaks	-2 374	-2 315
Hüvitised ja soodustused	-152	-148
Töötuskindlustusmaks	-54	-52

Hüvitiste ja soodustuste kuludes kajastatakse pensionihüvitised ja koolituskeskuse ruumide rendi soodushinnalt arvestatava erisoodustusmaksu kulu.

Eesti Panga töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale oli 2018. aastal 226,6 töötajat (2017. aastal 232,9 töötajat).

KIRJE 38 – HALDUSKULU

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	2018	2017
Halduskulu	-6 148	-5 821
Infotehnoloogia hoolduskulu	-2 141	-1 752
Finantsvara halduskulu	-1 433	-1 259
Kinnisvara remondi- ja halduskulu	-913	-926
Lähetuskulu	-428	-467
Avalike suhete ja trükiste kulu	-306	-478
Koolituskulu	-202	-162
Bürookulud	-162	-151
Välisesindaja kulu	-115	-97
Majandusuuringute kulu	-112	-226
Side- ja transpordikulu	-65	-44
Õigusteeninduse, -ekspertiisi ja kohtukulu	-3	-2
Muud halduskulud	-268	-257

Infotehnoloogia hoolduskuludes kajastatakse tarkvara ja riistvara hoolduse, andmeside ja hangete konsultatsioonide kulud.

Finantsvara halduskuludes kajastatakse turuinfo ostukulu, välisarvelduste teenustasu ja kulu ning välisreservide haldustasu.

Avalike suhete ja trükiste kuludes kajastatakse avalike ürituste kulu, trükiste kulu, infoagentuuride, avaliku veebi ja sidusandmebaaside kulu, avalike suhete uuringute ja teabekampaniate kulu ning panga muuseumi kulu.

Lähetuskuludes kajastatakse töölähetusi Eesti Panga esindamisel ja koostöös rahvusvaheliste organisatsioonide ning finantsasutustega. 2018. aastal toimus 638 lähetust (2017. aastal 698 lähetust).

KIRJE 39 – PANGATÄHTEDE TOOTMISE TEENUSED

Eesti Pank osaleb koostöös teiste euroala keskpankadega europangatähtede tootmises. Igal aastal tuleb toota euroala riikidele EKP nõukogu määratav sularahakogus. Eesti Pank hankis europangatähed ühishankega koostöös euroala seitsme teise keskpangaga. Tasuti eurosüsteemi teise seeria 5euroste ja 50euroste pangatähtede tootmise eest.

KIRJE 40 – MUUD PÕHITEGEVUSKULUD

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	2018	2017
Muud põhitegevuskulud	-1 023	-2 002
Müntide valmistamine	-507	-793
Meenemüntide ja numismaatiliste toodete valmistamine	-248	-927
Sularaharingluse korraldamine	-59	-76
Muud kulud	-209	-206

KIRJE 41 – TULETISTEHINGUD

	<i>tuhandetes eurodes</i>	
	31.12.2018	31.12.2017
Valuutavahetus- ja forvardtehingud		
Ost	564 007	300 755
Müük	-563 056	-300 541
Intressimäära futuuride lepinguline väärtus		
Ost	328 320	323 755
Müük	-256 403	-340 318
Valuutafutuuride lepinguline väärtus		
Ost	9 738	10 629
Müük	-9 937	-12 550
Intressimäära vahetustehingute lepinguline väärtus		
Ost	68 528	48 383
Müük	-47 569	-31 207
Intressimäära optsoonide lepinguline väärtus		
Ost	0	132 838
Müük	-14 084	-251 500

KIRJE 42 – TINGIMUSLIKUD KOHUSTUSED

Rahvusvaheliste Arvelduste Pank

Alates 1930. aastast eksisteerib tinglik kohustus Rahvusvaheliste Arvelduste Panga vastu, mis tähendab 75% suurust sisse maksmata osa Šveitsi kuldfrankides nomineeritud Rahvusvaheliste Arvelduste Panga aktsiate eest, mille summa oli 2018. aasta lõpul 635 859 eurot (vt bilansi lisa kirje 15 „Muud finantsvarad“).

KIRJE 43 – OLULISED BILANSIPÄEVAJÄRGSED SÜNDMUSED

EKPSi ja EKP põhikirja artikli 29.3 kohaselt iga viie aasta järel toimuva kapitalivõtme korregerimise tulemusel muutusid 1. jaanuaril 2019 liikmesriikide keskpankade EKP märgitud kapitali osakaalud.

	Märgitud kapitali osakaalud alates	Märgitud kapitali osakaalud kuni
	01.01.2019	31.12.2018
	%	%
Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique	2,5280	2,4778
Deutsche Bundesbank	18,3670	17,9973
Eesti Pank	0,1968	0,1928
Central Bank of Ireland	1,1754	1,1607
Bank of Greece	1,7292	2,0332
Banco de España	8,3391	8,8409
Banque de France	14,2061	14,1792
Banca d'Italia	11,8023	12,3108
Central Bank of Cyprus	0,1503	0,1513
Latvijas Banka	0,2731	0,2821
Lietuvos Bankas	0,4059	0,4132
Banque centrale du Luxembourg	0,2270	0,2030
Central Bank of Malta	0,0732	0,0648
De Nederlandsche Bank	4,0677	4,0035
Oesterreichische Nationalbank	2,0325	1,9631
Banco de Portugal	1,6367	1,7434
Banka Slovenije	0,3361	0,3455
Národná banka Slovenska	0,8004	0,7725
Suomen Pankki – Finlands Bank	1,2708	1,2564
Vahesumma – euroala riikide keskpangad	69,6176	70,3915
Българска народна банка (Bulgarian National Bank)	0,8511	0,8590
Česká národní banka	1,6172	1,6075
Danmarks Nationalbank	1,4986	1,4873
Hrvatska narodna banka	0,5673	0,6023
Magyar Nemzeti Bank	1,3348	1,3798
Narodowy Bank Polski	5,2068	5,1230
Banca Națională a României	2,4470	2,6024
Sveriges Riksbank	2,5222	2,2729
Bank of England	14,3374	13,6743
Vahesumma – euroalaväliste liikmesriikide keskpangad	30,3824	29,6085
Kokku	100,0000	100,0000

Korrigeeritud kapitalivõtme alusel tehti ümberarvestus Euroopa Liidu riikide keskpankade EKP-le makstavate põhikapitali ja euroala riikide keskpankade välisvaluutareservide osaluse summades. Ümberarvestuse tulemusena tasus Eesti Pank 2. jaanuaril 2019 EKP-le täiendava osa põhikapitali summas 433 000 eurot ja välisvaradesse summas 2 318 042 eurot ning 22. veebruaril 2019 täiendava osa EKP omakapitali summas 2 860 597 eurot.

KPMG Baltics OÜ
Narva mnt 5
Tallinn 10117
Estonia

Telephone +372 6 268 700
Fax +372 6 268 777
Internet www.kpmg.ee

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Eesti Panga nõukogule

Arvamus

Oleme auditeerinud Eesti Panga („Pank“) raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab:

- bilanssi seisuga 31. detsember 2018,
- tulude-kulude aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud aasta kohta ja
- raamatupidamise aastaaruande lisasid, mis sisaldavad oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muud selgitavat informatsiooni.

Meie arvates kajastab eespool mainitud raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistest osades õiglaselt Eesti Panga finantsseisundit seisuga 31. detsember 2018 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust kooskõlas Euroopa Keskpanka nõukogu poolt 3. novembril 2016 kehtestatud suunise (EKP/2016/34) raamatupidamise ja finantsaruandluse õigusraamistiku kohta Euroopa Keskpankade süsteemis (uuesti sõnastatud) ning Eesti Panga seadusega.

Arvamuse alus

Teostasime oma auditi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti). Meile nende standarditega pandud kohustusi on täiendavalt kirjeldatud käesoleva aruande alalõigus „Vandeauditori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga“.

Oleme Pangast sõltumatud kooskõlas Eesti Vabariigi raamatupidamise aruande auditile kohalduvate eetikanouetega ja oleme täitnud oma muud eetikaalased kohustused vastavalt neile nõuetele. Usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane, et olla aluseks meie arvamusele.

Muu informatsioon

Juhatus vastutab muu informatsiooni eest. Muu informatsioon sisaldab Eesti Panga finantsseisundi ülevaadet, kuid ei sisalda raamatupidamise aastaaruannet ega meie vandeauditori aruannet.

Meie arvamus raamatupidamise aastaaruande kohta ei hõlma muud informatsiooni ja me ei esita selle kohta mitte mingis vormis kindlustandvat järeldust.

Seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga on meil kohustus lugeda muud informatsiooni ja kaaluda seejuures, kas see lahkeb oluliselt raamatupidamise aastaaruandest või teadmistest, mille auditi käigus omandasime, või kas see näib olevat muul viisil oluliselt väärkajastatud. Kui me teeme oma töö alusel järelduse, et muu informatsioon on oluliselt väärkajastatud, siis oleme kohustatud sellest asjaolust teavitama. Meil ei ole sellega seoses millestki teavitada.

Juhatus ja nende, kelle ülesandeks on valitsemine, kohustused seoses raamatupidamise aastaaruandega

Juhatus vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas Euroopa Keskpanka nõukogu poolt 3. novembril 2016 kehtestatud suunise (EKP/2016/34) raamatupidamise ja finantsaruandluse õigusraamistiku kohta Euroopa Keskpankade süsteemis (uuesti sõnastatud) ning Eesti Panga seadusega. Lisaks vastutab juhatus sellise sisekontrolli eest, mida juhatus peab vajalikuks, et oleks võimalik koostada pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamiseta raamatupidamise aastaaruanne.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on juhatus kohustatud vastavalt Euroopa Keskpanka suunise artiklile 4 järgima tegevuse jätkuvuse printsiipi (EKP/2016/34) (uuesti sõnastatud).

Need, kelle ülesandeks on valitsemine, vastutavad Panga finantsaruandlusprotsessi järelevalve eest.

Vandeauditori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga

Meie eesmärk on saada põhjendatud kindlus selle kohta, kas raamatupidamise aastaaruanne tervikuna on pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamiseta ja anda välja vandeauditori aruanne, mis sisaldab meie arvamust. Põhjendatud kindlus on kõrgetasemeline kindlus, kuid see ei taga, et olulise väärkajastamise esinemisel see kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti) teostatud auditi käigus alati avastatakse. Väärkajastamised võivad tuleneda pettusest või veast ja neid peetakse oluliseks siis, kui võib põhjendatult eeldada, et need võivad üksikult või koos mõjutada majanduslikke otsuseid, mida kasutajad raamatupidamise aastaaruande alusel teevad.

Rahvusvaheliste auditeerimise standardite (Eesti) kohase auditi käigus kasutame kutsealast otsustust ja säilitame kutsealase skeptitsismi kogu auditi vältel. Lisaks:

- teeme kindlaks raamatupidamise aastaaruande pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamise riskid ja hindame neid, kavandame riskidele vastavad auditiprotseduurid ja teostame neid ning hangime piisava ja asjakohase auditi tõendusmaterjali, mis on aluseks meie arvamusele. Pettusest tuleneva olulise väärkajastamise mitteavastamise risk on suurem kui veast tuleneva väärkajastamise puhul, sest pettus võib tähendada salakokkulepet, võltsimist, informatsiooni tahtlikku esitamata jätmist või väaresitust või sisekontrolli eiramist;
- omandame arusaamise auditi jaoks asjakohasest sisekontrollist, et kavandada antud tingimustes asjakohaseid auditiprotseduure, kuid mitte selleks, et avaldada arvamust Panga sisekontrolli tulemuslikkuse kohta;
- hindame kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasust ning juhatuse raamatupidamishinnangute ja nende kohta avalikustatud informatsiooni põhjendatust;
- teeme järelduse selle kohta, kas arvestuses tegevuse jätkuvuse alusprintsipi kasutamine juhatuse poolt on asjakohane ja kas hangitud auditi tõendusmaterjali põhjal esineb sündmustest või tingimustest tulenevat olulist ebakindlust, mis võib tekitada märkimisväärset kahtlust Panga jätkuva tegutsemise suhtes. Kui järeldame, et eksisteerib oluline ebakindlus, siis oleme kohustatud juhtima vandeauditori aruandes tähelepanu raamatupidamise aastaaruandes selle kohta avalikustatud informatsioonile või kui avalikustatud informatsioon on ebapiisav, siis modifitseerima oma arvamust. Meie järeldused põhinevad kuni vandeauditori aruande kuupäevani hangitud auditi tõendusmaterjalil.
- hindame raamatupidamise aastaaruande üldist esitusviisi, struktuuri ja sisu, sealhulgas avalikustatud informatsiooni, ning seda, kas raamatupidamise aastaaruanne esitab selle aluseks olevaid tehinguid ja sündmusi õiglasel viisil.

Vahetame informatsiooni nendega, kelle ülesandeks on valitsemine, auditi planeeritud ulatuse ja ajastuse ning oluliste auditi tähelepanekute kohta, sealhulgas auditi käigus tuvastatud oluliste sisekontrollisüsteemi puuduste kohta.

Tallinn, 18. märts 2019

Eero Kaup

Avaliku sektori vandeauditori number 459

KPMG Baltics OÜ

Auditioretttevõtja tegevusluba nr 17

Eesti Panga lugu räägib Eesti Panga muuseum, mis asub endise Eestimaa Aadlike Krediidiühingu pangahoone ruumides Estonia pst 11. Muuseum on väga populaarne, eriti kooliõpilaste hulgas. See annab ülevaate Eesti Panga ajaloost, käibel olnud rahadest Eesti Vabariigis, raha rollist ühiskonnas ja paljust muust. Muuseumi väljapanek koosneb kirjalikest tekstidest ning animatsiooni- ja videoklippidest. Vaatamis- ja lugemismaterjalile lisaks on võimalik oma teadmisi proovile panna erinevates mängudes. Muuseumis asub ka pood, kust saab osta meenemünte ja suveniire. Muuseumipood on ainuke koht, kus saab vahetada Eesti krooni pangatähti ja münte eurodeks. Muuseumis asuvas pressiruumis korraldatakse lisaks pressikonverentsidele ka avalikke loenguid päevakajalistel majandus- ja pangandusteemadel. Sissepääs muuseumisse ja loengutele on tasuta.

ANTUD 3 MAI 1927 A.
PANGA

LISAD

LISA 1. EESTI PANGA NÕUKOGU OTSUSED 2018. AASTAL

30.01.2018 otsus nr 1-1

„Siseaudiitori nimetamine“

13.03.2018 otsus nr 2-1

„Eesti Panga kasumijaotuse strateegia“

13.03.2018 otsus nr 2-2

„Jaan Tõnissoni 150. sünniaastapäeva tähistamisele pühendatud hõbedast meenemündi kujunduse ja nimiväärtuse kinnitamine“

13.03.2018 otsus nr 2-3

„Üldlaulupeo 150 aasta juubeli tähistamisele pühendatud 2eurose mälestusmündi „Laulupidu 150“ rahvusliku külje kujunduse kinnitamine“

03.04.2018 otsus nr 3-1

„Eesti Panga 2017. a aastaaruanne“

03.04.2018 otsus nr 3-2

„Eesti Panga 2017. a kasumi jaotamine“

15.05.2018 otsus nr 4-1

„Siseauditi osakonna juhataja palk“

15.05.2018 otsus nr 4-2

„Eesti Panga asepresidentide ametitasu“

15.05.2018 otsus nr 4-3

„Eesti Panga presidendi ametitasu“

05.06.2018 otsus nr 5-1

„Eesti Panga siseauditi osakonna auditite plaani täiendamine“

27.06.2018 otsus nr 6-1

„Johann Voldemar Jannseni 200. sünniaastapäeva tähistamisele pühendatud hõbedast meenemündi kujunduse ja nimiväärtuse kinnitamine“

25.09.2018 otsus nr 7-1

„Finantsinspektsiooni nõukogu liikme nimetamine“

30.10.2018 otsus nr 8-1

„Hansalinn Viljandi hõbedast meenemündi kujunduse ning nimiväärtuse kinnitamine“

18.12.2018 otsus nr 9-1

„Eesti Panga siseauditi osakonna auditite plaani täiendamine“

LISA 2. EESTI PANGA PRESIDENDI MÄÄRUSED 2018. AASTAL

Nr 1, 11. jaanuar 2018

Riikliku statistika programmi Eesti Panga statistikatööde loetelu

(RT I, 12.01.2018, 5)

Kinnitati riikliku statistika programmi Eesti Panga statistikatööde loetelu aastateks 2018–2022.

Nr 2, 04. aprill 2018

Eesti Panga presidendi 01.02.2017. a määruse nr 3 "Investeeringimisfondi statistiliste aruannete koostamise nõuded ning aruannete esitamise kord" muutmine

(RT I, 10.04.2018, 1)

Määruse muutmine võimaldab Eesti Pangal teha aruandlusnõuete kohaldamisel erandeid varade mahu seisukohalt väikseimatele investeerimisfondidele.

Nr 3, 17. mai 2018

Eesti Panga presidendi 30.05.2016. a määruse nr 7 "Muude süsteemselt oluliste krediidiasutuste loetelu kinnitamine ja muu süsteemselt olulise krediidiasutuse puhvri nõude kehtestamine" muutmine

(RT I, 22.05.2018, 17)

Muude süsteemselt oluliste krediidiasutuste loetellu lisati Luminor Bank AS ja tõsteti AS LHV Pank suhtes kehtivat muu süsteemselt olulise krediidiasutuse puhvri määra.

Nr 4, 29. mai 2018

Aruannete elektroonilise esitamise nõuded

(RT I, 05.06.2018, 1)

Kehtestati uued vorminõuded aruannete elektrooniliseks esitamiseks. Määrus asendas Eesti Panga presidendi 9. detsembri 2011. aasta määruse nr 9 „Nõuded XML-dokumendina vormindatud aruannete esitamisele”.

Nr 5, 12. juuni 2018

Eesti Panga presidendi määruste muutmine

(RT I, 19.06.2018, 1)

Peamiselt tulenevalt aruandluse elektroonilise esitamise nõuete ümber kujundamisest Eesti Panga presidendi 29. mai 2018. aasta määrusega nr 4 tehti uuenduste rakendamiseks vajalikud muudatused kokku üheteistkümnes Eesti Panga presidendi määruses.

Nr 6, 10. juuli 2018

Eesti Panga presidendi 22. oktoobri 2013. a määruse nr 7 „Maksebilansi koostamiseks vajalike andmete esitamine” muutmine

(RT I, 13.07.2018, 6)

Uuendati nõudeid maksebilansi koostamiseks vajalike andmete esitamise vormile, kehtestati uues sõnastuses määruse lisad 1 ja 2 ning tunnistati kehtetuks määruse lisa 3.

Nr 7, 13. juuli 2018

Makseteenuse ja sularaharingluse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded
(RT I, 19.07.2018, 2)

Hädaolukorra seaduse nõuetest lähtudes kehtestati makseteenuse ja sularaharingluse kui elutähtsate teenuste kirjeldus ja toimepidevuse nõuded ning elutähtsa teenuse osutajate loetelu.

Nr 8, 18. oktoober 2018

Jaan Tõnissoni 150. sünniaastapäeva tähistamisele pühendatud hõbedast meenemündi emiteerimine
(RT I, 19.10.2018, 6)

Määruse alusel lasti alates 04. detsembrist 2018 käibele Jaan Tõnissoni 150. sünniaastapäeva tähistamisele pühendatud hõbedast meenemünt nimiväärtusega 15 eurot.

Nr 9, 14. november 2018

Eesti Panga presidendi 9. mai 2008. aasta määruse nr 4 "Target2-Eesti reeglite kinnitamine" muutmine
(RT I, 23.11.2018, 1)

Määrusega võeti Target2-Eesti reeglitesse üle EKP 3. augusti 2018 suunis (EL) 2018/1626, millega muudeti suunist EKP/2012/27 üleeuroopalise automatiseeritud reaajalise brutoarvelduste kiirülekandesüsteemi (Target2) kohta. Olulisim sisuline uuendus on välkmaksete arveldamise teenuse osutamist võimaldavate reeglite kehtestamine.

LISA 3. EESTI PANGA PUBLIKATSIOONID JA ARTIKLID

AASTAARUANNE

Aastaaruande põhiosas avaldatakse ülevaade keskpanga tegevusest aruandeaastal ja finantsaruanne. Aastaaruande lisadena esitatakse aruandeaasta jooksul välja antud Eesti Panga presidendi määruste ja Eesti Panga nõukogu otsuste loend, aasta jooksul ilmunud üllitiste loend jms.

2018. aastal avaldati

- Eesti Panga 2017. aasta aruanne

FINANTSSTABIILSUSE ÜLEVAADE

Finantsstabiilsuse Ülevaade on Eesti Panga finantsstabiilsuse analüüsi peamine väljund. Lisaks analüüsitulemuste tutvustamisele annab keskpank selles oma hinnangu finantsstabiilsusele ja käsitleb rakendatavaid poliitikameetmeid. Finants-stabiilsuse Ülevaade ilmub kaks korda aastas.

2018. aastal avaldati

- Finantsstabiilsuse Ülevaade 1/2018
- Finantsstabiilsuse Ülevaade 2/2018

RAHAPOLIITIKA JA MAJANDUS

Rahapoliitika ja Majandus on neli korda aastas ilmuv Eesti Panga ülevaade, mis võtab kokku viimase aja olulisemad sündmused maailma ja Eesti majanduses. Kahel korral, juunis ja detsembris, sisaldab ülevaade ka Eesti majanduse prognoosi jooksva ja kahe järgmise kalendriaasta kohta.

2018. aastal avaldati

- Rahapoliitika ja Majandus 1/2018
- Rahapoliitika ja Majandus 2/2018
- Rahapoliitika ja Majandus 3/2018
- Rahapoliitika ja Majandus 4/2018

MAKSEBILANSI AASTARAAMAT

Maksebilansi aastaraamat on välissektori statistika aastaste andmete pikem analüüs koos arvukate tabelite ja joonistega. Lisaks sisaldab aastaraamat metoodikapeatükki: välissektorstatistika mõisteid ja selgitusi, koostamissüsteemi, õiguslikke aluseid, andmekaitset ning andmete avaldamise ja korrigeerimise põhimõtteid. Ilmub kord aastas.

2018. aastal avaldati

- Eesti maksebilansi aastaraamat 2017

TÖÖTURU ÜLEVAADE

Tööturu Ülevaates käsitletakse Eesti tööturu olulisemaid arengusuundi, tööjõu nõudlust ja pakkumist, tööjõukulusid, tööturu institutsionaalset arengut ja muid tööturu küsimusi. Tööturu Ülevaade avaldatakse kaks korda aastas.

2018. aastal avaldati

- Tööturu Ülevaade 1/2018
- Tööturu Ülevaade 2/2018

MAJANDUSE RAHASTAMISE ÜLEVAADE

Ettevõtete ja majapidamiste rahastamisvajaduse ja laenamise ülevaade hõlmab panga- ja liisingustatistikat, finantskontode analüüsi ning laenuõudlust ja -pakkumist. Ilmub üks kord aastas.

2018. aastal avaldati

- Majanduse Rahastamise Ülevaade. Veebruar 2018

EESTI KONKURENTSIVÕIME ÜLEVAADE

Kord aastas ilmuvat Eesti Konkurentsivõime Ülevaadet avaldab Eesti Pank alates 2013. aastast. Konkurentsivõimet saab analüüsida mitmel erineval viisil. Seetõttu on eesmärk igas väljaandes vaadelda mitmeid laiemalt kasutatud konkurentsivõime näitajate grupe. Konkurentsivõime hindamiseks analüüsitakse Eesti ekspordivõimet (suhtelise tootlikkuse kasvu, ekspordinäitajate muutusi jms) ning suhteliste hindade ja kulude konkurentsinäitajaid.

2018. aastal avaldati

- Konkurentsivõime Ülevaade

MAKSEKESKKONNA ÜLEVAADE

Eesti Panga esmakordne maksekeskkonda kirjeldav publikatsioon. Väljaanne täidab kahte peamist eesmärki, milleks on anda ülevaade maksekeskkonnast ja selle kujunemisest ning tutvustada Eesti Panga rolli maksekeskkonna edendamisel. Andmed on esitatud seisuga 31. detsember 2017.

2018. aastal avaldati

- Maksekeskkonna Ülevaade. Märts 2018

TOIMETISED

Eesti Panga Toimetistes avaldatakse Eesti Pangas tehtud teadusuuringute aruandeid. Toimetiste sihtgrupina nähakse ennekõike majandusteadlasi ja majandusasjatundjaid. Paljudel juhtudel avaldatakse toimetised ainult inglise keeles.

2018. aastal avaldati:

Eesti Panga Toimetised 1/2018

Sang-Wook (Stanley) Cho ja Julian P. Diaz. Kaubanduse, kapitali ja demograafiliste muutuste mõju kvalifikatsioonipreemia dünaamikale (Skill Premium Divergence: The Roles of Trade, Capital and Demographics)

Eesti Panga Toimetised 2/2018

Wenjuan Chen ja Aleksei Netsunajev. Struktuursed vektorautoregressiivsed mudelid ajas muutuvate üleminekutõenäosustega: tuvastades määramatuse šokke läbi volatiilsuse (Structural vector autoregression with time varying transition probabilities: identifying uncertainty shocks via changes in volatility)

Eesti Panga Toimetised 3/2018

Eva Branten, Ana Lamo, Tairi Rõõm. Nominaalpalkade jäikus ELi liikmesriikides enne ja pärast majanduskriisi WDNi uuringutulemuste põhjal (Nominal wage rigidity in the EU countries before and after the Great Recession: evidence from the WDN surveys)

Eesti Panga Toimetised 4/2018

Merike Kukk, Alari Paulus ja Karsten Staehr. Sissetulekute alaraporteerimine inimeste poolt, kes on iseenda tööandjad: Euroopa riikide võrdlev uuring (Income underreporting by the self-employed in Europe: A cross-country comparative study)

Eesti Panga Toimetised 5/2018

Juan Carlos Cuestas, Estefania Mourelle ja Paulo José Regis. Kas reaalkursi kõrvalekalded

KIE riikides on pidurdanud nende majanduskasvu? (Real exchange rate misalignments in CEECs: Have they hindered growth?)

Eesti Panga Toimetised 6/2018

Juan Carlos Cuestas. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide võlakoormuse muutused (Changes in sovereign debt dynamics in Central and Eastern Europe)

Eesti Panga Toimetised 7/2018

Nicolas Reigl, Lenno Uusküla. Alternatiivsed võimalused krediidilõhe mõõtmiseks ja vastutsüklilise kapitalipuhvri nõude määramiseks (Alternative frameworks for measuring credit gaps and setting countercyclical capital buffers)

Eesti Panga Toimetised 8/2018

Kersti Harkmann, Karsten Staehr. Jooksevkonto areng ja vahetuskursirežiimid Kesk- ja Ida-Euroopas (Current account dynamics and exchange rate regimes in Central and Eastern Europe)

Eesti Panga Toimetised 9/2018

Natalia Levenko. Tegelik ja tajutav ebakindlus kui kodumajapidamiste säästmiskäitumist mõjutav tegur (Actual and perceived uncertainty as drivers of household saving)

Eesti Panga Toimetised 10/2018

Tibor Lalinsky, Jaanika Meriküll. Ühisraha mõju ekspordile: võrdlev ettevõtetasandi uurimus (The effect of the single currency on exports: comparative firm-level evidence)

TEEMAPABERID

Sarja raames avaldatakse pangas tehtud analüüside ja uuringute ülevaateid. Nende teemadering on lai ja võib seetõttu huvi pakkuda kõigile majandusajundjatele: teadlastele, poliitikakujundajatele, ettevõtjatele, aga ka majandushuvilistele teadmiste täiendamiseks.

2018. aastal avaldati

Eesti Panga Teemapaberid 1/2018

Hiona Balfoussia, Lorenzo Burlon, Ginters Buss, Mariarosaria Comunale, Bruno De Backer, Hans Dewachter, Paolo Guarda, Markus Haavio, Irma Hindrayanto, Nikolai Ivanov Iskrev, Ivan Jaccard, Dmitry Kulikov, Davor Kunovac, Crt Lenarcic, Matthieu Lequien, Matija Lozej, Martin Mandler, Dimitris Papageorgiou, Jesper Pedersen, Gabriel Perez-Quiros, Ansgar Rannenberg, Eyno Rots, Gerhard Rünstler, Michael Scharnagl, Peter Welz. Reaal-majandus- ja finantstsüklid Euroopa Liidu liikmesriikides: stiliseeritud faktid ja järeldused mudelite kohta (Real and financial cycles in EU countries: Stylised facts and modelling implications)

MUUD PUBLIKATSIOONID

Euro sularaha. Eesti Pank, 2018. Eesti, inglise ja vene keeles.

Eesti Pank, 2018. Eesti ja vene keeles.

BLOGI

Raido Kraavik. Eluasemelaenu makse võib suureneda

Kaspar Oja. Eesti pole enam odava tööjõu maa

Madis Müller. Praegusel pensionisüsteemil on omad eelised

Rasmus Kattai. Sisserändekvoot läheb ajalukku

Airi Uiboaid. Kaardipettused on kolinud interneti

Rainer Olt. Eesti pangakliendid saavad varajaseks jõuluringiks välgmaksed

Kaspar Oja. Kuidas demograafia mõjutab tööturul osalemist

Madis Müller. Rahapesu – vähe võitjaid ja palju kahju

Nils Vaikla. IMF soovib päikeselist ilma kasutada katuse parandamiseks

Kaspar Oja. Kui palju puhkepäevad eksporti mõjutavad?
 Kirstin Saluveer. Miks peavad suured pangad koguma rohkem puhvreid?
 Katri Urke. Majapidamised on õppinud rohkem säästma
 Madis Müller. Kes võidab kinnisvara hinnatõusust?
 Rainer Olt. Eesti maksekeskkonnas on lähiajal toimumas olulised muudatused
 Kaspar Oja. Kas tööstusel on Eestis enam lootust?
 Kristo Aab. Kas ekspordisektori konkurentsivõime on viimastel aastatel halvenenud?
 Mari Pärnamäe. Lähiaastatel kiirendab Eesti majanduskasvu Euroopa Liidu toetuste kasv
 Madis Müller. Krüptovarad – mull või tulevik?

VALIK EESTI PANGA TÖÖTAJATE POOLT AVALDAMISEKS AKTSEPTEERITUD JA/VÕI AVALDATUD ARTIKLITEST

Jaanika Meriküll ja Tairi Rõõm	Stress tests of the household sector using microdata from survey and administrative sources	International Journal of Central Banking (aktsepteeritud avaldamiseks)
Karsten Staehr ja Robert Vermeulen	Heterogeneous effects of competitiveness shocks on macroeconomic performance across euro area countries	World Economy (aktsepteeritud avaldamiseks)
Juan Carlos Cuestas, Javier Ordóñez ja Karsten Staehr	Unit labour costs and the dynamics of output and unemployment in the south European crisis countries	Empirica. Journal of European Economics (aktsepteeritud avaldamiseks)
Natalia Levenko, Kaspar Oja ja Karsten Staehr	TFP growth in Central and Eastern Europe before, during and after the global financial crisis	Post-Communist Economies (aktsepteeritud avaldamiseks)
Simona Ferraro, Jaanika Meriküll ja Karsten Staehr	Minimum wages and the wage distribution in Estonia	Applied Economics, 2018, Vol. 50, No. 49, lk. 5253-5268
Simona Ferraro, Birgit Hänilane ja Karsten Staehr	Minimum wages and employment retention. A microeconomic study for Estonia	Baltic Journal of Economics, 2018, Vol. 18, No. 1, lk. 51-67
Karsten Staehr	Capital flows and growth dynamics in Central and Eastern Europe	Post-Communist Economies, 2018, Vol. 30, No. 1, lk. 1-18
Urška Čede, Bogdan Chiriacescu, Péter Harasztosi, Tibor Lalinsky ja Jaanika Meriküll	Export characteristics and output volatility: comparative firm-level evidence for CEE countries	Review of World Economics, 2018, May, Volume 154, Issue 2, lk 347–376
Karin Sakowski, Maaja Vadi ja Jaanika Meriküll	Patterns of Organisational Innovation: Comparison of Western and Eastern Countries in Europe	Innovation: The European Journal of Social Science Research (aktsepteeritud avaldamiseks)
Merike Kukk	Debt repayment problems: short-term and long-term implications for spending	Review of Economics of the Household, 2018, lk 1-26
Juan Carlos Cuestas ja Paulo Jose Regis	On the dynamics of sovereign debt in China: sustainability and structural change	Economic Modelling, 2018, Vol. 68, lk. 356-359
Juan Carlos Cuestas ja Luis Gil-Alana	Oil price shocks and unemployment in Central and Eastern Europe	Economic Systems, 2018, Vol. 42, lk. 164-173
Juan Carlos Cuestas, Nora Abu Asab ja Alberto Montagnoli	Inflation targeting or exchange rate targeting: Which framework supports the goal of price stability in emerging market economies?	PLoS One, 2018, Vol. 13(8)
Juan Carlos Cuestas ja Javier Ordóñez	Oil prices and unemployment in the UK before and after the crisis: A Bayesian VAR approach. A note	Physica A, 2018, Vol. 510, lk. 200-207
Juan Carlos Cuestas, Luis Gil-Alana ja Laura Sauci	Public finances in the EU-27: Are they sustainable?	Empirica, 2018, p 1-24

Juan Carlos Cuestas, Ying Sophie Huang ja Bo Tang	Does Internationalisation Increase Exchange Rate Exposure?—Evidence from Chinese Financial Firms	International Review of Financial Analysis, 2018, Volume 56, March 2018, lk. 253- 263
Juha Kilponen, Massimi- liano Pisani, Sebas- tian Schmidt, Vesna Corbo, Tibor Hledik, Josef Hollmayr, Samuel Hurtado, Paulo Júlio, Dmitry Kulikov, Matthieu Lemoine, Matija Lozej, Henrik Lundvall, José R. Maria, Brian Micallef, Dimitris Papageor- giou, Jakub Rysanek, Dimitrios Sideris, Carlos Thomas ja Gregory De Walque	Comparing fiscal consolidation multipliers across models in Europe	International Journal of Central Banking (aktsepteeritud avaldamiseks)
Helmut Lütkepohl ja Alekssei Netšunajev	The Relation between Monetary Policy and the Stock Market in Europe	Econometrics, 2018, Vol. 6 (3)
Konstantin Kholodilin ja Alekssei Netšunajev	Crimea and punishment: the impact of sanc- tions on Russian economy and economies of the euro area	Baltic Journal of Economics (aktsepteeri- tud avaldamiseks)

LISA 4. MÕISTESELGITUSI

Alusinflatsioon (ingl *core inflation*)

Inflatsioonimäär, mille arvestamisel on välja jäetud väga kõikuvate hindadega kaupade, nagu toidu, alkoholi, tubaka ja energia hinnamuutused. Näitab hinnataseme püsivamaid muutusi.

Anacredit (ingl *analytical credit datasets, Anacredit*)

Üleeuroopaline ühtlustatud andmebaas, mis sisaldab pangalaenude kildandmeid, andes piltlikult vastuse küsimusele, kes, kellele ja kui palju võlgu on ning kuidas need võlad on tagatud.

Avaliku sektori võlakirjade ostukava (ingl *public sector purchase programme, PSPP*)

Varaostukava osa; meede hõlmab nominaalseid ja inflatsiooniga seotud keskvalitsuse võlakirju ning võlakirju, mis on emiteeritud euroalal asuvate tunnustatud asutuste, piirkondlike omavalitsuste, kohalike omavalitsuste, rahvusvaheliste organisatsioonide ja mitmepoolsete arengupankade poolt. Euroala liikmesriikide võlakirju ostetakse valitsuse rahastamise keelu tõttu ainult järelturult.

Eelkommunikatsioon (ingl *forward guidance*)

Teataval määral siduvate kommentaaride andmine võimalike tulevaste rahapoliitiliste otsuste kohta.

EONIA (ingl *Euro OverNight Index Average*)

Euroala pankadevahelisel eurohoiuste üleöötsel kehtiv intressimäär, mida arvutatakse iga päev.

Ettevõtete võlakirjade ostukava (ingl *corporate sector purchase programme, CSPP*)

Varaostukava osa, mis hõlmab euroala ettevõtete (v.a pankade) investeerimisjärku ja eurodes nomineeritud võlakirjade ostu. Meetme eesmärk on tugevdada eurosüsteemi varaostude positiivset mõju reaalmajanduse rahastamisele ja aidata kaasa inflatsioonieesmärgi saavutamisele.

EURIBOR (ingl *EURO InterBank Offered Rate*)

Euro pankadevaheline laenuintressimäär; keskmine intressimäär, millega esmaklassiline pank (suurimatest euroala rahaturul tegutsevatest pankadest, nn turutegijatest moodustatud paneeli kuuluv pank) on nõus hoiustama mingiks tähtajaks raha teises esmaklassilises pangas ning mida arvutatakse iga päev pankadevaheliste eurohoiuste puhul tähtajaga 1 nädal kuni 12 kuud, nt 3 kuu EURIBOR, 6 kuu EURIBOR jne; kasutatakse sageli laenuandmisel baasintressimäärana.

Euroopa Keskpanka baasintressimäärad / rahapoliitilised intressimäärad (ingl *ECB key interest rates / monetary policy interest rates*)

Kolm intressimäära, mille Euroopa Keskpanka nõukogu otsustab kaheksa korda aastas toimuvatel rahapoliitika koosolekutel: põhiliste refinantseerimisoperatsioonide intressimäär, hoiustamise püsivõimaluse intressimäär ja laenamise püsivõimaluse intressimäär.

Euroopa Keskpankade Süsteem (ingl *European System of Central Banks, ESCB*)

Rühmitus, mis koosneb Euroopa Keskpankast ja kõigi ELi liikmesriikide keskpankadest.

Eurosüsteem (ingl *Eurosystem*)

Rühmitus, mis koosneb Euroopa Keskpankast ja kõikide euroala liikmesriikide keskpankadest.

Finantsstabiilsus (ingl *financial stability*)

Finantsvahenduse sujuv toimimine nii tavaolukorras kui ka ootamatute ebasoodsate olude korral. Finantsstabiilsust mõjutab näiteks üldine majanduskeskkond, pangandussektori struktuur, pankade likviidsus ja kapitaliseeritus, laenuportfelli kvaliteet, kinnisvaraturu olukord, pangandusväliste finantsvahendajate (nt investeerimis- ja pensionifondid) tegevus ning makse- ja arveldussüsteemide toimimine.

Finantstehnoloogia (ingl *fintech*)

Pangandus- ja finantsteenuseid toetav tehnoloogia; terminit kasutatakse eelkõige tänapäevaste innovaatiliste lahenduste tähistamiseks.

Hinnastabiilsus (ingl *price stability*)

Olukord, kus hinnakasv ehk inflatsioon (euroala inflatsiooni mõõdetakse ühtlustatud tarbijahinnaindeksiga (ÜTHI)) püsib keskpanga poolt eesmärgiks seatud taseme lähedal: EKP määratluse järgi keskpika aja jooksul alla 2%, kuid selle lähedal.

Hoiustamise püsivõimalus (ingl *deposit facility*)

Eurosüsteemi püsivõimalus, mida osapooled võivad kasutada eelnevalt kindlaks määratud intressimääraga üleõhoiuste tegemiseks liikmesriikide keskpankades. Üleõhoiuste intressimäär on turuintressimäärast madalam. Seetõttu avavad osapooled eurosüsteemis üleõhoiuseid üksnes juhul, kui nad ei leia oma vabade rahaliste vahendite jaoks kõrgemat intressi muudelt turgudelt.

Kapitaliturgude liit (ingl *capital markets union*)

Euroopa Liidu tegevuskava, millega soovitakse kõrvaldada kapitaliturgude kitsaskohti ja muuta finantssüsteem tõhusamaks, edendades pangapõhise rahastamise kõrval turupõhiseid lahendusi.

Laenamise püsivõimalus (ingl *marginal lending facility*)

Pankadele pakutav eurosüsteemi püsivõimalus saada liikmesriikide keskpankadelt kõlbliku tagatise vastu eelnevalt kindlaks määratud intressimääraga üleõlaene. Kuna selliste üleõlaenude intressimäär on turuintressimäärast kõrgem, kasutavad krediitiasutused laenamise püsivõimalust rahaliste vahendite saamiseks üksnes viimase võimalusena.

Likviidsus (ingl *liquidity*)

1. Majandussubjekti võime täita olemasolevaid ja uusi kohustusi. 2. Kiire ja võimalikult väikese kahjumiga viis vahetada vara raha või muude likviidsete varade vastu. 3. Likviidsed varad, mida on võimalik kiiresti maksevahendina kasutada.

Makrofinantsjärelevalve (ingl *macroprudential policy*)

Makrofinantsjärelevalve hõlmab süsteemsete riskide määratlemist ja hindamist ning meetmete võtmist, mille eesmärk on aidata kindlustada kogu finantssüsteemi stabiilsus. Eestis kohaldatakse krediitiasutuste suhtes kapitalipuhvrinõudeid ja eluasemelaenude nõudeid.

Meenemünt (ingl *collector coin*)

Väärismetallist vermitud mündid, mis on pühendatud mõnele tähtsale isikule või sündmusele. Meenemündid ei ole mõeldud ringlusse laskmiseks ja kehtivad seadusliku maksevahendina üksnes mündi emiteerinud riigis. Selliste müntide müügihind on enamasti nimiväärtusest kõrgem.

Mälestusmünt (ingl *commemorative coin*)

Ringlusse lastavad käibemündid, mille liikmesriiki tähistava ehk rahvusliku külje tavakujundus on asendatud erikujundusega, et jäädvustada mõnda riikliku või üleeuroopalise tähtsusega sündmust või teemat.

Pandikirjade ostukava (ingl *covered bond purchase programme, CBPP*)

Varaostukava osa; meede aitab tõhustada rahapoliitika ülekandemehhanismi, toetab rahastamistingimusi euroalal, lihtsustab laenude andmist reaalmajandusele ning loob teistele turgudele soodsat kõrvalmõju.

Panga kapitaliseeritus (ingl *bank capitalisation*)

Panga omavahendite osakaal panga varades. Kapitaliseerituse tagamiseks on ELi pankadele kehtestatud ühtsed nõuded omavahendite suhtarvude (nt esimese taseme põhio-
mavahendite nõue, omavahendite miinimumnõue) kohta. Neile miinimumnõuetele lisandub kapitali säilitamise puhver. Lisaks võivad liikmesriigid nõuda makrofinantsjärelevalve raames täiendavate kapitalipuhvrite (nt vastutsükliline kapitalipuhver, süsteemselt olulise krediidiasutuse puhver, süsteemse riski puhver) hoidmist. Lisaks seaduses sätestatud ja järelevalveasutuste kehtestatud kapitalinõuetele võib pank hoida vabatahtlikke kapitalipuhvreid.

Pangandusliit (ingl *banking union*)

Euroopa Liidu pangandusjärelevalve ja kriisilahenduse süsteem, mis tugineb kogu ELis kohaldatavatele ühtsetele eeskirjadele.

Põhiline refinantseerimisoperatsioon (ingl *main refinancing operation*)

Regulaarne pangandussüsteemi likviidsust lisav avaturuoperatsioon, mis toimub pöörde-
hinguna kord nädalas ja mille tähtaeg on tavaliselt üks nädal.

Rahapoliitika (ingl *monetary policy*)

Põhimõtted, millest lähtutakse, ja abinõud, mida rakendatakse raha emiteerimise, selle väärtuse tagatuse ja ringluse korraldamisel, sh eriti pankade ja muude rahaasutuste süsteemi kujundamisel ning nende usaldatavuse tagamisel.

Rahaturg (ingl *money market*)

Lühiajalise krediidi turg, laenuturg, kus sõlmitakse lepinguid laenude andmise ja võtmise kohta kuni üheaastase tähtajaga.

Rahaturu viitemäär (ingl *money market reference rate*)

Rahaturu intressimäär, mida kasutatakse turuosaliste vahel sõlmitavates ujuvkursiga lepingutes. Euroalal on levinumad rahaturu viitemäärad EONIA ja EURIBOR.

Süsteemne risk (ingl *systemic risk*)

Risk, et finantssüsteemis võib tekkida häire, millel võivad olla tõsised tagajärjed finantssüsteemi kui terviku toimimisele ja reaalmajandusele. Süsteemse riski puhver kehtestatakse eesmärgiga suurendada finantssektori vastupanuvõimet pikaajaliste mittetsükliliste riskide suhtes.

Süsteemselt oluline krediidasutus (ingl *systemically important financial institution*)

Krediidasutus, kelle finantsseisundi halvenemine võib ohtu seada kogu finantssüsteemi stabiilsuse. Süsteemselt olulistele krediidasutustele on kehtestatud täiendavad nõuded, nt täiendava kapitalipuhvri nõue.

TARGET2

Üleeuroopaline reaalaegne brutoarveldussüsteem, mis arveldab maksed kohe süsteemi saabudes ühekaupa keskpangarahas ehk keskpangas avatud kontodel. Eesti Pank haldab TARGET2 osasüsteemi TARGET2-Eesti.

TARGET2-Securities (T2S)

Eurosüsteemi väärtpaberiarvelduste ühisplatvorm makse vastu väärtpaberiülekannete tegemiseks keskpangarahas ehk keskpangas avatud kontodel.

Varaga tagatud väärtpaberite ostukava (ingl *asset-backed securities purchase programme*, ABSPP) Varaostukava osa; meede aitab pankadel mitmekesistada rahastamisallikaid ning soodustab uute väärtpaberite emiteerimist

Varaostukava (ingl *asset purchase programme*, APP)

Mittestandardne leevendusmeede, mida Euroopa Keskpanga nõukogu otsustas 2014. aasta sügisel euroala majanduse elavdamiseks rakendada. Ostukava koosneb neljast osast: pandikirjade (praegu kolmas kava – CBPP3), varaga tagatud väärtpaberite (ABSPP), avaliku sektori võlakirjade (PSPP) ning euroala ettevõtete võlakirjade (CSPP) ostud. Ostukava kestab seni, kuni inflatsiooni areng on Euroopa Keskpanga nõukogu hinnangul kooskõlas eurosüsteemi hinnastabiilsuse eesmärgiga.

Vastutsükliline kapitalipuhver (ingl *countercyclical capital buffer*)

Vastutsüklilise kapitalipuhvri kehtestamisega nõutakse pankadelt kiire laenukasvu perioodil lisakapitali; finantstsükli languse korral puhvrinõuet vähendatakse. Finantstsükli kasvu ajal kogutud kapitali lisapuhvri abil saavad pangad katta stressiperioodil tekkida võivaid kahjumeid ja jätkata reaalmajandusse laenude andmist.

Välkmakse (ingl *instant payment*)

Makse, mis jõuab saajani mõne sekundiga 24 tundi ööpäevas, 7 päeva nädalas, 365 päeva aastas.

Ühtne pangandusjärelevalve (ingl *Single Supervisory Mechanism*, SSM)

Süsteem, millega euroala ja muude süsteemiga ühinenud riikide pädevad asutused jagavad järelevalveülesannete täitmise õigust ja vastutust Euroopa Keskpangaga.

Ülelikviidsus (ingl *excess liquidity*)

Rahalised vahendeid, mida euroala krediidasutused hoiavad euroala riikide keskpankades üle kohustusliku reservi.

